

РЕЛІГІЙНА ПАНОРАМА

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНИЙ ЖУРНАЛ

10⁽³⁸⁾

2003

- 25 років понтифікату Івана Павла II
- Почаївська Лавра - українська святиня
- Рідновірських течій більше
- Релігійна освіта у світі
- Права релігійних меншин

Сторінка конфесії:

СЛОВ'ЯНСЬКА ДУХОВНА ТЕЧІЯ «ВЕЛИКИЙ ВОГОНЬ»

ШАНОВНИЙ ЧИТАЧУ!

В серпні цього року мені пощастило побувати в далекій Австралії. Я презентував там підруковану за моєю редакцією і упоряднидтвом книгу вибраних творів «Християнська Україна» священника і підомого в нашій країні історика українського греко-католицизму в цій країні Івана ШЕВЦІВА. Отець є автором 15 книжкових видань, зокрема написаних на багатому фактологічному матеріалі праць «Парафія святого Андрія в Сіднеї» (1999) та «З Богом і Україною в серці» (2001). Остання книга відтворила весь його життєвий шлях і своєю назвою засвідчила життєве кредо цього мудрого і творчого Отця.

Проте не тільки він живе в далекій Австралії з Богом і Україною в серці. Цей дух зберегли і активно несуть по життю багато священників Українських греко-католицької і православної Церков, монашки-василіянки, всі українці цього далекого від нас континенту.

Відразу зауважу, що я з щирою вдячністю сприймав все зроблене ними для збереження в Австралії українців і українства. Різна доля занесла кожного з них сюди. Але самі умови життя спонукали їх шукати земляка, єднатися, щоб вижити. І ось велику роль в реалізації цих бажань, а відтак і в збереженні діаспорником в своєму серці України відіграли саме наші Церкви. Їх храми служили не

тільки місцем молитви, а й осередками національного життя. При храмах виникали і працюють й понині різні національні гуртки і хори, українські школи. В спеціально збудованих на церковному подвір'ї будинках українці збираються щотижня, щоб послухати якусь бесіду про Україну, відчути, що вони в цій країні є все ж окремою національною спільнотою.

Мене вразило, якою мурашиною працею зайняті монашки-василіянки сіднейського монастиря — україночки третього діаспорного покоління, щоб заробити кошти для благодійництва в рідній для них Україні, утримання української школи, різних гуртків. Перебуваючи в монастирі, я не відчував, що знаходжусь за тисячі кілометрів від рідної землі, бо ж дух її тут жив в кожному предметі, використаному сестрами при оздобленні приміщення. І при храмі, і при монастирі є добротна бібліотека української літератури.

З любов'ю до України створений і діє при Канберрівському православному храмі український етнографічний музей. Такий же музей українства плекає в Мельборні отець Зенон Хоркавий.

Не будь Українських Церков українство в Австралії давно б вмерло, українці, скажемо словами Тараса, «розлізали б межі людьми». Перебуваючи і в Сіднеї, і в Канберрі, бачиш (і про це говорять), яку велику працю приклав до збереження українства в цьому далекому від нас краї отець Іван Шевців. Добре слово хотілося б сказати і на адресу отця Дмитра Сеніва, який з великою любов'ю і гордістю розповідав нам про діаспорне життя і возив до різних міст, щоб показати, як функціонує тут Українська Церква. А ситуація у неї вже не проста. Поступово зменшується кількість парафіян в православних громадах. Однією з причин цього може бути й відсутність молодого священничого поповнення. Наймолодший священник тут, як мені сказали, має 70 років і той водночас обслуговує декілька храмів, найжджаючи туди раз на місяць.

Значно краще в греко-католиків. Так, в храмі св.Андрія в Сіднеї-Лідкомб на звичайній недільній службі було понад півтисячі вірних. УГКЦ турбується релігійним життям в Австралії своїх парафій і присилає сюди молодих священників. Думаю, що завдяки ентузіазму й об'єднанню зусиль священників і молодшого і старшого поколінь можна буде зберегти в Австралії українську діаспору дійсно українською, незважаючи на протидію цьому цілому ряду могутніх чинників.

Дисонансом на фоні таких устремлінь, як це мені багато хто говорив, служить діяльність місцевого єпископа Петра Стасюка, який з приїздом до Австралії вніс розкол в життя греко-католицької громади, допускає англіканізацію церковного життя, не плекає, а той розпустив деякі об'єднання українців. Проте протидія цьому, навіть серед мирян, потужна, що засвідчує навіть видрук шестидесятого числа спеціальної протестної газети. Керівництву УГКЦ варто було б вивчити непросту ситуацію в греко-католицькому світі Австралії і взяти якихось заходів в ім'я збереження й утвердження тут єдності українців.

Півмісячне спілкування з українськими австралійцями, життя в їхньому колі дає підставу з впевненістю сказати, що українство має тут міцне коріння, що українці Австралії ще багато років житимуть з Богом і Україною в серці. Багато зусиль до цього прикладають Українські Церкви, сестри-василіянки, різні світські українські об'єднання. Дай Боже їм сили і здоров'я для цього!

Професор Анатолій КОЛОДНИЙ

РЕЛІГІЙНА ПАНОРАМА

ФІЛОСОФСЬКО-ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ДУМКА

№ 10' 2003

Головний редактор:

А. Колодний

Редколегія:

О. Саган

Л. Филипович

Засновник:

Українська Асоціація
релігієзнавців
(Центр релігійної
інформації та свободи)

Свідоцтво КВ № 4407 від
20.07.2000 р.

Державного Комітету
інформаційної політики,
телебачення і
радіомовлення України

Адреса редакції:

01001, Київ-1,

Трьохсвятительська 4,
к. 323.

Тел. (044) 229-04-18,
462-01-73

Факс: 229-48-12.

Email: cerif@alfacom.net

Передплатний індекс:

2 1 9 5 3

Каталог видань
Журнали України

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16

ЗМІСТ

Релігійне життя України	2
Суспільне буття релігії і Церкви	2
Православ'я	8
Світ римо-католицизму і греко-католицизму	13
Життя протестантів	18
Харизматичні Церкви України	20
Етнічні релігії	20
Мусульмани в Україні	23
Іудейський світ	24
Нові релігійні течії України	26
Містика	27
Релігія в сучасному світі	28
Релігія і світ	28
Католицизм	30
Протестантизм	33
Православ'я	35
Мусульманський світ	36
Буддизм	39
Іудаїзм	40
Індійська релігійна традиція	41
Нові релігійні течії	41
Інші релігійні традиції	42
Містика	44
Значимі події	45
25 років на священному престолі	28
Свобода совісті	47
Релігійно освіта в середніх школах різних країн	47
Новини релігійної та релігієзнавчої літератури ...	56
Конференції, мистецькі акції	57
Сторінка конфесії	67
Слов'янська духовна течія «Великий вогонь» ..	67
Цікаво знати	76
Сторінка конфесії в «Релігійній панорамі» ..	77
Видруки відділення релігієзнавства Інституту філософії ім. Г. С. Сковороди НАН України ...	77

РЕЛІГІЙНЕ ЖИТТЯ УКРАЇНИ

СУСПІЛЬНЕ БУТТЯ РЕЛІГІЇ І ЦЕРКВИ

Голосування із урядового законопроекту "Про внесення змін до Закону України "Про свободу совісті та релігійні організації" (реєстр. № 1281 від 12.05.2003 р.) Верховна Рада України не встигла за браком часу провести 2 жовтня 2003 р. Робота парламенту майже на дві години була заблокована фракціями комуністів і соціалістів, які вимагали від спікера вирішити питання щодо розгляду найближчим часом у Верховній Раді законопроекту про вибори на пропорційній основі. Опісля Верховна Рада зайнялася вирішенням питань, пов'язаних із продовольчою безпекою країни та бюджетом. За інформацією Інституту релігійної свободи, напередодні дня голосувань до Верховної Ради України надійшли, переважно факсом, чисельні звернення від громадян України з проханням до народних депутатів не підтримувати урядовий законопроект, спрямований на обмеження свободи віросповідання. Тисячі виборців висловили своє негативне ставлення до зазначеного законопроекту. Як повідомила прес-служба УПЦ МП, напередодні голосування постійний представник цієї Церкви у Верховній Раді архієпископ Львівський і Галицький Августин

(Маркевич) зустрівся з представниками парламентських фракцій для обговорення законопроекту. Владика познайомив присутніх з думкою УПЦ МП щодо цього законопроекту. Враховуючи багатолітню роботу авторів, УПЦ МП вважає, що запропонований варіант більше відповідає реаліям релігійного життя в Україні, аніж нині діючий Закон. Архієпископ Августин висловив жаль, що в преамбулі Закону не вказано про історичну роль традиційних релігій України, особливо православ'я. (*Risu.org.ua*)

Провідники християнських Церков України звернулися 22 вересня 2003 року до ПАРЄ з проханням дати оцінку новій редакції Закону України "Про свободу совісті та релігійні організації" на предмет її відповідності європейським стандартам і вимогам у цій сфері. У зверненні, зокрема, сказано: "Проект нової редакції Закону України "Про свободу совісті та релігійні організації" уважно аналізувався як релігійними, так і світськими юридичними і правозахисними організаціями, які дійшли висновку, що низка його положень сприятимуть зменшенню релігійної свободи і є неприйнятними... Крім інших зауважень, які існують до проекту нової редакції Закону, наші Церкви занепокоєні тим, що в ньому пропо-

ується розширити повноваження центрального органу виконавчої влади у справах релігій. Ми висловлюємо побоювання, що розширені повноваження можуть бути використані для збільшення впливу на релігійні організації, спрямування їхньої діяльності в певному руслі або обмеження їхніх прав". Релігійні провідники наголошують, що під час попереднього розгляду законопроекту у Верховній Раді України 12 вересня 2003 р. виявилося, що основною парламентською силою, яка вимагає його прийняття, є фракція Комуністичної Партії України, яка тісно співпрацює з УПЦ МП. "Наше занепокоєння викликає той факт, що в офіційних листах на ім'я керівників Верховної Ради і Уряду України Предстоятель УПЦ МП вимагає внести до Закону положення про особливий статус його конфесії, і під час розгляду таке положення на вимогу фракції КПУ дійсно може бути внесене", - йдеться у Зверненні. Документ підписали: Предстоятель УПЦ КП Патріарх Філарет (Денисенко), Глава УГКЦ Патріарх Любомир (Гузар), Глава Римо-Католицької Церкви в Україні кардинал Мар'ян (Яворський), голова Всеукраїнського Союзу Церков Християн віри євангельської п'ятидесятників Михайло Паночко, Президент Братства незалежних церков та місій євангельських християн-баптистів України Олексій Мельничук, Голова Ради Єпископів Християнської Євангельської Церкви Леонід Падун. (*Risu.org.ua*)

Християнські Церкви України невдоволені тими змінами, які пропонується внести до Закону України про свободу совісті та релігійні організації. Лідери або представники УПЦ КП, УГКЦ, РКЦ, Церкви п'ятидесятників, адвентистів, УХЄЦ та Братства незалежних християн-баптистів провели зустріч в резиденції Патріарха УПЦ КП, на якій обговорили позицію щодо винесеного на Верховну Раду проекту Закону. Вони визнали, що документ не відповідає повною мірою реаліям релігійного життя в Україні та потребам суспільства, що він складений в угоду ПЦ Московського Патріархату. З представниками цих семи християнських церков зустрівся спікер ВР. В. Литвин. В зустрічі брав участь Голова Держкомрелігії В. Бондаренко

Українці на загал є віруючими. Дослідження проведені фондом "Демократичні ініціативи" та компанією "TNS Україна" засвідчили, що віруючими у нас визнають себе 72,2%, невіруючими - 17,5%, принциповими атеїстами - 4%, не визначилися в своїй вірі - 6,3%. Цікаву інформацію дало дослідження про конфесійну належність. Просто православних в країні 21,8%, до УПЦ Київського Патріархату себе віднесло 18,9%, до Московського - 16,6%, Автокефальної Церкви - 1,3%. Греко-католиків виявилось 7,6%, римо-католиків - 0,8%, сповідників інших релігій - 4,8%. Дехто назвав себе "єкуменістом". (*Львівська газета* . - 24 жовтня)

Держкомітет у справах національностей і міграції оприлюднив цільову програму духовного відродження ромів і програму державної політики збереження культурної спадщини кримських караїмів і кримчаків. Програми передбачають державну допомогу цим народам в освіті, культурі і науці.

Посол США в Україні Джон Хербст визнав, що він і його дружина є православними і належать до Зарубіжної Російської Православної Церкви. В Києві вони відвідують різні православні храми і ще не знайшли храм, який би вони називали своїм.

Акція "Збудуймо Кобзареву церкву" триває. Лише за перший тиждень телемарафону, який двічі на місяць веде Оксана Білозір по Першому Національному, надійшло вже 39 тис. гривень. Внесок - від 4 до 100 гривень. Імена всіх жертводавців будуть закарбовані на фасаді 1-го поверху храму. 2-й поверх за проектом відведено богослужінням, 3-й стане місцем усамітнення людей різних віросповідань - шанувальників великого Тараса. Вінчатиме храм дзвіниця. Проект церкви Покрови богородиці в Каневі належить художнику-монументалісту Анатолію Гайдамаці. Будівництво її розпочалося в травні цього року. *(Україна молода. - 9 жовтня)*

Доля пам'яток мистецької спадщини Михайлівського Золотоверхого собору XII ст., які зберігаються у фондах Державно-

го Ермітажу в Петербурзі, знову стала предметом українсько-російських переговорів. Триденна дискусія між експертами обох країн завершилася перемогою представників України. Було аргументовано доведено, що Україні належать сім з одинадцяти фресок. 20 жовтня в інтерв'ю для радіо "Свободи" член української делегації, керівник Центру досліджень проблем повернення та реституції культурних цінностей Інституту історії НАН України Сергій Кот так прокоментував цю подію: "Центром уваги переговорів були саме фрески, які ще залишалися в Ермітажі, тому що російська сторона оспороювала їх належність до Михайлівського Золотоверхого собору, до Києва взагалі, а також те, що вони були вивезені з Києва під час Другої Світової війни. В результаті переговорів ті документальні підтвердження, які вдалося напрацювати впродовж 4-х років від попередніх переговорів, відіграли вирішальну роль, і експерти Державного Ермітажу визнали і протокольно ствердили, що це є спадщина Михайлівського Золотоверхого собору в Києві. Ці фрески були вивезені з Києва нацистами в 1943 р., а при поверненні до СРСР замість Києва потрапили в центральне сховище музейних фондів в місті Пушкін, а звідти - до Новгороду, а вже з Новгороду в 1953 р. їх передали до Державного Ермітажу. За словами С.Кота, у грудні цього року питання повернення цих 7 фресок Державним Ермітажем буде обгово-

риватися на змішаній українсько-російській комісії, яка проходить-ме за головування прем'єрів обох країн. Там будуть опрацьовані основні рішення про повернення фресок і технологія цього процесу. С.Кот стверджує, що зараз у РФ зберігаються ще 15 пам'яток мистецької спадщини Михайлівського Золотоверхого собору. Це - мозаїки, фрески, шиферна плита, ідентична тій, що вмонтована у Софіївському соборі. Довідка: Останні угоди з питання повернення спадщини Михайлівського собору були ухвалені Україною та Російською Федерацією 1999 р. Тоді російська сторона визнала, що 4 з 11 фресок, які зберігалися в Державному Ермітажі, були вивезені з Києва під час Другої Світової війни, а тому повинні бути повернуті в Україну. Це було зроблено у березні 2001 р. (*Risu.org.ua*)

маком, які виростають зі спільного кореня та символізують два сусідні народи, отримали директор Львівської галереї мистецтв Борис Возницький і журналіст варшавської "Газети Виборчої" Павел Смоленські. На церемонії вручення нагород Глава УГКЦ кардинал Любомир Гузар підкреслив спільне покликання двох народів творити нові обриси Східної Європи, необхідність взаємного порозуміння та переосмислення минулого та сучасного стану міжнаціональних стосунків двох держав у світлі християнської моралі. (*Львівська газета*)

Церемонія вручення нагород Капітули українсько-польського поєднання. відбулася 25 жовтня у Львові. Уже втретє міжнародна рада, до складу якої входять кардинали Генрик Гульбінович і Любомир Гузар, сестра-служебниця Софія Лебедович, архієпископ Іван Мартиняк (УГКЦ), професор Збігнев Бжезіньські, віце-ректор Українського Католицького Університету, директор Інституту Релігії та суспільства Мирослав Мариневич, політики та громадські діячі, відзначила тих, хто зробив найбільший внесок у розвиток українсько-польських відносин. Цього року статуетку із волошкою та

У Києво-Печерській Лаврі проведено засідання Ради козаків, які підпорядковані Московському Патріархату. Вони ухвалили рішення спрямувати свій воєнізований контингент для охорони почаївських ченців УПЦ МП. Про це повідомив єпископ Одеський та Балтський УПЦ КП Паїсій. Владика також наголосив: "Мені здається дивною навіть думка про те, що Почаївська лавра може належати Московській Церкві. Невже не досить їм Києво-Печерської лаври, яка була підступно, із застосу-

ванням насильства до українських ченців - віддана Москві. На черзі Почаїв. Це робиться одночасно з прагненням проголосувати у Верховній Раді небезпечні для України нові додатки до Закону "Про свободу совісті та релігійні організації".

В стінах Почаївської Лаври без дозволу влади відкрито гімназію, в якій "московський дух" і "Москвою пахне". У виділених під навчальний заклад приміщеннях навчаються діти, привезені з різних міст України. Опікується гімназією не лише монастирська братія, а й Севастопольський центр православної освіти. Факт протизаконного відкриття цієї навчальної установи викликав обурливу реакцію громадськості Кременеччини. (*Україна молода. - 15 жовтня*)

Релігійні громади Миколаївщини забезпечені священнослужителями на 79,4% від потреб. Про це повідомив начальник відділу у справах релігії обласної держадміністрації Олександр Косташенко. За його словами, це на 1% більше, ніж було у 2002 р. Зокрема, у громадах УПЦ МП ситуація покращилася завдяки заснуванню Єпархіального училища (зараз там навчаються 30 осіб). Крім того, у регіоні діють Біблійний інститут євангельських християн-баптистів і Коледж біблійної теології при релігійній громаді "Хліб життя", а також 316 недільних шкіл. Як розповів О.Косюшенко, крім цього миколаївські релігійні громади обслу-

говуються 16 іноземними служителями культу з Польщі, США, Німеччини, Ізраїлю та Росії. (*Risu.org.ua*)

Правом альтернативною служби можуть скористатися лише особи десяти віросповідань - адвентисти-реформісти, адвентисти сьомого дня, євангельські християни-баптисти, єговисти, послідовники харизматичних церков, християни віри євангельської, крішнаїти і деякі інші.

Суддя польського міста Ярослава Мачей Вільчинський виніс вирок: засудити на смерть через спалення 23 українських ікони XIX ст. Ці ікони були вилучені польськими митниками із багажу українця, який ввозив їх до Польщі. То ж маємо подвійне варварство. Варвар - сам злодій і варвар той, хто наказав спалити, а не зберегти святині. Ікони згоріли в топці Ярославського суду. То ж християнські традиції поляків не завжди зпрацьовують. Подеколи вони лише декларативні.

Східне регіональне відділення Українського біблійного товариства (УБТ), що діє від 1998 р. під керівництвом голови обласного об'єднання християн віри євангельської Віталія Фалія, відкрило новий офіс. В урочистій церемонії взяли участь президент УБТ Анастолій Глуховський, віце-президенти д-р Дмитро Степовик та митрофорний протоєрей, ректор Львівської Духовної семінарії отець Василь Луцишин (УАПЦ). Серед гостей були єпископ

Німецької Євангелічно-лютеранської Церкви в Україні Едмунд Рац, настоятель кафедрального собору Харківсько-Запорізької дієцезії Римо-Католицької Церкви о.Юрій Зімінський, а також представники головних християнських конфесій Слобідського краю. Харківщина вважається найбільш проблемною територією для поширення Біблії, а відтак відкриття нового офісу діячі Христової Церкви вважають визначною подією. За попередні п'ять років УБТ поширило на території Харківщини та сусідніх областей 165 тисяч примірників Біблії. Наразі дуже актуальним завданням також є екуменічна діяльність. (*Risu.org.ua*)

За три місяці в Сумах збудовано студентський храм. Його розмістили на території Аграрної академії. П'ятикупольна будова оригінальна за архітектурним вирішенням. Ректор вузу О.Царенко вважає, що Божий храм і храм наук повинні бути пов'язані нерозривно. Церква носить ім'я святої Валентини, яка постраждала за віру християнську ще в 305 р. Храм належить Церкві Московського Патріархату.

Лист з проханням заборонити передавати храм римо-католицькій громаді Києва направив Президенту України колектив Будинку органної музики, який займає приміщення костелу Святого Миколая у Києві. У листі, зокрема, сказано: "Просимо Вас зберегти для нащадків, для української му-

зичної культури унікальний музичний заклад". Колектив наголошує, що рішення про передачу прийняла Київська мерія, однак не було запропоновано іншого приміщення для концертів." Як вже повідомлялося, наприкінці березня минулого року Президент підписав указ "Про невідкладні заходи щодо подолання негативних наслідків тоталітарної політики колишнього СРСР стосовно релігії і відновлення порушених прав церков і релігійних організацій". Згідно з документом, майно, яке належало Церкві до приходу радянської влади, повинно бути повернуто законним власникам. Музиканти і римокатолики спільно використовували костел Святого Миколая протягом 11-ти років. Довідка: Костел Святого Миколая був збудований 1909 р. на кошти католицької громади Києва. З 1945 р. приміщення храму використовували як архів, у 1979-1981 рр. костел реконструювали і передали музикантам. (*Risu.org.ua*)

Ситуація на філософсько-теологічному факультеті Чернівецького університету ім.Ю.Федьковича здається втихомирилася після призначення Патріархом Філаретом завідуючим теологічним відділенням кандидата богослов'я М.Щербаня. Київська духовна академія, підписавши з університетом угоду про спільну освітню діяльність, взяла відділення під свою опіку. З цією метою до Чернівців приїздив ректор КДС і А єпископ Димитрій (Рудюк).

Копія Турінської плащаниці з 19 жовтня в Івано-Франківську.

Вона виставлена для молитовного поклоніння в кафедральному соборі св.Воскресіння. До храму також перенесено мощі Блаженного мученика Симеона Лукача, підпільного єпископа УГКЦ.

Леонід Грач прагне знайти послідовників бен Ладена серед мусульман Криму. Народний депутат звернувся до Генпрокуратури і СБУ з проханням провести розслідування і дати правову оцінку діяльності філіалу мусульманської організації "Ар-Раїд" в Сімферополі. Л.Грач вважає, що "Аль-Каїда" через Кувейт фінансує "Ар-Раїд". (Факты. - №192)

ПРАВОСЛАВ'Я

Харківсько-Полтавська єпархія УАПЦ (а це всього кілька десятків парафій) відокремилася від Української Автокефальної Православної Церкви, очолюваної митрополитом Мефодієм, і прагне творити ще одну незалежну православну структуру в Україні. Консисторія Харківсько-Полтавської єпархії подала в травні 2003 р. документи до Держкомрелігій на переєстрацію як незалежної, але їй було відмовлено. Такі дії консисторія потрактувала як втручання державного органу у внутрішньо-церковні справи. З цього приводу керівництво єпархії подало до Верховного Суду України скаргу на Держкомрелігії, який не погоджується реєструвати її як ще одну

православну Церкву, що визнала верховенство над собою американського митрополита Костянтина і прагне утримати з собою приміщення Патріархії УАПЦ, яке, до речі, знаходиться на балансі УПЦ КП. Верховний Суд відхилив скаргу харківчан. Єпархіальний глава архієпископ Ігор, нехтуючи реаліями, звинувачує Держкомрелігії в "тоталітарних експериментах над церковним життям", прагне перебрати на свою єпархію статус УАПЦ, хоч при цьому одноосібно опинився в опозиції до всього єпископату Церкви. То ж, за його логікою, всі єпископи Церкви йдуть не в ногу, окрім нього.

Паломництво до Зарваниці з ініціативи Бучацького районного братства апостола Андрія Первозваного відбулося 25-26 жовтня. У прощі взяли участь Львівське та Бучацьке братства, вірні з Тернополя та представники Київського і Харківського братств. На прохання голови Всеукраїнського братства прощу очолив керуючий Харківсько-Полтавською єпархією УАПЦ архієпископ Ігор (Ісиченко). Учасники прощі вирушили в дорогу з різних регіонів України і зібралися 26 жовтня у парафіяльній церкві с.Зарваниця, де знаходиться чудотворна Зарваницька ікона Богородиці. Тут було відправлено Святу Літургію, яку очолив архієпископ Ігор. Проща до святині, яка перебуває під опікою УГКЦ, відбулася за сприяння єпископа-ординарія Тернопільської єпархії УГКЦ владики Михайла Сабриги.

Гуманітарну допомогу для українських прикордонників на о. Тузла збрала і переправила на заставу Кримська єпархія УПЦ КП. "Для того, щоб заповнити духовний вакуум, військовослужбовцям буде передана бібліотека духовної і художньої літератури", - зазначили в єпархіальному управлінні. Крім того, патріарх Філарет передав прикордонникам молитвослови і 2 аудіоплеєри. В управлінні єпархії також повідомили, що недавно єпископ Сімферопольський і Кримський Климент відвідав о. Тузла, де зустрічався з прикордонниками і місцевими жителями. За словами владики, на Тузлі його вразив високий бойовий дух військових і місцевих жителів. "Відрадно бачити, що у людей не було ненависті до братського російського народу, - зазначив владику. - Усі сподіваються, що це тимчасове непорозуміння, яке виникло з вини політиків". (RISU.org.ua)

Владика Димитрій (Рудюк) особисто опікується похованнями священників на Лук'янівському кладовищі. До цього він прилучив слухачів Київських духовних семінарії та академії, парафіян Михайлівського собору. На занедбаних могилах священників встановлено нові надгробки. То ж маємо приклад, вартий наслідування.

Три Покровські Церкви по-стали 14 жовтня. Одна - в комплексі "Мамаєва слобода" в Києві, друга - в рідному селі мера столиці

О.Омельченка Карабачині, третя - в селі Івана Козловського Мар'янівці. А це тому, що богородиця вважається Покровителькою українського війська України. Покровська Церква стояла на Запорізькій Січі. Мар'янівський храм, збудований при підтримці київського мера, освятив патріарх УПЦ КП Філарет.

Українська залізниця вшануватиме російського імператора Олександра III і його сім'ю. На під'їзді до Харкова (це біля сучасної назви села Першотравневого, що в Зміївському р-ні на Харківщині) 115 років тому зазнав катастрофи поїзд, в якому їхала "вінценосна родина". Якось чудодійно їй вдалося спастися. Тоді на місці катастрофи було збудовано величний храм, який мав нагадувати про можливості Господньої милості. Навіть турецький султан пожертвував кошти на спорудження культової споруди. Проте в 1937 р. в храм влучила блискавка, а в 1943 р. його доруйнували військові. Вціліла лише капличка. Так ось лише тепер її відремонтували. Вона належить Православній Церкві Московського Патріархату. Південна (дивна як для України на-

зва власне Харківської залізниці. Це для Російсько-радянської імперії вона була Південною - РП) залізниця вирішила повністю відбудувати в селі ще й храм. А може в цьому немає нічого дивного.

Скандал в монастирі Церкви Московського Патріархату в Харкові привернув увагу преси. Обитель залишило 19 монахів. Єпархія назвала монахів розкольниками і пообіцяла вимагати від них письмового покаяння. Версій причин втечі є декілька. Одні вважають, що монастир не вживався з єпархією, для якої відбудував приміщення, інші - що монахи відмовилися прийняти ідентифікаційний код.

Консервативно налаштована братія Харківського Покровського чоловічого монастиря, звинувативши митрополита Никодима в єкуменізмі, терпимому ставленні до католиків і протестантів, зустрічах з керівниками інославною конфесій, залишила монастир. У відозві митрополита з цього приводу говориться, що, нехтуючи обіцянку жити в послуху "священноначалію", насельники принесли Церкві страждання і біль. Всі вони заборонені в священнослужінні до повного покаяння як такі, що порушили церковні канони Святої Церкви. Спілкування з ними буде розглядатися як спілкування із розкольниками. Свої дії, які викликали роздратування ченців, владики мотивує тим, що "Православна Церква ніколи не відмовлялася

брати участь в міжконфесійному спілкуванні і завжди входила до Всесвітньої Ради Церков та інших єкуменічних конференцій. (*Летопись Православия.* - № 10)

Місцеве Православне братство УПЦ МП разом із Слов'янською партією і Конгресом російських громад "Русский блок" було серед організаторів тих заходів, які зрештою призвели до зриву в Донецьку з'їзду блоку "Наша Україна". Члени братства були серед пікетуючих і в Палаці молоді "Юність", і біля аеропорту.

"Шоу для простаків" - так назвала "з'їзд світових релігій" московсько-православна газета "Мир" (№19). "З'їзд виявився зібранням всіх тих, хто хотів би помісіонерити на цій канонічній території Руської Православної Церкви". РПЦ хвилює не лише те, що в Астану прибув представник Ватикану, а й те, що тут були мусульманські гості із-за кордону. Що турбує московсько-православну газету, то це той факт, що дивись, на канонічній землі Російського православ'я в Казахстані йде "повним ходом" ісламізація. Якщо мечетей в республіці 1652, то православних храмів лише 240. Газета шкодує з того приводу, що свого часу не були хрещені казахи і киргизи: "Росія б тепер була більшою".

Церква освячує шлюб задля продовження людського роду. Але ж не може бути таке продов-

ження в одностатевих шлюбах. Тому прес-секретар УПЦ КП вважає, що "геї - такі ж люди, і гомосексуальність - це не природжена орієнтація, а гріх однаковий за природою з іншими гріхами". В Україні останнім часом все більше з'являється молодих людей, які ладні укласти одностатеві шлюби. (Киевские ведомости. - 24-30 жовтня)

Козацьке військо Запорізьке разом з УПЦ Московського Патріархату відзначило в Києво-Печерському монастирі свято Покрови. Після святкової служби в Успенському Соборі парафіяни хресним ходом спустилися в Ближні печери. Тут відбулося вгощення козацькою кашею, вручення погонів і медалей.

Питання про неможливість передачі Почаївської Лаври у власність УПЦ МП було підняте у часі пастирського візиту до Тернополя Предстоятеля УПЦ КП Філарета (Денисенка). Про це на своїх шпальтах розповідає "Тернопільська газета" (№ 40). Предстоятель УПЦ Київського Патріархату розповів про ситуацію, яка склалася у Почаївській лаврі, зокрема про спробу передати її

у власність УПЦ МП. Покищо Лавру тільки вилучено зі складу Кременецько-Почаївського історично-архітектурного заповідника. Проте, як розповів Патріарх, навіть зараз не всім дозволено там сповідатися і причащатися. Виявляється, священики Лаври запитують у віруючого, церкву якого патріархату він відвідує. Якщо людина є вірною Церкви Київського Патріархату, то їй відмовляють у сповіді. "Єднаймося на захист Лаври! - закликав Філарет. - Наступ на Україну йде через Церкву. Зараз є небезпека втратити Лавру. Проте поки вона ще не є власністю Московської Церкви, треба зробити усе можливе, щоб Лавра була українською". Предстоятель УПЦ КП зустрівся з представниками українських Церков, керівництвом Тернопільської міської та обласної рад у залі засідань, де підписав листа з вимогою про те, щоб Почаївську лавру повернули у власність Кременецько-Почаївського заповідника і не передавали у власність Московського Патріархату. (*Risu.org.ua*)

Повної належності Свято-Успенської Почаївської Лаври до УПЦ МП вимагає нинішній її намісник, єпископ Почаївський Володимир. У його зверненні до правлячих архиєреїв та вірних УПЦ МП сказано: "Вороже налаштовані до нашого канонічного православ'я сили (УПЦ КП, УАПЦ та УГКЦ) об'єдналися в боротьбі проти Почаївської Лаври, щоб її знову ввести в музей-заповідник, а потім

здійснити свої плани її захоплення. З благословення Блаженнішого Володимира, Митрополита Київського і всієї України, священноархимандрита Свято-Успенської Почаївської Лаври, звертаюся до всіх Вас за допомогою"... У посланні він просить владик УПЦ МП звернутися до вірних їх єпархій, щоб вони в своїх листах, телеграмах до Уряду, Верховної Ради та до депутатів Верховної Ради від області просили не допустити включення Почаївської Лаври знову до музею-заповідника. (*Risu.org.ua*)

Прес-служба Православної Церкви України Московського Патріархату оприлюднила наслідки опитування нею користувачів мережі Інтернет з приводу ставлення їх до Держкому релігій України. Проте одержані цифри свідчать про явну підтасовку цифрового матеріалу. Як можна, опитавши 696 користувачів Інтернету, одержати наслідкові цифри, всі з яких діляться на п'ять і до того ж не мають десятих чи сотих відсотку. Переконаємося: 30% вважають Держком рудиментом атеїстичної епохи; 20% бояться, що ця структура буде паразитувати на внутрішньоцерковних проблемах і сприяти сектантству; 10% думають, що ця структура прагнучим стати між церквою і державою, проводячи свою політику; 5% переконані в тому, що функції Держкому можуть виконувати інші державні структури; 5% взагалі ніколи не чули про існування Держкому релігій. То ж з якою метою в Прес-

службі так рахують, нехтуючи елементарні принципи соціологічного опитування? (*Летопись Православия. - №10*)

Нагороди УПЦ Московського Патріархату - орден св. князя Володимира, орден Нестора Літописця, орден Іллі Муромця - одержала група підприємців і громадських діячів, члени соціально-екологічної партії "Союз. Чорнобиль. Україна", які сприяли будівництву і відродженню Свято-Іллінського храму в Чорнобилі. Вручив нагороди Предстоятель Церкви митрополит Володимир.

Православне братство Олександра Невського Російського руху України за підтримки Союзу Православних братств України провело 28 жовтня пікетування Київської міської держадміністрації. Акція проводилася на знак протесту проти розміщення реклами, яка вміщує порнографічне зображення, що є "зущанням над християнськими нормами моралі". Учасники пікету також висунули вимогу припинити рекламу, яка вміщує тексти англійською мовою. Напередодні Братство оприлюднило декларацію "Про важливу необхідність зміцнення православної віри і відродження православної моралі". У ній, зокрема, сказано: "Те, що відбувається зараз не має прецедентів в історії - відкрите зневаження моральних норм... Це йде до нас з телевізійних екранів і газетних сторінок, з яскравих

листівок і рекламних щитів. Очевидно, що все це робиться не лише з метою отримання прибутків. Є й інша, стратегічна мета - зміна психології народу". За словами представників Братства, найбільше від цього страждають діти, оскільки їх світогляд лише формується. Щодо дорослих, то у них руйнуються базові життєві орієнтири, а духовна і моральна криза веде за собою ланцюг інших, матеріальних криз: економічної, фінансової, екологічної.

Довідка: Православне братство Олександра Невського Російського руху України створене у грудні 2003 року з ініціативи православних вірних, які є членами Російського руху України. Головним завданням своєї діяльності Братство вважає боротьбу за збереження і зміцнення засад православної моралі. (RISU.org.ua)

Парафіянка Деміївської церкви Києва (УПЦ МП), яка протягом останніх шести років щодня відвідувала храм, бо ж співала в церковному хорі, скоїла злочин. Вона нанесла 10 ударів ножем своєму півторарічному сину. Мала вбити ще й доньку, але її врятував хрещений батько, який по телефонному дзвінку дівчини забіг в квартиру. Своєї вчинки ця фанатичка пояснювала почутим нею велінням Всевишнього вбити дітей, бо ж "сатана забрав їхні душі" і вони у своєму подальшому житті приносили б лише зло. Себе злочинця називала "єврейською царицею Ізидою із коліна Данового".

Тридцять унікальних ікон, датованих XIV-XVII століттями, в жовтні були викрадені із старообрядницького храму Козьми і Дем'яна с.Біла Криниця, що на Буковині. Серед викраденого - чудотворна ікона Пресвятої Богородиці, якій вирвали руки, зроблені із дорогоцінного каміння, коване сріблом Святе Євангеліє, чаші для причастя, інші цінні церковні атрибути. Відзначимо, що це вже третє пограбування храму світового центру старообрядців білокриницької ієрархії. В минулому році із храму було викрадено чотири старовинні ікони. П'ять років тому з церкви було вилучено ковану золотом Острозьку Біблію XVII ст. Викликати міліцію на місце пригоди вдалося зі значним запізненням, оскільки у селі не працює жоден телефон, як і встановлена у церкві ще рік тому сигналізація. За даним фактом порушено кримінальну справу. Завдяки оперативно-розшуковим заходам прикордонна служба Західного регіону знайшла кражу в трьох кілометрах від україно-румунського кордону. Ікони знаходилися в мішках і були готові до вивезення з країни.

СВІТ РИМО-КАТОЛИЦИЗМУ І ГРЕКО-КАТОЛИЦИЗМУ

Міжнародний Конгрес світських католиків Східної Європи відбувся 8-12 жовтня в Києві. Він зібрав 350 осіб з країн пострадянського простору. Організатори Конгресу Папська рада у справах

мирян. Як зазначив у своєму виступі на Конгресі єпископ Станіслав Широкоградюк, "Церква - це насамперед миряни, а не будівля храму, не духовенство. І вона, Церква, має вийти за стіни матеріальної будівлі. Треба зміцнювати ментальність віруючих". "Кожний похрещений покликаний свідчити Христа всім своїм життям і всюди", - наголосили у своєму вітанні Конгресу кардинали Любомир Гузар і Мар'ян Яворський. Україну на Конгресі представляли 75 греко-католиків і 35 римо-католиків. Переважна більшість учасників - парафіяни, активні в церковному житті, учасники різних мирянських рухів. Конгрес вітав Папа Іван Павло II. В роботі конгресу взяло участь понад 230 світських делегатів та близько 70 представників духовенства з 23 країн.

Українські греко-католики невдоволені тим, що Премію миру 2003 р. не присуджено Нобелівським комітетом Папі Івану Павлу II. "Поважні мужі у Стокгольмі та їхні невидимі, але всім відомі диригенти, проявили малодушність, бажаючи бодай цим рішенням применшити миротворчу роль Католицької церкви у світі, - зазначає Івано-Франківська газета УГКЦ *"Нова Зоря" (№41)*. - Але їхня внутрішня слабкість виявила у черговий раз силу духу Івана Павла II - справжнього миротворця Землі".

Глава УГКЦ виступив із заявою, в якій спростував видрукувані у деяких львівських газетах

повідомлення про його належність до масонів. Дійсно був Любомир Гузар, який належав до цієї масонської ложі. Тезка був кузеном кардинала і проживав у Франції. Пізніше він порвав з масонством і зблизився з УГКЦ. Два Любомири мали лише декілька зустрічей і спілкувалися переважно листами. Версію належності кардинала Любомира Гузара поширює самопроголошений єпископом отець Йосафат Каваців із Стрия. Виступаючи на прес-конференції, глава УГКЦ засвідчив своє українське громадянство демонстрацією свого українського паспорта. Спроби дискредитації кардинала львівська преса пояснює прагненням дискредитації його перед переїздом керівництва Церкви до Києва. Тут, зрозуміло, глава УГКЦ заважатиме певним політичним і церковним колам.

Синод єпископів Української Греко-Католицької Церкви відбувся 24 вересня - 1 жовтня у Львові. У його роботі взяли участь 34 владика єпархій та екзархів УГКЦ з чотирьох континентів світу. Гостями Синоду були Апостольський Нунцій в Україні архієпископ Микола Етерович, Апостольський Адміністратор Мукачівської єпархії владика Мілан Шашік та Екзарх для греко-католиків Сербії та Чорногорії владика Юрій Джуджар. Синод розглянув важливі питання із життя УГКЦ. Серед актуальних завдань, які повинні виконати провідники цієї Церкви - забезпечення духовної опіки для всіх, хто цього потребує.

Тому учасники Синоду передусім прагнули проаналізувати два завдання: як найкраще забезпечити духовну опіку греко-католикам на сході України, заробітчанами й емігрантами у Європі та як зберегти єдність і зв'язок тих людей із рідною землею, щоб вони відчували, що Церква опікується ними. Учасники Синоду розробили новий адміністративний поділ в Україні з огляду на перенесення резиденції Глави УГКЦ до Києва, обговорили структуру патріаршого правління, проаналізували фінансові потреби Церкви, висували кандидатів на єпископів в Україні і діаспорі, заслухали звіт про стан будівництва Патріаршого собору в Києві. Багато уваги на Синоді було присвячено аналізу конфліктної ситуації в Бучацькій єпархії, оскільки душпастирські стосунки правлячого архиєрея із частиною вірних є складним. З огляду на те, що у такій атмосфері керувати єпархією неможливо, Синод єпископів УГКЦ доручив владіці Іренєєві (Білику) скласти повноваження і просив Римський Апостольський Престол призначити апостольського адміністратора для цієї єпархії. Наступний Синод Єпископів УГКЦ відбудеться в жовтні 2004 р. в Києві. (*Risu.org.ua*)

Почалося будівництво у Львові приміщення майбутнього філософсько-богословського факультету Українського католицького університету. Освятит перший камінь під будівлю глава

УГКЦ Любомир Гузар в присутності кардинала Мар'яна Яворського. В своєму слові владика наголосив, що тут знаходиться порозуміння і глибоке пізнання Божої правди всі християни, незалежно від їх конфесійної належності.

Утворення Одесько-Кримського екзархату УГКЦ та звинувачення католиків у спробі ослабити і роз'єднати православу Церкву на півдні України спонукали Главу УГКЦ Патріарха Любомира (Гузара) та новопризначеного Одесько-Кримського екзарха УГКЦ владика Василя (Івасюка) прокоментувати ситуацію, що склалася. У день хіротонії першого екзарха Одесько-Кримського УГКЦ, кардинал Любомир Гузар в інтерв'ю кореспонденту "Голосу Америки" І.Столярову, зокрема, сказав: "Заяви представників Московського Патріархату не мають під собою підтвердження. Остаточо ми є багатоконфесійною державою і мусимо навчитися жити один біля другого та шанувати один одного. Ми є всі християнами, хоча, на жаль, поділені тепер. Такі гострі реакції не є добрими і здоровими і ми не тішимося ними. Ми нікому не стаємо на п'яти. Ми йдемо служити для тих наших людей, які там є, для моряків, які прибувають до Одеси та Криму з різних околиць.

Ми хочемо служити всім тим, хто є членами нашої Церкви. Ми не хочемо комусь робити прикrostі, відбирати вірних інших Церков. Наше наставлення є таким - старатися, щоби нікого не образити, нікому не зробити кривди. Хто до нас належить - ми йому служимо. Хто хоче прийти до нас - ми його не відштовхуємо. Але ми не робимо прикrostей іншим." Глава УГКЦ переконаний, що вірні Української Греко-Католицької Церкви на південних теренах потребували підтримки вже тривалий час і тепер є владика, який опікуватиметься їхніми потребами. Одесько-Кримський екзарх УГКЦ, владика Василь (Івасюк), у своєму першому ексклюзивному інтерв'ю "Голосу Америки" так прокоментував випадки Московського Патріархату проти УГКЦ в Одесі: "Моїм кредом є любити людей, служити Церкві і проповідувати Слово Боже. Мене Церква спрямовує для того, щоби я служив для всіх, хто є на території визначеного екзархату і я хочу йти з любов'ю, Божим Благословенням. Заяви Московського Патріархату викликають недобрі думки. Мені прикро і навіть дуже боляче про них чути". (*Risu.org.ua*)

Повернення приміщень монастиря, що складають єдиний комплекс із будівлею костелу св. Яна з Дуклі, вимагають католики Житомира. Храм св. Яна було повернуто віруючим 17 червня 1989 р., а 25 жовтня 1997 р., після закінчення реставраційних робіт, костел був повторно освячений. З

того часу парафіяни неодноразово звертались до місцевої влади з проханням про повернення усіх приміщень, що належать до храмового комплексу. Проте в монастирських приміщеннях нині знаходиться обласний військовий комісаріат, який не бажає переїжджати у приміщення призовного пункту.

Великої популярності в греко-католицькому світі набуває с. Лішня біля Дрогобича. 22 рава цього року двом дівчатам із села - Юлі і Насті явленою була Матір Божа. На Дрогобиччині таке з'явлення не є поодиноким. Всім відоме Грушівське чудо. А ось місцевій художниці Марії Пижч Матір Божа з'явилася за її проханням під час роботи над іконою Богородиці: "Матінко Божа, ось я Тебе пишу, а сама ні разу не бачила Тебе. Може я видумую щось, може Ти насправді не така, якою я Тебе маюю...". Мати Божа почула прохання художниці. (*За вільну Україну - 21 жовтня*)

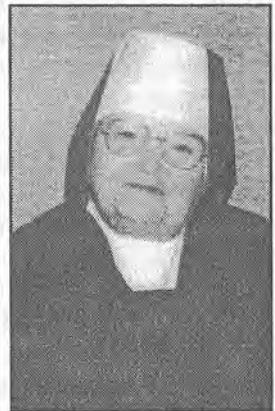
Про поступову втрату сучасним українським суспільством моральних орієнтирів говориться у відритому листі канцлера Львівської архієпархії УГКЦ митрофорного протоєрея доктора Михайла Димида. З цим листом ієрей звернувся до керівництва Львова та області. Спонукало канцлера звернутися до громадськості чергове приготування до нових гастролей у Львові театру Романа Віктюка. "Не встигли

вщухнути у Львові дебати щодо сумнівного характеру режисерських постановок п. Романа Віктюка, як знову рекламується його приїзд до міста. Плануються його виступи у львівській опері. Господь створив людину із двох статей: мужчину і жінку. Поєднавши їх у подружжя, Господь підніс його до гідності святої Тайни. Нам же сьогодні нав'язується думка про законність співжиття людей однієї статі. Такі речі несуть у собі загрозу для молодого покоління", - говорить у листі о. Михайла Димида. Канцлер Львівської архієпархії наголошує, що гріх розпусти настільки проник у людську свідомість, що вже мало хто вважає його за гріх. "Сучасне телебачення безсоромно транслює відверті розпусні сцени, газетні кіоски переповнені еротичними виданнями, містом циркулюють відеокасети з порнографією тощо. Господь створив людське тіло не як засіб для розпусти, але як оселю для нашої душі... Саме тому належним чином маємо його трактувати," - закликає о. Михай-

ло Димид. Звернення вже знайшло свій відгук серед львівських ЗМІ. (*Risu.org.ua*)

Пішла з життя з покликання Богом ігуменя василіанського монастиря в Сіднеї (Австралія) Марія. Як сказав під час похорон о. Іван Шевців, "втрата сестер-василіанок - це наша спільна втрата, бо в особі покійної ігумені ми всі втратили з очей приклад покори людини перед Богом, приклад молитви й посвяти та праці для добра, для щастя інших". Народилася Ольга Афінець в сім'ї українських емігрантів в Аргентині. В 1919 р. вона стала однією з перших послушниць в чині Сестер Василіанок в цій країні. Покликанням сестри Марії було вчительство-виховання, а також будівництво нових монастирів в різних містах Аргентини. На таку місію вона за проханням єпископа Івана Прашка і спонукою митрополита Йосифа Сліпого в 1967 р. прибула до Австралії. Тут сестра очолила делегатуру Св.Родина, окрім Сіднею, відкриває монастирі в Мельбурні та Аделаїді. Членам редколегії часопису "РП" пощастило мати зустріч з Матір'ю Марією незадовго до її смерті. Бесіди із сестрами монастиря засвідчили, що Мати Марія була

у всьому добрим прикладом, була близькою і доступною для всіх, вміла вислухати і дати добру пораду, вміла кожному допомогти, завжди вірила, що допомагає добрій справі і людині. То ж до Бога вона прийшла не з пустими руками. Вічна їй пам'ять!

Єпископ Петро Стасюк з Австралії (УГКЦ) виявив духовне насильство. Він зігнував прохання покійної ігумені монастиря Василіанок в Сідней Матері Марії, а також її духовних доньок, не дозволивши очолити похоронну процесію о.Івану Шевціву, який впродовж 35 років був будівничим монастиря і співпрацівником сестер-василіанок. Похорон очолив о.Зіновій Хоркавий.

ЖИТТЯ ПРОТЕСТАНТІВ

Рада Всеукраїнського Союзу Об'єднань ЄХБ відбулася 9 жовтня у Києві. Засідання відкрив Голова ВСО ЄХБ Г.І.Комендант. Були обговорені питання діяльності Союзу, визначені орієнтири на майбутнє, зокрема святкування 100-річчя української Біблії та підготовка разом з іншими християнськими церквами до Форуму християнської історії та культури України (16 листопада). Як зазначив представник організаційного комітету Форуму, заступник Голови ВСО ЄХБ В.К.Кульбич, "центральна подія відбудеться в Києві у Палаці "Україна". Також в цей день подібні заходи планується провести в усіх обласних центрах".

Центральною подією наступного року стане Всеукраїнський баптистський конгрес, що відбудеться у травні. У роботі засідання взяв участь виконавчий директор Центрального відділення Українського Біблійного Товариства В.Б.Броновицький, який розповів присутнім про діяльність Товариства, а також поділився міркуваннями щодо напрямків можливої співпраці УБТ і церков ЄХБ. (Прес-служба ВСО ЄХБ)

Засідання Творчої Ради Всеукраїнського Союзу Об'єднань ЄХБ відбулося 1 жовтня. Під час засідання були обговорені питання підвищення інформаційної активності Союзу, участі Церков ЄХБ у святкуванні 100-річчя української Біблії. На засіданні також було вирішено розпочати розробку основ соціальної концепції євангельських християн-баптистів. Довідка: Творча Рада - дорадчий орган при Раді ВСО ЄХБ, створений з метою сприяння підвищенню ефективності служіння Союзу, розвитку його духовного, інтелектуального та творчого потенціалу. (Прес-служба ВСО ЄХБ)

Черговий Синод Німецької Євангелічної Лютеранської Церкви в Україні (НЄЛЦУ) третього скликання відбувся 15-17 жовтня 2003 р. Головна тема обговорення: "В центрі - Біблія". Німецькі лютерани відзначають 2003 р. як рік Біблії. У роботі Синоду взяли участь архієпископ Росії, Казахстану, Сибіру та Середньої

Азії доктор Георг Кречмар (Німецька Євангелічна Лютеранська Церква) та представники НЄЛЦ України та Німеччини. "Віруючі витримали вірність Церкві в той час, коли атеїстична влада знищувала храми, коли було заборонено навіть мати Біблію. Ми здивовані, що ця Церква та віра в Україні не зникла у таборах та в'язницях... Люди терпляче відстоювали свою віру і ось тепер, завдяки їм, знову відроджуються в Україні громади Німецької Лютеранської Церкви", - наголосив у своєму виступі Вищий церковний радник Баварської церкви Клаус Тьолнер. За його словами, Німецька Лютеранська Церква стає могутнішою завдяки взаєминам з Україною. "Ми хочемо і далі надавати підтримку для становлення громад НЄЛЦ в Україні і щоби віруючі в Одесі мали власний дім для молитви". На Синоді йшлося і про важливість спілкування у Церкві українською мовою. "За українською мовою майбутнє в цій державі. Маємо зробити так, щоби вона була зрозуміла для нас всіх і була мовою церковного спілкування. Це мусть бути звичною справою, якщо ми хочемо, щоб наша Церква була справді народною", - зазначив

у своєму виступі Президент Синоду Німецької Євангелічної Лютеранської Церкви в Україні, пастор Володимир Лесной. (*Risu.org.ua*)

Німецька Лютеранська Церква в Україні та лютеранська громада міста Одеси створюють фонд для збору грошей на реконструкцію кірхи. Планується, що роботи розпочнуться влітку 2004 р. У середині 90-х років минулого століття будинок був переданий відродженій лютеранській громаді Одеси. Допомагає в його відновленні Лютеранська Церква Баварії. На зібрані там гроші відремонтований пасторський будиночок, а також проведені обстеження фундаменту і стін храму. На думку фахівців, для його реставрації необхідно приблизно 4 млн. дол. Будинок одеської кірхи був зведений в 1897 р. Після революції приміщення кірхи використовувалось як склад і спортивний зал. Реконструкція храму стане третьою в його історії. Один із ремонтів, розпочатий тридцять років тому, завершився великою пожежею. (*Risu.org.ua*)

Методи і підходи до євангелізації значно змінилися в порівнянні з початком 90-х років. Так вважає заввідділом євангелізації Церкви ХВЕ - п'ятидесятників О.Попчук. "Раніше не потрібно було особливої реклами в благовісті, а тепер, якщо її не організуєш, то люди не придуть на євангелізаційні заходи. На сьогодні благовістя потребує значно більших фінансових витрат. Сьо-

годні евангельська проповідь має бути конкретною, живим словом від Бога". (*Благовісник №3*)

ХАРИЗМАТИЧНІ ЦЕРКВИ УКРАЇНИ

"Джерело життя" - місіонерська церква, яка з'явилася у Львові в 1990 р. В ній готуються служителі для проповіді Євангелія у Західному регіоні країни, а також в країнах Центральної Європи. За ці роки до Церкви прийшло більше півторатисячі осіб. Зараз в планах Церкви творення у Львові п'яти дочірніх Церков у кожному з районів міста. Філії її є в Долині, Самборі, Кам'янці-Бузькій та інших містах. З'явилися молоді церкви в Сокалі, Червонограді, Стрию, Івано-Франківську. В своєму поширенні церква "Джерело життя" зустрічає протидію історичних церков західного регіону, то ж, як зауважує старший пастор її Володимир Тойба, "маємо гостру потребу в посвячених служителях-місіонерах". (*Камень краеугольный. - Жовтень 2003*)

Біблійний інститут харизматичної церкви "Джерело життя" за п'ять років його існування пройшло понад 150 студентів з різних регіонів України. Окрім українських викладачів, у ньому працюють викладачі з США, Англії й Румунії. В 2003 р. із студентів інституту було сформовано місіонерську команду. Вони служили в багатьох містах, допомагаючи помісним церквам. Гасло

Інституту - "споряджаючи лідерів, піднімаючи церкви, змінюючи нації...". Вже йдуть заняття на чотирьох курсах Інституту. Заняття проходять раз на місяць протягом двох днів. Пізніше студенти тестуються по вивченим темам.

Одна з найбільших харизматичних церков "Єлім" відкрила в Дніпропетровську біблійний семінар. Програма семінару складається з 50 біблійних і загальноосвітніх дисциплін й розрахована на три роки надто напруженого стаціонарного навчання. Воно продовжується і влітку практикою в дитячому християнському таборі, а також в різних церквах Дніпропетровщини, інших областей України і в Росії. Одержавши диплом служителя, кожний випускник одержує направлення на певне місце служіння й оплату за перші два роки самостійного служіння. Координатором Біблійного семінару є відомий пастор Церкви Йон Гі Чо.

ЕТНІЧНІ РЕЛІГІЇ

Нараду духовних осіб Собору Рідної Української Віри. було проведено наприкінці серпня у Вінниці. Учасники розглянули виконання плану роботи Собору РУВ за 2002 р. Результати роботи визнано задовільними. Прийнято рішення про продовження роботи з підготовки ідеологічного забезпечення Собору РУВ, зокрема зі складання повного викладу віровчення конфесії. Учасники наради

відвідали давнє Сабарівське городище під Вінницею, де було проведено урочисте Богослужіння. 17 серпня віруючі Собору РУВ відсвяткували одне з найбільших свят конфесії - Великий Спас. (Т.Беднарчик)

Урочисте засідання Священної Ради ОСІДУ (Об'єднання синів і дочок України) РУНВіри відбулося 4 жовтня 2003 р. в конференц-залі Інституту історії України НАНУ. Засідання було присвячене Дню святого письма "Мага Віра" та Дню народження Лева Силенка. Крім київських громад, на урочисте засідання приїхали рідновіри з Одеси, Львова, Житомира, Чернівців, Білої Церкви, Закарпаття, Хмельницького, Фастова, Черкаса, Харькова, Кривого Рога, Бердянська, Красилова та зі Стаханова Луганської області. Перед початком засідання пройшли збори Звичаєвої громади українських козаків (ЗГУК), на яких було затверджено внесення змін до статуту ЗГУК та переобрання старшини. Збори Звичаєвої громади українських козаків завершилися молитвою. Після перерви почалося урочисте засідання Священної Ради. На початку засідання звучав у запису живий голос Лева Силенка, якого рунвісти вважають своїм вчителем і святим пророком. Голова Священної Ради рунтата Богдан Савченко провів урочисту релігійну відправу. Мирослав Марченко, заступник голови Священної Ради ОСІДУ, у своїй промові познайомив присутніх з віха-

ми життя Лева Силенка, з витоками його релігійного прозріння, підкреслив його величезний внесок у відродження Рідної Української віри. Рунтато Мирослав звітував про роботу: Священною Радою видається "Вісник головно-го столу", щороку відбуваються 10-тиденні духовно-оздоровчі молодіжні табори. Він закликав присутніх у наступному році здійснити прощу на батьківщину вчителя, на могилу матері Лева Силенка і там провести священну годину самопізнання. У ході засідання було обрано оргкомітет зі святкування 40-річчя ОСІДУ РУНВіри. З цієї нагоди письменник Степан Пінчук запропонував здійснити нове видання "Мага Віри". Наприкінці урочистого засідання присутні вшанували молитвою тих, хто відійшов до Зоряного Царства Духа Предків. Під гітару рунтата-трисутара Володимира Смотрителя рунвісти прославляли в піснях Даждбога та рідну віру. Після завершення засідання Священної Ради відбувся концерт, на якому звучали пісні на слова Лева Силенка та народні українські пісні. А потім глядачам було представлено моновиставу Володимира Смотрителя "Магія душі", поставлену за "Мага Вірою". (О.Капранова-Корчевнюк)

Духовне Вогнище (засідання) Священної Ради ОСІДУ РУНВіри відбулося у Хмельницькому. На ньому були представники з 21 громади РУНВірів України. Голова Ради проінформував про реєстрацію Держкомом релігій Статуту Духов-

ного Центру Священної Ради. Духовне Вогнище затвердило текст за прошення до Лева Силенка приїхати на постійне проживання в Хмельницький. Вирішене питання про видрук часопису "Рідна Віра". Перше число його вже побачило світ.

Хмельницький ОСІДУ РУНВіри не визнав рішення Форуму українських рідновірів. Його голова Б.Савченко у видрукуваних в "Самобутній Україні" роздумах піддає сумніву духовність осіб, які входили до оргкомітету Форуму, не визнає створеної ним Координаційної ради.

Молодіжна громада рунвірів "Світло Волі" здійснила сходження на Говерлу. Очолив його гетьман ЗГУК рунтато Святеслав Петренко. Над горою було піднято рунвістський прапор, виголошено урочисту молитву до Дажбога, Дажбожої України. Сходження символізувало прагнення українців до державної незалежності, яке могло б цементуватися прийняттям всіма українцями їх Рідної Віри.

В керівництві ОСІД РУНВіри відбулися зміни. Без будь-якої інформації про це її Священної Ради голова ОСІД Богдан Островський передав печатку і головування Святославу Щербині (Запоріжжя). Це відбулося, як інформує "Вісник українських рідновірів" (№2), без проведення необхідного в таких випадках Собору, звітів на ньому. Про це нібито знали лише прибулі із святині Оріяни (США) рунтати Свириденко і Гулак. Непоінформо-

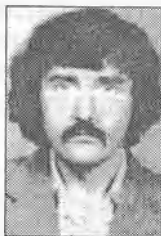
ваним залишився заст. Голови ОСІД РУНВіри П.Рубан. Саме він не визнає таку зміну в керівництві ОСІД і вимагає проведення 5 грудня Священної Ради.

Черкаська спільнота РУНВірів почала видрук газети "Голос предків". В першому її числі обґрунтовується думка, що наша держава має називатися Русь-Україна, а ми, її громадяни, русами-українцями, що найглибший корінь Руси (Аратта) знаходиться на Черкащині. Головний редактор Голосу обіцяє видрукувати на його шпальтах статті з історії нашого народу, з'ясування того, що нам давало можливість, незважаючи на всі лихоліття, виживати

"Вісник українських рідновірів" почала видавати Координаційна Рада Форуму українських рідновірів. Вже вийшло два числа Вісника. В Передуючому листі, до речі, два рази видрукуваному, голова Координаційної Ради Петро Рубан з болем в душі розповідає про ті розколи, які постійно супроводжують рунвірівський рух і до яких певною мірою прилучився і сам його засновник Лев Силенко. "Я знаю, що дякуючи йому, я є сповідник Рідної Української Національної Віри. Він для мене - Пророк! - зауважує П.Рубан. - Але він не може руйнувати те, що зроблено впродовж багатьох років спільним доробком, зусиллями духу тисяч людей і ним освячено! І скільки б не виникало ОСІДУ в Україні, завжди буде діяти один ОСІД, керований Богданом Островським".

П.Рубан подає секретаря Лева Силенка Світлану Лисенко як таку, що фальсифікувала суть справи. І далі питає: "Чому треба було Учителю відійти від Священної Ради Оріян, від рунтат, з якими пропрацював десятки років? В ім'я чого? В ім'я "заблукавшої" до святині РУНВіри Тетяни Лисенко?! Чи хтось з рунтат в усьому Сейті не бажав і не бажає йому всіяких благ у розвитку РУНВіри?! Та всі молилися на "Мага віру" і її величного творця!" Петро Рубан піддає критиці тих, хто заявив з подачі Т.Лисенко, що він силенкіянин: "Ми всі сповідники РУНВіри - силенкіяни! Але рунвіровець керується величною духовною силою, розумом "Мага віри", а не розпорядженнями "Л.С." (= Лисенко Світослави)... Сліпа покора - страшніша ніж меч тирана. "Силенкіяни", які противилися РУНВіровцям, і перебувають у сліпій порі, бо творять із Вчителя - Бога".

Книгу Євгена Сварожича "Золотий павук вод" слов'янська духовна течія "Великий Вогонь" проголосила священним писанням огніщан. 25

жовтня Київська громада "Великого Вогню" провела священний обряд, присвячений події. Євген Сварожич - псевдонім Народного депутата України Євгена Смирнова, який відомий своїми сміливими заявами з національного питання. Книга його велична ода давнім богам і протоукраїнській філософії.

МУСУЛЬМАНИ В УКРАЇНІ

Мусульмани Криму підтримують позицію українського керівництва щодо острова Тузла. Вони закликають посадових осіб України, політичні і громадські сили держави виявити рішучість у захисті незалежності й територіальної цілісності країни. В оприлюдненій заяві меджлису кримськотатарського народу "Про загрозу територіальній цілісності України" висловлюється стурбованість тією невизначеною позицією, яку зайняло російське керівництво щодо подій Керченської потоки, тією антиукраїнською і антитатарською істерією, яку розв'язали російські ЗМІ.

Перша інформація про появу мусульман в Криму датується VIII століттям, масове поширення - XIII-м. Цей процес посилювався після проголошення в XIV ст. ханом Узбеком ісламу державною релігією Золотої орди. В Старому Криму збереглася мечеть, збудована ще за його вказівкою. Згідно переказів кримських татар, іслам до Криму ще в VII ст. принесли сподвижники Мухаммеда Малік Аштер та Гази Мансур. Мусульманську складову в культурі Криму відтворює відкрита в Кримському республіканському краєзнавчому музеї виставка "Іслам: культура і мистецтво". Виставка дає можливість побачити, наскільки безмежний дух людини і дух Божий. Тут є старовинні Корани, давні мусуль-

манські рукописи, каліграфічні композиції, картини та фотографії мечетей Криму і культових місць мусульман світу, металеві вироби XVIII ст. з Ірану. Кримськотатарську техніку вишивки демонструє тут Ельвіра Османова. На виставці грають на старовинних музичних інструментах, частують стравами татарської кухні.

Мусульмани України з 28 жовтня прилучилися до священного Рамадану. За переказами, саме в цей час Аллах через архангела Джебраїла послав пророку Мухаммеду Коран як одкровення. Сотні вірних прийшли до Київської мечеті, збудованої Духовним Управлінням Мусульман України, щоб вшанувати цю важливу подію в історії Ісламу.

Україна не названа Усамою бен Ладеном серед тих країн, які ведуть несправедливу війну проти ісламу. Виступаючи по арабському телеканалу "Аль-Джазіра", бен Ладен пригрозив новими терактами проти США, оскільки вони "коять несправедливість і не перестають займатися дурницями". Закликаючи молодих мусульман відправитися в Ірак з метою проведення там священної війни, Усама сказав, що "Америка потоне в болотах Тигру і Євфрату". Відповідні дії будуть проведені і проти країн, які підтримали США - Британія, Іспанія, Австралія, Польща, Японія, Італія, мусульманські країни. Ось в цьому переліку Усами України не виявилось.

ІУДЕЙСЬКИЙ СВІТ

Відзначення настання свого Нового, 5764 року іудеї України ознаменували в цьому році появою в стінах Центральної синагоги Бродського нового свитка Тори, написаного в нашій країні вперше за останні 80 років. Свиток Тори занесли в синагогу під святим балдахоном на руках, обережно передаючи з рук в руки. Головний рабин Києва і області Моше-Реувен Асман запрошував присутніх по черзі підходити і зачитувати якийсь уривок із Тори. Завершилася церемонія "акафотом" (святковими танцями) і вгощанням. Серед учасників урочистості був і один з лідерів Українського Прогресивного іудаїзму Олександр Злотник. Фінансував роботу з написання свитка лідер Всеукраїнського єврейського конгресу і Об'єднаної єврейської громади Вадим Рабінович. Тора писалася протягом року. Будь-яка погрішність чи помилка в її написанні робить її некошерною, а відтак і непридатною для використання. В Ізраїлі засвідчили

вірність виготовленого українськими євреями свитку. Писалася Тора спеціальними чорнилами. Пергамент також виготовляли спеціальним способом із шкіри молодих бичків. Тисячоліттями будь-який значок, будь-яка рисочка, дивно збільшені деякі букви переносяться на нові свитки Тори сойферами без якихось змін.

Єврейська громада Харкова нарешті одержала будівлю синагоги. Це - найбільша за розмірами синагога в Україні і друга - в Європі. Будинок є унікальною пам'яткою архітектури початку ХХ ст. Рабин Мошнович назвав подію давно очікуваним "перемогою історичної правди і видимим знаком демократії в державі".

Хоч в цьому році до Умані приїхало значно менше хасидів, ніж в минулі роки, але все одно святкування відволікає від основної праці величезний загін міліції, що ніким і ніяк не оплачується. Держава готель для прийому цадиків не побудувала, кошти йдуть в приватний сектор.

Другим з'їздом рабинів України обрано головного рабина країни. Ним став авторитетний і знаний в єврейському світі рабин міста Брюсселя Азріель Хайкін. Новий рабин є добрим знавцем Тори, протягом декількох років виступав консультантом для українських рабинів, добре володіє російською мовою і знає ситуацію в СНД. Україна для нього не є чу-

жою країною. Бо ж батько його з-під Чернігова, дружина - з Полтави. До війни вони жили в цьому місті. В останні роки рабин відвідував Одесу, Харків, деякі інші міста України. Новий рабин закликає євреїв не копатися в минулому і відкрити нову сторінку в житті українського єврейства. Він ставить завдання створення рабинського суду. У виборах Азріеля Хайкіна головним рабином брали участь 23 рабини з різних міст України.

Зростання антисемітизму в Україні відзначили учасники Народи єврейських лідерів країни, яка відбулася в жовтні в Києві. Тут малось на увазі зростання продажу нацистських видань в Києві, побиття рабина, вандалізм на кладовищах тощо. Утворено інформаційно-координаційний центр для протидії юдофобії. Наряду вітав Головного рабина Києва і України Яків Дов Блайх.

З вини редакції "Релігійної панорами" із-за невідрізнення понять "антисемітизм" і "антисіонізм" вчений секретар Академії історії та культури євреїв України Олександр Найман в попередньому числі часопису був названий антисемітом. Під час зустрічі О.Найман засвідчив, що ніколи антисемітом не був, але в минулому мав публікації антисіоністського змісту. Головного редактора часопису "Релігійна панорама" вибачився перед О.Найманом за допущену хибу і некоректність щодо нього й інформує

про це наших читачів. Що ж до видрукованої інформації, то вона взята з газети "Персонал".

Іудейський "Рош га-Шана" ("Голова Року") можуть святкувати всі, хто визнає Старий Завіт. В цьому році відзначення його почалося 26 вересня. Першого і другого тішрея - місяця, з якого починається іудейський рік - в синагогах України звучали шофари (спеціальний баранячий ріг, через який видається спеціальний звук), співались кантори. На святковий стіл подавалися гранат, інжир, фініки та яблука. Перед солодощами подавали рибу й обов'язково з головою. Перед Рош га-Шана згадують правітвірні євреї все зроблене протягом року. Якщо комусь було вчинене зло, то тоді належить щиро покаятися за нього, вибачитися перед скривдженим. Лише тоді Бог зможе вибачити гріх.

Майже 10 тисяч брацлавських хасидів з 12 країн світу приїхали у вересні цього року до Умані, щоб біля символічного надгробника свого святого - цадика рабе Нахмана відзначити настання нового 5764 року, відсвяткувати Рош-Гашану. Засновник хасидизму, праведник і галицький витлумачувач Тори щороку вшановується ортодоксальними іудеям шляхом проведення масового паломництва до його поховання.

В головній синагозі Києва пройшов Тиждень єврейських організацій і громад України. Відкри-

ваючи тиждень, виконавчий директор Єврейської конфедерації України Анатолій Шенгайт сказав: "В Україні як ніде у пострадянському просторі, за підтримки держави, створено умови для розвитку національних об'єднань. Сподіваємося, що подібні заходи сприятимуть не лише налагодженню ще тісніших зв'язків між єврейськими громадами, а й зміцненню міжетнічного миру в нашій країні". До тижня в синагозі залучені насамперед ті організації, які активіно займаються благодійництвом.

НОВІ РЕЛІГІЙНІ ТЕЧІЇ УКРАЇНИ

Всеукраїнська конференція йогів пройшла 3-5 жовтня в Києві. Форум міг відвідати будь-хто, причетний тією чи іншою мірою до йогізму. Метою конференції було утворення Всеукраїнської організації йогів. Конференція вирішила питання видачі професійних сертифікатів для вчителів спортивної йоги. В роботі конференції брали участь зарубіжні гості.

10-річчя подій, пов'язаних з ув'язненням на Софійському майдані білих братів, відзначили ті, хто брав участь в судовому процесі над керівництвом цієї релігійної спільноти. В своєму інтерв'ю для газети "Факти" (1 листопада) тодішній державний обвинувачувач Ганна Мулюн і представник Генпрокуратури Віктор Шокін повторюють вже не раз виголошену ними версію про ті події, хоч,

власне, якихось нових вагомих аргументів на користь такого тривалого ув'язнення засуджених знову не наводять. Але при цьому, як і раніше, звучить цікаве припущення про фінансування кимось Білого Братства, про інспірування подій якимись "певними силами" (?). Проводиться паралель між Білим Братством і японською течією Аум Сінрікьо. Говориться без якихось аргументів, що "масове самовбивство було кінцевою метою експерименту". З чим можна погодитися, то це із заявою Г.Муллон, що кримінальний процес над лідерами "Білого Братства" був унікальним у всьому світі. Дійсно, в жодній країні не віднайдеш факту такого суду над послідовниками якоїсь релігійної течії, як це мало місце в Києві. Навіть доля того ж Аум Сінрікьо вирішується в нормах японського закону, хоч ця конфесія допустилася величезного злочину.

МІСТИКА

Згідно опитувань соціологічної служби УНІАН, 18 % киян повністю довіряють гороскопам, 15% інколи, а ось 31% "зіркам" не довіряють взагалі. 17% читають газетні передбачення з метою розваги. 14% заявило, що якщо гороскоп приємний, то хочеться вірити.

Тектонічні розломи - чисельні тріщини на тілі Землі - одержали в автомобілістів назву "проклятих місць", "чортових зон" та ін. В Києві злий фатум тяжіє над проспектом Ватутіна, особливо між мостами над Дніпром і Десьонкою. Його вже охрестили "трасою смерті". Над цією ділянкою автомагістралі тягнеться урочище Чорторія. Трагічна ділянка на проспекті Науки знаходиться поруч з Лисою горою і Відьминим яром. Що "відключає" водіїв на цих і подібних зонах підвищеної небезпеки, призводить до втрати орієнтації у просторі ще не з'ясовано. Ось і з'являються версії "нечистої сили". Дехто пояснює це дією негативної енергетики.

Образ Ісуса Христа незвичайним способом з'явився на кругляку зрізаного дерева в кафе с.Яблунна на Івано-Франківщині. Відтепер відвідувачів колиби стало набагато більше. Хоч її власник, Анатолій Сівер, вже звертався до священства православної Церкви, в монастирі з проханням дати якесь пояснення "чуду", але вони не квапляться. Зображення 4 жовтня вперше зауважили три туристи з Донецька. В цей же день, 4 жовтня, у майстра, який робив колибу був день народження, а колибу Анатолій Сівер придбав раніше також 4 жовтня.

РЕЛІГІЯ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

РЕЛІГІЯ І СВІТ

Релігійне самообожнення Бушем себе, віра в те, що нібито сам Бог доручив Америці велику місію призвело до трагедій Іраку і розвалу світового співтовариства. Це думка колишнього прем'єра Італії Джуліо Андреотті. Але Бог не потрібний в політиці. Підтримувана США політика Ізраїлю щодо палестинців призвела до того, що цей народ знаходиться на межі катастрофи, він втратив віру в своє майбутнє. Якби я знаходився в стані його дітей, то виявляв би таку ж агресивність щодо своїх ворогів, а заодно й американців, яку виявляє нині палестинська молодь.

Організація "Нова сім'я" на основі соціологічних досліджень засвідчує, що громадяни Ізраїлю є противниками змішаних шлюбів. Такої думки 95% релігійних респондентів, 68% тих, хто живе за єврейськими традиціями, 35% світських жителів країни.

Дехристиянізацію переживає Франція. За останні 30 років було закрито із-за відсутності віруючих кожен другу парафію. На сьогодні у країні, що налічує майже 70 млн. жителів, існує 17,5 тисяч парафій Франція, яка донедавна вважалася "старшою дочкою" Римо-Католиць-

кої Церкви, зараз перетворюється на країну атеїстів та ідолопоклонників. Відбулося скорочення і кількості священиків. Якщо на початку 80-х років їх налічувалося 35 тисяч, то нині їх 8 тисяч. Водночас іслам у Франції за кількістю вірних вийшов на друге місце.

Американці в Іраці також будуть дотримуватися норм Рамадану. Американським солдатам на час Рамадану заборонено їсти, пити і палити в громадських місцях. Кожний військовослужбовець одержав брошуру "Рамадан. Довідник для солдата", де, зокрема, сказано, що з настанням ночі солдат не повинен піднімати тривогу, якщо десь зустрине натовп мусульман, що зібралися для спільної вечери. На час Рамадану в Багдаді навіть відмінили комендантський час. В дні Рамадану забороняється в людних місцях вживати алкоголь, палити, виявляти якісь сексуальні нахили. Для американських військовослужбовців навіть було організовано лекції мусульманських священиків про правила поведінки під час Рамадану.

Китай виголосив сенсаційну новину. Нібито влада має інформацію про те, що угруповання Далай-лами має зв'язки з міжнародним тероризмом і деякими терактами. Якихось конкретних інфор-

мацій МЗС Китаю в підтвердження своєї заяви так і не навів.

Хто є Бог для американців?

42% переконані в тому, що Бог - чоловічої статі і лише 1% - жіночої. 38% вважають, що він позастатевий. 9% жителів США переконані, що Бог має руки, ноги, голову та інші частини людського тіла. 48% вважають, що Бог має тіло, але не людської форми, а 27% дотримуються ідеї безтілесності Бога. Якщо 29% мешканців США дотримуються думки, що Бог керує всіма процесами на Землі, то 50% їх розглядають Бога як спостерігача. 6% американців думають, що Богу не до Землі і вона знаходиться поза його увагою. 53% - вважають, що християни, мусульмани та іудеї вірять в одного й того ж Бога, але лише по-різному до нього моляться. 32% дотримуються протилежної думки. В США нині проживає 56% протестантів, 28% католиків, 2% іудеїв, 1% мусульман. Східні релігії - буддизм, індуїзм, багаїзм та ін тут сповідує 3% населення. Десь 10% американців - атеїсти.

За 30 доларів у Флориді (США) в біблійному тематичному парку можна подивитися шоу, що відбувається у повній відповідності з біблійними оповідями про розп'яття Спасителя. Христа прибивають цвяхами до Хреста, він корчиться в агонії. "Набожні американці плачуть і моляться. З припиненням конвульсій "Спасителя" з хрестом заносять в приміщення.

В такий спосіб до справи поширення християнства в масах прилучаються масовики-затійники.

В Катеринбургській губернії Росії "Основи православної культури" не вивчають. "Щоб не порушувати ст.14 Конституції Росії - сказала кореспонденту "Известий" заст. начальника управління освіти Наталія Давидова, - ми чітко обговорили зі священнослужителями Катеринбургської єпархії, що курс ними може читатися лише поза рамками освітянського процесу. Проте жодна заява від батьків про те, що їхня дитина бажає вивчати православ'я, до нас не надійшла. Саме тому й немає уроків". "Войовниче православ'я нічим не краще войовничого атеїзму", - заявило міністерство освіти губернії. Відтак воно відмовилося силою нав'язувати школярам вивчення Закону Божого.

Імперські устремління віцеспікера Російської Думи В.Жириновського не знаходять, як і раніше, якихось засуджень ні з боку Російської держави, ні її Церкви. Лідер ЛДПР погрожує з часом протягнути до кримінальної відповідальності за Беловежську Пущу Кравчука, Єльцина і Шушкевича. Коли ж добереться до президентської влади в Росії, то "ніякої суверенної України не буде, залишиться лише Київська губернія". То ж зникнуть і надії на те, що колись в Україні буде своя Об'єднана Помісна Православна Церква.

Можливі судові позови між Єгиптом та Ізраїлем на основі вдумливого прочитання книг Старого Завіту. Декан юридичного факультету Каїрського університету Набіль Хільті підрахував, що богообраний народ, тікаючи із полону, вивіз із собою дорогоцінні метали, різні оздоби, які носили єгиптянки. За підрахунками Хільмі, було викрадено 300 тонн золота. Відтак діти Мойсея заборгували єгиптянам астрономічну суму боргу, яка нині вимірюється декількома трильйонами доларів. Ізраїль має намір виставити зустрічний позов - вимагати компенсацію за перебування його синів в єгипетському рабстві протягом 430 років. І все це на основі Біблії!

Договір між Ватиканом і Грузією про рівні права в країні Грузинської православної церкви і Римо-католицької церкви так і не був підписаний. Причиною послужив виступ грузинських студентів, які вийшли в Тбілісі на демонстрацію з вимогою не допустити таку угоду. Секретар Святого Престолу архієпископ Жан-Луї Торан у зв'язку з цим вимушений був залишити завчасно Грузію. Коментуючи ситуацію, Президент Грузії Е.Шеварднадзе заявив: "І католики, і православні - християни. Я не думаю, що ми не зможемо знайти спільну мову". Коли відкладається підписання вже узгоджених документів, то це великий політичний скандал. Певно, що Грузії не слід було підготовку документу утаємничувати.

Назріває криза відносин між католиками та іудеями. Католики дали "добро" на новий фільм "Пристрасті" Мела Гібсона, в якому йдеться про 12 останніх годин життя Ісуса. Кардинал Дапріо Кастрільона Ойоса в своєму інтерв'ю газеті "Ла Стамка" заявив, що картина відображає життєпис Ісуса Христа в дійсному розумінні його Церквою і в ньому відсутній якийсь негатив щодо євреїв. Водночас в спільній заяві іудейські священники розцінили фільм як антисемітський, теологічно неточний, бо ж зображає євреїв кровожерливими і мстивими.

КАТОЛИЦИЗМ

Папа Римський так і не став лауреатом Нобелівської премії як миротворець. Всі гадали, що йому дадуть цю нагороду, бо ж засудивши агресію США в Іраці, він відвернув переростання іракської кампанії в хрестовий похід проти Ісламу. Премію одержала правозахисниця з Ірану Шірін Абаді. Але обурення громадськості викликало не її нагородження, а те, що перестарілому і хворому Папі вже не випаде ще одна можливість стати Нобелівським лауреатом. Стан його здоров'я з кожним днем погіршується. Ознаки хвороби видно неозброєним оком. Папа ледь ходить, руки в нього трясуться, голос дрижить, а слова нерозбірливі. До того ж, ще один аргумент був. Світова громадськість відзначила 25-ліття понтифікства Івана Павла II і варто було цю дату

(і не без підстав) відзначити Нобелівською нагородою.

"Як Бог дасть". Такими словами завершив Папа Іван Павло II свою думку про бажання в наступному році ще раз відвідати Польщу. Ця поїздка може бути приуроченою до 65-річчя одержання Каролем Войтилою атестату зрілості.

30 нових кардиналів, виголосивши клятву вірності католицькій вірі, одержали від Понтифіка 21 жовтня червоні шапочки (бірети), іменні каблучки та почесні грамоти на терміново скликаній Консистерії. Це є та кількість, якої бракувало для скликання Конклаву з обрання нового Папи. Таку поспішність Ватиканська курія не коментує. Під час церемонії сам Папа вимовив лише латинську фразу рукоположення в сан. Імена кардиналів оголосив державний секретар Ватикану Анджело Содано. Відтепер Церква має 194 кардинали, з яких 135 не досягли 80-річного віку і можуть взяти участь в конклаві з обрання Папи. Нині третина кардиналів - з країн, що розвиваються, половина - з Європи. Часточка італійських кардиналів скоротилася на 5%.

Номінування 83-річним Папою Іваном Павлом II ще 30 кардиналів преса розцінює як підготовку ним виборчого процесу з обрання нового Понтифіка. Відомо, що у цих виборах братимуть участь молоді "принци церкви", які в свій спосіб віддячать Івану Павлу II за

цю висвяту. В список попали, зокрема, шість італійців, шотландець, три французи, один американець, декілька архієпископів з країн нового світу.

Хто стане наступним Папою Римським? Це питання все частіше звучить на сторінках преси з урахуванням тяжкого недугу нинішнього Понтифіка. Проте, хоч хвороба й обмежує можливості Івана Павла II, він може ще продовжити жити багато років в нерухомому стані. Відсутня процедура обрання нового Папи, якщо ще живий Понтифік фізично нездатний виконувати свої обов'язки. До того ж, Іван Павло II говорить, що не збирається йти і що на все воля Божа. Але преса вже визначила 20 можливих кандидатів на престол - декілька європейців, три латиноамериканці і один негр - кардинал Френсіс Азініс з Нігерії. В останнього порівняно великі шанси, але він дотримується надто консервативних поглядів. Вважають, що Папа з Африки зможе прохолодніше спілкуватися з розвиненими країнами на чолі з США.

Віденський кардинал Крістоф Шенборн, який очолює у Ватикані Департамент доктрини віри, оголосив про близьку смерть Папи Павла II. "Весь світ бачить, що Папа хворий, що він інвалід і вмирає, - заявив кардинал в своєму радіо-інтерв'ю. - я не знаю, наскільки близький він до смерті, але він наближається до своїх останніх днів і місяців свого життя". Старший

помічник Папи кардинал Джозеф Ратцінгер визнав "поганий стан здоров'я" Понтифіка, але спростував чутки віденського владики. А між тим недавня зустріч Папи з трьома тисячами католиків із Сардинії була прокоментована так: "Папа Іван Павло II перебуває у відмінній формі, хоча має трохи втомлений вигляд. Він промовляє ясним і достатньо чітким голосом". То ж, попри всі сумніви скептиків, Папа прагне показати всім їм, що він ще в змозі керувати Церквою.

Нові святі в католиків. Папа Римський проголосив ними австрійського місіонера в Китаї Йозефа Фрайнадеметца і його колеги з Італії та Німеччини. Саме вони, на думку Папи, відіграли ключову роль в поширенні євангельського вчення Римо-католицької церкви в Африці та Китаї. Загалом Іван Павло II канонізував 476 осіб.

Велика черниця - благодійниця, фундаторка Ордену Милосердя Мати Тереза зарахована Папою

Іваном Павлом II до сонму блаженних. Сотні тисяч людей зібралося 19 жовтня у Ватикані, щоб взяти участь в її беатифікації. Беатифікація відкрила дорогу до канонізації Матері Терези - проголошення її святою. Але для цього потрібне диво зцілення молитвою.

Відтепер 5 вересня - день смерті подвижниці у календарі римо-католиків буде Днем Матері Терези. А тим часом Албанія і Македонія сперечаються про походження Матері Терези. Оскільки вона народилася в столиці Македонії місті Скоп'є, то македонці її відносять до свого етносу. Албанці ж вважають її албанкою, бо ж народилася вона в 1910 р. в сім'ї етнічних албанців.

Екзархат греко-католиків Сербії та Чорногорії утворено Папою Іваном Павлом II. Першим Апостольським екзархатом призначено єпископа Юрія Джуджару, який до цього був єпископом - намісником Мукачівської єпархії УГКЦ. Екзархат має 17 парафій, 16 священників, 55 монахинь.

В Іспанії продаються католицькі храми. Серед них - унікальна споруда храму Святої Ізабели в місті Ла-Франх, пам'ятка архітектури XIX ст. Корисна площа - 1300 квадратних метрів. Спочатку хотіли пристосувати будівлю під готель або ресторан. Але тепер вирішили продати якійсь з інших християнських конфесій.

12 католицьких священиків арештовано 20 жовтня в китайському місті Шицзячжуані. Приводом для арешту стало звинувачення ксьондзів в організації нелегальної зустрічі, яку не санкціонувала китайська влада і, зокрема, "Католицька патріотична асоціація Китаю". Асоціація ця, утворена уря-

дом Китаю в 1957 р., не визнає верховенство над собою Риму. Після арешту священників було зруйновано католицький храм, який нібито було збудовано без ліцензії на використання землі та будівництва.

Ватикан активно виступає проти одностатевих відносин.

Цим самим він прагне затримати поширення в Америці і Європі законів, які дозволяють подібні союзи. Зараз в Бельгії, Франції, Аргентині, і деяких провінціях Канади офіційно дозволено реєструвати одностатеві шлюби, а деякі євангельські церкви навіть погоджуються вінчати гомосексуалістів. Відтепер "швулі" - так в Німеччині називають геїв - і "лесбі" мають право на реєстрацію своїх шлюбів у загсі. Ватикан вважає такі шлюби аморальними і згубними. Він почав всесвітню кампанію проти одностатевих шлюбів. В доповіді Ватикану накреслено план боротьби з диявольськими спокусами і міститься заклик всіляко протидіяти прийняттю в парламентах законів, які дозволяють одностатеві шлюби.

Нова інструкція Ватикану забороняє аплодувати і танцювати в храмі, радить залучати, як міністрантів, переважно хлопчиків. Над цим документом нині працює папська Курія, про що повідомлялося в енцикліці Папи, присвяченій таїнству причастя. Але практика релігійного життя того ж собору св. Петра поставила ряд пи-

тань. Так, під час проведення африканських і східних богослужінь в храмі звучать оплески. В соборі завжди аплодували Папам. Звучали оплески також під час весільного обряду, хрещення. А як бути тепер? Все ж це буде під заборону.

ПРОТЕСТАНТИЗМ

П'ятидесятники Європи провели влітку ц.р. свою конференцію в Берліні. В її роботі взяли участь представники п'ятидесятницьких Союзів з 20-ти країн. Від ВСЦ ХВЕ на конференції були М.Паночко та М.Синюк. Конференція вирішила питання реєстрації Європейської П'ятидесятницької Співдружності як Об'єднання національних п'ятидесятницьких союзів.

Вікарій англійської Церкви, відома актриса Шеннон Леббеттер продемонструвала на подіумі релігійний одяг. Це трапилося під час шоу під назвою "Релігія на подіумі в Манчестері". На "преподобній" був розшитий золотом наряд, спеціально створений для цього, вартістю лише 700 фунтів. Беручи участь в шоу, Шеннон Леббеттер прагнула "розвіяти міф, що нібито священник повинен одягатися скудно".

Англійська Церква, на відміну від католицької, яка активно виступає проти одностатевих шлюбів і навіть кошти виділяє для відшкодування моральних збитків нанесених її священниками-гомо-

сексуалістами, не вважає великим гріхом одностатеві шлюби. Американська англіканська Церква навіть піднесла в сан єпископа Джіна Робінсона, який не приховує свої гомосексуальні нахили і має біля себе "друга", з яким живе вже 13 років.

В Англіканській Церкві назріває розкол. Причиною того є призначення єпископом штату Нью-Гемпшир (США) відвертого гомосексуаліста Джіна Робінсона. Керівники англіканських єпархій закликають керівництво Церкви зібрати їх в Лондоні, щоб вирішити питання ставлення до гомосексуалізму.

Шведські лютерани, які виступають проти жіночого священства, створили позатериторіальну незалежну "Місіонерську провінцію" і планують в наступному році висвятити для себе трьох єпископів. Як відомо, Шведська Церква у 1958 р. дозволила жіноче священство, а через два роки тут була рукопокладена перші жінка-пастор. Нинішнє керівництво Церкви спокійно відреагувало на створення Місіонерської провінції. Сам факт створення провінції не викликає якихось заперечень, оскільки в Церкві допускається значна свобода думок і зібрань. Але будь-яке рукопокладення священника чи єпископа автоматично поставить цю громаду поза Церквою.

Німецька Євангелічна Церква готує до видруку Біблію, перекладену феміністичною мовою.

Більше 50 перекладачів працювало над текстом. Вони внесли зміни в ті фрагменти Біблії, де щодо жінок допускалися певні дискримінації. Зокрема в біблійний текст його переписувачі включили відсутній там термін "апостольші".

Портрет протестанта Росії оприлюднив Фонд "Громадська думка". Протестанти складають близько 0,5% населення країни. Це переважно жителі великих міст. Серед росіян віком 18-35 років протестантів у 2-3 рази більше, ніж серед населення Росії в середньому, але їх практично немає серед людей віком понад 50. Переважають в протестантських деномінаціях росіяни. Найбільше серед протестантів Росії баптистів, лютеран та адвентистів. (*Християнський світ.* - №19)

В Росії явно обмежуються права протестантів. Це висновок директора Інституту Релігії і Права Анатолія Пчелинцева. Свідченням цього є розгін міліцією учасників протестантської антинаркотичної акції в м.Лиски Воронежської області. За останні півтора роки в РФ було зафіксовано десять підпалів і декілька зазіхань на майно протестантських церков. Причина гонінь - "Православна Церква не хоче мати конкурентів в Росії". Російська Асоціація місії християн віри євангельської має намір звернутися до Європейського суду з питань людини із скаргою на утиски протестантів в Росії.

Росію турбує зростання у неї кількості Свідків Єгови. Їх нині в РФ понад 300 тисяч (в 1991 було 30 тисяч). В Москві 54,6% Свідків мають вік понад 40 років, 83% в громадах складають жінки, 25,3% мають вищу освіту, середню-спеціальну - 42,3%, а середню загальну - 18,2%. До спільноти йдуть переважно росіяни.

П'ятидесятники ведуть активну місіонерську роботу в Індії. Так, цього року під час канікул там відвідали двотижневі заняття з біблійної освіти більше 3,75 млн. дітей. Учні біблійних клубів належать переважно до далітів - членів касты "недоторканих". Близько 300 тис. батьків цих дітей також були слухачами біблійної програми". (*Благовісник №3*)

Недільні служіння в п'ятидесятницькій церкві Тбілісі проходять нерегулярно. П'ятидесятники в Грузії піддаються постійно актам насилля з боку націоналістів-віджиланте (членів "комітету пильності"). Поліція при цьому виявляє байдужість. З боку блокуючих звучать заклики "Геть з Грузії, сектанти!" Молодчики погрожують розправами над вірними п'ятидесятницької церкви, їх дітьми. У зв'язку з такою ситуацією вірні не можуть збиратися разом, зустрічаються невеликими групами в різних помешканнях. Пастор Церкви Микола Калуцький написав відповідне подання Прокурору Тбілісі.

ПРАВОСЛАВ'Я

Бесарабська митрополія Румунської Православної Церкви, яка припинила своє існування ще в 1940 р. і відродження в Молдові рік тому за рішенням Євросуду, вступила в боротьбу за власність із Московською митрополією Російської Православної Церкви. Вона прагне відсудити ті храми, які належали колись їй і були насильно забрані у неї в 1940 р. Вона погрожує знову звернутися в суд до Страсбурга, якщо її вимоги зігнорує суд Молдови. Нині Бесарабська митрополія має 24 парафії. В Молдавській митрополії РПЦ їх 1080.

Союз православ'я та держави в Росії набуває все нових форм. Вперше в новій історії збройних сил країни прикордонники-новобранці на Камчатці приймали присягу на хресті і Євангелії. Церемонію приведення до присяги разом із військовими здійснив єпископ Петропавловський і Камчатський Ігнатій. Останній стверджує, що всі новобранці здійснювали прийняття присяги "у відповідності із традиціями російської армії" добровільно.

Московський Патріархат освоює нові форми впливу на своїх вірних. Зокрема Патріархія досягла принципової згоди з Міністерством культури щодо створення серії багатосерійних повнометражних фільмів: "Історія Російської Православної Церкви"

(10 серій), "Поломництво у Вічне місто" (5 серій), "Психологічні портрети митрополитів Церкви". Проте напрошується питання: Наскільки правомірно в багатоконфесійній країні витратити гроші платників податків на задоволення потреб однієї із конфесій, навіть якщо вона і є однією з найбільших?

Патріарх РПЦ Олексій II відвідав Естонію, де колись він був керуючим архиєреєм Таллінської єпархії. Цю поїздку він здійснив після 2-тижневого лікування в Швейцарії. В Естонії нині наявні дві православні Церкви - юрисдикції Константинопольського і Московського патріархатів. До останньої належить 18 парафій, які одержали в користування на 50 років свої храми.

Православний просвітницький голосовий сервіс з'явився в Росії. Він створений з благословення Патріарха Олексія II компанією "Парабайт". Відтепер будь-який користувач мобільного телефону, набравши відповідний номер, зможе детальніше дізнатися про православні свята, символіку храму, таїнства, пости тощо. Бажаючі зможуть навіть отримати конкретну пораду священика з практичних питань. Проте московські клірики і тут зароблять - хвилина спілкування по "просвітницькому каналу" обійдеться неофіту в суму \$0,4 - 0,6.

Собор Святої Трійці, будівництво якого завершується в Тбілісі, постане символом єдності

й відродження грузинської нації. Почесними президентами будівництва є глава держави і Патріарх-Католикос. Висота собору - 98 метрів. Поруч розбудовується монастир, який матиме 9 церков. Серед меценатів будівництва мало представників бізнесу, переважно люди нужденні.

На російській антарктичній станції Белінсгаузена скоро з'явиться храм Московського Патріархату. То ж розширюються межі канонічної території Церкви. Храм збудують із алтайського кедру. Збирати 15-метрову будівлю в давньому російському стилі на станції будуть полярники. Служити в церкві буде о.Георгій, який має 20-річний стаж полярника.

МУСУЛЬМАНСЬКИЙ СВІТ

До розширення священної війни - джихаду проти іноземних військ в Афганістані закликав духовний лідер "Талібату" Мулла Омар. В його листі, зачитаному на параді польових командирів руху в кінці вересня сказано, що всі вони мають прийняти джихад як свій персональний обов'язок і вести священну війну самостійно.

Країни-учасниці організації Ісламська конференція в ході самміту в Малайзії своїх міністрів закордонних справ висловилися за вивід американських військ з Іраку, передачу ООН справи його відновлення. Вони не закликали до участі в самміті нинішньої проае-

риканської Правлячої Ради Іраку. "Ірак має право суверенітету над своєю територією і нафтою", - говориться в заяві самміту. Міністри закордонних справ мусульманських країн засудили Ізраїль за його окупацію Палестини.

Ісламський терор поширився по всій земній кулі. Тому потуги Ізраїлю з умиротворення палестинців є безрезультатні. "З терористами не можна про щось домовитися. Вони використовують договір як тимчасову передишку для зміцнення своїх позицій, для мобілізації нових бойовиків у свої банди", - заявив лідер партії "Наш дім - Ізраїль" А.Ліберман.

Охоронці полонених талібанців і бійців "Аль-Каїди" з військової бази Гуантанамо (Куба) приймають іслам. Цьому сприяє їх постійне спілкування з полоненими, усвідомлення того, що мусульмани, власне, страждають ні за що. Алжирський борець за свободу в'язнів Гуантанамо Хасам Арібі вважає, що 90% їх не мають ніякого відношення до тероризму.

Масове паломництво, десь біля 5 млн. шіїтів з Ірану до своїх святинь в Ірані - Ен-Наджаф, Карбалла та ін. міста - почалося 27 жовтня з настанням місяця Рамадану. Кордон цей попав в зону патрулювання українських миротворців. Складність ситуації в тому, що разом з дійсними паломниками кордон "штурмуватимуть" також підготовлені бойовики і теро-

ристи. На 142-кілометровій ділянці важко їх не прогледіти, бо поняття кордону тут умовне.

Французька Вища рада інтеграції зафіксувала зростання в країні примусових ранніх шлюбів серед вихідців з мусульманських країн. Біля 70-ти тисяч дівчаток 12-13 років видано з вигідних для батьків умов заміж. Мусульмані-емігранти не відмовляються в цивілізованій Франції від своїх звичаїв. Нині в Парижі йде суд над Іліманом Тумі, який насильно віддав заміж свою дочку Луїзу. То ж чи здолає Франція дух середньовіччя, привнесений до неї емігрантами-мусульманам?

Колишній муфті чеченських мусульман Ахмад Кадіров, обраний Президентом республіки, клявся не на Корані, а на Конституції: "Я не стаю релігійним діячем і керівником ісламської країни, - заявив він, - а тому клятву на Корані давати не буду. Разом з тим, Коран для мене - головний закон, за яким я живу. Якби всі жили за Кораном, то в світі ніде і ніколи не було б воєн". Боячись терактів А.Кадіров завчасно навіть не повідомив місце своєї клятви. Вона відбулася не в столиці країни Грозному, а в місті Гудермесі.

"Мусульмани мають вести джихад проти окупації скрізь, де вони є". Так сказав мулла Кренар - духовний лідер ісламістського угруповання "Ансар аль-Іслам". Мулла підтримує бойовиків "Ан-

сар", які в Іраці воюють з американцями. Він вважає, що це є відплатою за знищення ними 253 осіб в районі Ансар аль-Іслам.

Відтепер жінки-мусульманки, які працюють в школах Німеччини викладачами, можуть покривати голову традиційними хустками. Це право за ними засвідчив Верховний Суд країни. Він відмінив ухвалу однієї з адміністрацій школи Штутгарта заборонити вчителям-мусульманкам носити хустки і усувати їх на цій посаді із-за цього від праці.

Більшість кандидаток на роль терористок-смертниць становлять студенти релігійних центрів і шкіл радикальних організацій "Ісламський Джихад" і "ХАМАС". Ретельно відібрані агентами названих релігійних організацій молоді жінки навчаються у спеціально створених таборах. Потім їх чекає "поїздка смерті" до Ізраїлю. Смертниць-добровольниць не бракує. "Арабські країни надто боязкі, аби боротися за Палестину. Тому ми, арабські жінки, повинні взятися за зброю", - кажуть вони. Радикальні ісламістські організації перетворюють вбивць-камікадзе на сучасних національних героїв. Гордяться ними батьки, як такими, що здійснили подвиг в ім'я Аллаха. Спеціальні підрозділи жінок-камікадзе щедро фінансуються Сирією та Іраном (донедавна ще й Іраком). Родині жінки-"бомби" щомісячно виплачують 600-1000 долларів. Разова

фінансова допомога складає 20-25 тис долларів.

Ісламські фундаменталісти Афганістану протестують проти жіночої освіти. Це вони виявляють шляхом знищення шкіл для дівчаток. Роблять підпали фундаменталісти вночі. Проте при цьому ніхто не бере на себе відповідальність.

До весілля в Саудівській Аравії не маєш права бачити обличчя своєї судженої. Так, суд задовольнив вимогу батька однієї дівчини до свого майбутнього зятя виплатити йому тисячу ріалів (270 долларів) лише за те, що він побачив обличчя його доньки. Більше того, батько отримав з нього це 5 тисяч ріалів приданого.

У Франції виключають із школи учениць-мусульманок за носіння хусток. Мотивується це тим, що хустки є символом ісламської релігії, а державні установи у Франції мають залишатися світськими. "Не можна допустити, щоб хтось відчував себе приниженим із-за релігійних принципів своїх співвітчизників", - зауважив міністр внутрішніх прав країни Ніколя Саркозі. Мусульмани, реагуючи на "факти виключення, називають це "освітнянським апартеїдом", а французів звинувачують в ісламофобії.

Двоє дівчаток-терористок (ім по 14 років) готували замах на короля Марокко Махаммеда IV. Підсудні зізналися в своїх

намірах і були засуджені до 5 років ув'язнення. Вони вважали, що їх самовбивчий теракт відповідає ісламським нормам, оскільки це була б відплата за ту невизначену політику, яку Марокко зайняло щодо подій на Близькому Сході.

Іслам залишиться державною релігією Іраку, а шаріат - основою юриспруденції. Про це заявив міністр юстиції країни Хашем аш-Шіблі. Він зазначив, що це є в тому проєкті Конституції, який написаний самими іракцями без втручання американців.

Коран важить 9 тонн. Виготовив із листів сталі такої ваги священну для мусульман книгу пакистанець з Пенджабу Містрі Джавел. Затрати на створення цього Корану оцінюють в 160 тисяч ам. доларів. Протягом місяця унікальний твір розглядали в місті Лахорі. Потім його перевезли до Медіни в Саудівську Аравію.

БУДДИЗМ

Духовний лідер тибетських буддистів, лауреат Нобелівської премії 68-річний Далай-Лама XIV Тенцзін Гятцо вважає, що у його відносинах із офіційними представниками із Китаю сталися значні позитивні зрушення. Зокрема у вересні 2002 р. представники "живого божества" вперше після 1933 р. відвідали Китай офіційною делегацією. Політика Пекіна щодо тибетської проблеми значно пом'якшилася - багато

аналітиків відзначають спроби китайських чиновників окреслити можливі шляхи вирішення проблеми. Проте ситуацію ускладнюють екстремістські угруповання серед тибетських емігрантів. Вони вимагають надання повної незалежності гімалайським територіям. Уряд у вигнанні, який очолює Далай-Лама, погоджується і на автономію Тибету. "Істинна мета для нас - це покращення умов життя тибетського народу" - часто підкреслює Далай-Лама. Така поміркована позиція принесла свої перші плоди. Наприкінці серпня ц.р. китайська влада офіційно дозволила Далай-Ламі повернутися в Лхасу. Проте останній заявив, що це стане можливим лише за умови, якщо китайська влада не буде виставляти додаткові умови щодо обмеження його самостійних політичних, релігійних контактів тощо.

Монастир Шаолінь, що знаходиться в китайській провінції Хенань і є коліскою всіх східних єдинборств, охороняє жіноче об'єднання із 22 дівчат. Середній вік їх - 21 рік. Дівчата мають добру фізичну форму і можуть продемонструвати складні прийоми рукопашного бою. До того ж, на відміну від звичайних поліцейських, монахині можуть провести по околицях Шаоліня екскурсію для іноземців англійською мовою. Єдиний чоловік серед охоронців - їх інструктор Хань Інчен. Дозвіл на охорону Шаолінь дівчатам-монахиням дала влада Китаю.

Візит Далай-лами до Нью-Йорку був успішним. Наприкінці вересня в центральному парку міста він виступив перед вірними і шанувальниками буддизму з промовою "Тренуючи розум і відкриваючи серця". Сорок тисяч осіб слухали главу буддистів. До того він мав зустріч із Президентом США Бушем, відвідав п'ять міст США.

Десять років вже чекають на візит Далай-лами буддисти Росії. Проте російсько-китайська дружба стає на перешкоді візиту. Хоч він мав би бути пастирським, тобто релігійним, а не політичним. Між тим, Росія має три автономії, які можна навіть назвати "буддійськими республіками". Це - Бурятія, Тува і Калмикія. Вони визнають лідера тибетського буддизму за духовного главу буддизму російського. На цей раз відмову у візі Далай-Ламі МЗС закордонних справ Росії мотивувало тим, що візит ніби-то позначиться негативно на переговорах між китайським керівництвом і представниками тибетського лідера. При цьому МЗС послалося також ст.4 Договору про добросусідство і дружбу між Росією і Китаєм, згідно якої країни мають взаємно сприяти збереженню їх територіальної цілісності. Цього разу Далай-Лама мав приїхати в Росію за запрошенням Президента Калмикії К.Ілюмжинова, який мав з ним зустріч у серпні цього року.

ІУДАЇЗМ

Нинішньої осені в історії сіонізму трапилася подія епохального значення. Про це повідомив російськомовний інтернетівський сайт "Сьомий канал". На 55 році після відновлення єврейської держави вона стала більш єврейською, ніж США. Співвідношення євреїв у них 5,2 млн. і 5,1 млн. В 1948 р. їх в Ізраїлі було лише 700 тисяч, а в США - 5 мільйонів, в 1970 - 2,6 млн. до 5,9 млн., в 1980 р. - 3,3 до 5,9, в 1990 - 4,5 до 5,7 в 2000 р. - 4,9 до 5,3. Кількість євреїв у складі населення США постійно зменшується. Якщо в 1937 р. вони становили 3,7%, то в 60-х роках вже 3%. У 80-х - менше двох відсотків, нині - 1,8%. Це пояснюють асиміляцією євреїв, а також зменшенням їх народжуваності. Євреї США старіють: середній вік їх - 42 роки. 47% євреїв перебувають у шлюбі з представниками іншої національності. Із всіх євреїв США лише 21% відносить себе до іудеїв-ортодоксів, 39% є прихильниками реформістської течії, 33% - консервативної.

Склеп на могилі Йосипа зруйнували палестинці. Атака на вже раніше поруйновану будову була проведена ними 16 жовтня після того, як молільники залишили це святе для кожного єврея місце. В цьому ж місяці погромлені дві синагоги в Брукліні (США).

Хоч в іудаїзмі, як і в ісламі, наявна заборона доторкуватися до свині, проте глава організації

"Іудейський батальйон" Куті Бен-Яків одержав дозвіл від релігійних лідерів Ізраїлю використовувати свиней для охорони кордонів єврейських поселень на Західному березі. Собак тут замінюють свинями, бо ж останні мають більш розвинутий нюх, можуть визначати на близькій відстані запах зброї, а відтак засікати можливих терористів.

ІНДІЙСЬКА РЕЛІГІЙНА ТРАДИЦІЯ

Священна корова Чам Лек (камб.- дивна) з шістьма копитами знаходиться в місцевому буддійському монастирі. Народилася вона в господарстві звичайного камбоджійського селянина. Забобонний фермер побоювся, що шестинога Дивна може накликати на нього нещастя, а тому перепровадив її до монастиря.

Індуїстський священник з міста Мадлехаллі (Індія) приніс в жертву свою 12-річну доньку Амбіку. В такий спосіб він прагнув умилостивити богиню Нараянаппу. Тіло дівчинки було знайдене на

горі храму Галібанд. Голова покійниці була накрита, а її волосся, заплетене в косу, лежало неподалік. Вбивцю виловити не вдалося. Не зрозуміло, що могло послужити стимулом злочину, бо ж індуїзм забороняє вбивство будь-чого живого.

Близько 60 мільйонів паломників-індуїстів взяли участь в святі Кумб Мелана на берегах священної річки Годаварі з кінця липня і до кінця вересня. В місті Нашик воно закінчилося трагічно. Під час обмивання у водах ріки на товп задавив 39 осіб, поранення одержало біля 150 паломників. То ж пошуки однієї з крапель нектару, загубленої нібито богами під час боротьби з демонами в річці Годаварі, обернулися цього року практично катастрофою.

Дехто вбачає в цьому прояв деїнкарнації. 80-річний індус із селища Молапалаям (штат Таміл Наду) на ім'я Велусамі налякав і водночас обрадував своїх родичів, повернувшись у цей світ з того безпосередньо під час свого похорону. "Прокинувся" Велусамі під час обмивання його тіла і підготовки ритуального вогнища для його спалення. Присутні дякували небу "за повернення дідуся з того світу".

НОВІ РЕЛІГІЙНІ ТЕЧІЇ

Швидкий темп зростання нових релігійних течій в Російській Федерації турбує традиційні конфесії і викликає їхні постійні звертан-

ня до влади якимось протидіяти цьому. Так, тут вже понад 10 тисяч мормонів, більше 6 тисяч мунітів - послідовників Церкви Об'єднання. Незважаючи на велику активність, не вдається швидко збільшувати свою кількість саєнтологам. Їх десь 1200, але вони приписують до себе тих, хто із-за простої допитливості відвідує їхні заходи.

Діяльність саєнтологів Росії викликає занепокоєння Центру соціальної та судової психіатрії. Директор Центру Т.Дмитрієва, зазначивши, що в РФ діяльність саєнтологів заборонена, але вони продовжують діяти під вивіскою правозахисної організації.

З 1890 р. мормони офіційно відмовилися від багатоженства. Незгодні з таким рішенням утворили свою релігійну течію, більшість прихильників якої передислокувалися з Юти (США) в канадську провінцію Альберта. Чоловіки з секти вважають, що чим більше у них буде дітей, тим більше шансів вони матимуть, щоб наблизитися до Бога, а то й самому стати ним. Уїстон Блекмор, якого тут йменують єпископом Баунтіфула, має 28 дружин і 80 дітей. Незважаючи на те, що в Канаді заборонено багатоженство, в Британській Колумбії цей закон не діє. Канадська влада посилається при цьому на принципи релігійної свободи, що гарантована Хартією прав і свобод. Але, прихопивши дітей, багато жінок багатоженців тікають від них, мотивуючи це прагненням дати своїм дочкам щастя сімейного життя. *(Столичка - 20 жовтня)*

Токійським окружним судом засуджено до страти колишнього лікаря Аум-Сінрікьо Томомаса Нагаву. Його звинувачують у вбивстві 24 осіб під час газової атаки в метро Токіо в 1995 р. Культ "Аум-Сінрікьо" перейменовано тепер в "Алеф". В Японії нині є півторатисячі його послідовників. Згадаймо, що засновник Аум Сіоко Асахара вважає себе втіленням індуїстського бога Шиви, а людей закликав вбивати, оскільки всі вони є грішними.

Засновник російсько-слов'янської громади "Родолубие" волхв Велеслав (в мирі - Ілля Черкасов) вважає, що "Велес книгу" написав Миролюбоб на початку ХХ ст., але розглядає його як волхва, тобто людину, яка має просвітлення звище. "Але якщо "Велес книга" - дійсно давній твір, то це мало що змінює. Тому що язичництво - це не релігія книги. Будь-яка людина з просвітленням, кожний волхв може записати своє розуміння язичництва. Те нині й відбувається". Язичницькі громади існують нині практично в кожному великому місті, але великих - немає. В країні є багато симпатиків неоязичництва. *(НГ-Релігія. - 15 жовтня)*

ІНШІ РЕЛІГІЙНІ ТРАДИЦІЇ

Обряд "волаюче сумо" щороку здійснюється в сінтоїстському храмі Ікіко (місто Канугма). На спеціальну площину, яка нагадує арену для боротьби сумо, кладуть дітей до одного року. Вважають, що чим голосніше вони при

цьому плакатимуть, тим міцнішими виростуть. В цьому році в змаганні у воланні взяло участь близько 1300 юних "сумоїстів", завернутих у пелюшки "дохе". Згідно легенди, в одного із прочан храму Ікіко помер малюк. Три дні молився вбитий горем батько за упокій душі маляти. На третій день сталося чудо - хлопчик ожив, виріс міцним і здоровим. Відтоді храм сприймається як святиня, де малюки можуть набратися здоров'я.

Велику ложу Лондона утворили 50 тис. членів масонського релігійно-етичного руху британської столиці. До неї ввійшло 1585 дрібних лож-членів братства вільних каменярів. Главою об'єднання рішенням Великого магістра Англії герцога Кентського призначено лорда Міллета. "Масони прагнуть стати більш відкритою організацією і прагнуть бути помітною частиною суспільства. Об'єднання дасть можливість їм підвищити ефективність своєї діяльності", - відзначив представник Об'єднаної Великої ложі Лон-

дона. Нині 300 тис. мешканців королівства є членами масонського руху, з них шоста частина проживає в Лондоні.

Президент невеличкої західноафриканської держави Теодоро Обіанг Нгуема проголошений тут богом, бо ж він нібито, як це повідомила державна радіостанція цієї країни, перебуває в постійних контактах із Всевишнім і "подібний Богу на небесах", "наділений ним всією владою над людьми і речами". Президент Нгуема прийшов до влади 23 роки тому внаслідок військової змови. Нещодавно під час третіх виборів він одержав майже 100% голосів виборців. В країні Нгуема має необмежену владу. Як сказав його радник, "він може вирішити вбити, і ніхто не закличе його до відповідальності, і він не відправиться за це в пекло, оскільки сам Бог, з яким він знаходиться постійно в контакті, одержує від нього силу".

Захоплення футболем переросло в Аргентині в творення Церкви Марадони. У світі вже зараховано 20 тисяч віруючих цієї Церкви. Щороку 30 жовтня марадонці відзначають день народження свого ідола. Цього року сотні adeptів святого Марадони, відслуживши урочистий молебен, пройшли хресною дорогою вулицями аргентинської столиці Буенос-Айреса. Своє власне літочислення марадонці ведуть з 1960 р. - дня появи на світ Дієго. Ідею організації церкви подали й зреалізували аргентинці Ернан Амес та Александ-

ро Верона в 1986 р. Відомо, що в цьому році на чемпіонаті світу збірна Аргентини виграла в збірної Англії. Вирішальний гол забив тоді рукою Марадона, що суддя "не побачив". Сам футболіст твердить що гол той був забитий "рукою Бога". Тому марадонинська церква має ще назву "Церква руки Бога". Всевишнім для неї є колишній форвард. Ось біда лише в тому, що цей Всевишній нині має багато справ з поліцією із-за своїх пристрастей до наркотиків. (Україна мо-
лода. - 1 листопада)

МІСТИКА

Американці надто забобонні.

13% з них бояться чорних котів, 11 % вірять в негативну силу розбитого дзеркала, 9% бояться цифри 13. Номера 13 немає в багатьох готе-

лях. Навіть поверхи нумерують з пропуском 13-го. Студенти Єльського університету так натирали ліву ступню апостола Петра, що він зрештою залишився без ноги.

Звичайна норвезька відьма Лена Скарнінг одержала урядовий грант у розмірі 53 тис. крон (7,5 тис. доларів) для відкриття спеціального магазину. Підстава - добре продуманий і сформульований нею проект. Очолювана Скарнінг фірма "Чарівний консалтинг лісової відьми" пророкує і навчає магії на корпоративних семінарах, продає різні зілля. Гранд відьмі видано за умови, що вона не робитиме нічого магічного, що б могло комусь завдати якоїсь шкоди.

Феномен відьм вивчають вчені різних країн. Науковий симпозиум, присвячений відьмам, відбувся в Музеї етнографії Гамбурга. З доповідями на симпозиумі виступили жінки, які вважають себе відьмами. Розглянуто питання розвитку міжнародного руху відьм і об'єднання їх в якусь всесвітню організацію.

ЗНАЧИМІ ПОДІЇ

25 РОКІВ НА СВЯЩЕННОМУ ПРЕСТОЛІ

Католицький світ відзначив 25-ліття перебування на Папському престолі Івана Павла II. З цієї нагоди до Ватикану прибули всі глави орденів, 164 кардинали, голови

епіскопських конференцій, начальники підрозділів Римської курії і першоієрархи двох десятків уніатських церков східного обряду. Програма урочистостей була надто широкою, але вона враховувала вік і стан здоров'я Понтифіка. 16 жовтня Папа сам провів святкову мессу з нагоди свого обрання. В неділю 19 жовтня він приїхав на площу св.Петра саме в той час, коли його було обрано на престол. Зачитувалися привітання Святому Отцю. Президент США відзначив, що Іван Павло II "показав світу не лише велич правди, а й силу правди, здатну перемогти зло і змінити хід історії". У вітанні Президента України сказано, що "нам близька позиція Святого престолу, спрямована на зміцнення ідеалів гуманізму, поваги до прав людини і утвердження ідеї миру у всьому світі". З нагоди ювілею Голландія передала Папі 25 тисяч тюльпанів. До Риму приїхало сотні тисяч паломників

Заслуги Папи перед своєю Церквою величезні. Іван Павло II призупинив її розвал, налагодив внутрішньоцерковну дисципліну, припинив небезпечні для Церкви богословські дискусії, повернув папству (вперше за два століття) міжнародну політичну значимість

Папа став публічним політиком. Він все життя сповідує принцип "вилікувати пам'ять" і повернути покаянню його християнський сенс: від імені Церкви Понтифік просив прощення за гріхи інквізиції, за хрестові походи і "перекося" місіонерів, звертаючись до православних церков, мусульман, іудеїв. Іван Павло II є першим Папою, який відвідав мечеть і синагогу, зустрічався з буддистським лідером Далай-Ламою. Понтифік постійно підкреслює, що католицька і православні Церкви є церквами-посестрами. При цьому він, знову ж таки вперше, відвідав декілька православних країн.

Будучи противником технократії, в Іван-Павло II благословив Інтернет як дієвий місіонерський ресурс. Папа відмовився обговорювати питання відміни celibату священників, не визнав контроль над народжуваністю, не залишив надій жінкам на священство, а сексуальним меншинам - на

визнання церквою. Сам себе Іван Павло II називає Папою-бродягою, бо ж до нього Понтифіки так не подорожували. Папа відвідав більше сотні країн. Це дало можливість католицькій Церкві постати як єдиний духовній структурі, незважаючи на свою розкиданість по багатьох країнах світу. Скажемо так: Іван Павло II відродив Католицьку Церкву.

Папа довів, що духовність - то зброя, яка здатна подолати навіть ялтинський поділ світу. Іван Павло II зберігає, звичайно, дистанцію і від ліберальних економічних ідей і ліберальної держави, які він часто звинувачує у вседозволеності і моральному релятивізмі. Критика індивідуалізму в ім'я загальних цінностей часто звучить у висловлюваннях Святого отця. Він вважає, що недоліки лібералізму особливо згубні для посткомуністичних країн. Ринковій економіці, на його думку, незважаючи на її практичну ефективність, часто бракує ширості та людяності. Ринок, вважає він, - це перевага, що віддається підприємництву на шкоду людській солідарності. Тому Іван Павло II не є прихильником сучасної Західної цивілізації з її відмежуванням від світових цінностей, протиставляючи їй душевність тих суспільств, в яких ще свіжа пам'ять про десятиріччя диктатури. Папа вірить в те, що, передусім, протистоячи тоталітаризму, людина змогла дійсно здобути свободу і зберегти головні цінності людської цивілізації.

Іван Павло II вважає, що світ після комунізму - як Захід, так і Схід - перебуває в духовній кризі. Тому Папа хоче, щоб він усвідомив усю важливість головних людських цінностей. Редактор польської газети "Gazeta Wyborcza" Адам Міхнік слушно зауважує: "Справді, Папа стрясає підвалини цього світу словом і ділом: світ хоче жити в багатстві та комфорті, а він нагадує нам, що треба також жити із гідності. Папа Іван Павло II не потрапляє в жодну з категорій і часто поєднує в собі протилежності: заперечення компромісів з екуменізмом, жорсткість із теплотою, відвертість розуму з дотриманням канонічного богослов'я. Він консерватор, який любить свободу, і "торгівець миром", який засуджує несправедливість, нагадує нам, що милосердя важливіше за справедливість. Цим він уособлює парадокс християнства: непорушні вічні принципи, доповнені розумінням і терпимістю. Світові, в якому все змінюється, потрібен хранитель вічних цінностей".

Папа Іван Павло II - один із найбільш популярних і авторитетних нині релігійних діячів світу, а водночас він - помітна й вагома фігура світової політики. Завдяки йому змінилося обличчя Католицької Церкви, вона повернулася до людей, до нагальних, в тому числі й соціальних проблем сучасності: бідності одних і багатства інших, політичної агресивності, беззастережної глобалізації, легковажного, бездумного використання досягнень сучасної науки. (*Столич. новости. - №37; День. - № 189*)

СВОБОДА СОВІСТІ

* * * * *

В багатьох країнах, що входять в Організацію з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ) здійснюється тиск на так звані "нетрадиційні" релігії. Про це говориться у доповіді виконавчого директора Міжнародної Гельсінської групи А.Родса, здійсненої на міжнародній конференції з проблем свободи віросповідання, яку організувала ОБСЄ. Такими, зокрема, є Бельгія, Білорусія, Болгарія, Вірменія, Греція, Грузія, Росія, Туркменія, Узбекистан і Франція. В цих країнах існують релігії більшості, які користуються значними пільгами. Всі інші релігії, особливо "нові", зазнають дискримінації на ґрунті націоналізму чи нетерпимості.

* * * * *

РЕЛІГІЙНА ОСВІТА В СЕРЕДНІХ ШКОЛАХ РІЗНИХ КРАЇН

Країна	Релігія не вивчається в державних школах	Наявний тут факультатив (курс) з релігії	Вивчається релігієзнавство або етика	Примітки
Албанія	+	-	-	Існує декілька іслам. шкіл
Австрія		Католицизм або протестантизм	-	Щорічно три рази на тиждень
Англія		-	Релігієзнавство у віці 11-14 років	10% дітей ходять в церков. школи, які фінансуються Урядом
Бельгія	+	-	-	40% учнів відвідують католич. школи, які фінансує держава. Тут спочатку вивчають католицизм, потім – етику
Білорусь	+	---	---	
Бразилія	+	---	---	Лише в декількох провінціях вивчається католицизм факультативно
Венесуела	+	---	---	
Греція		Православ'я	--	
Данія	+	-	---	Знайомлять з протестантизмом в 4 або 5 класах.
Йорданія		Іслам		Християни не відвідують
Іспанія		Католицизм	---	Не в кожній провінції.
Індія	+	---	---	Багато різних церковн. шкіл.
Італія		Католицизм	---	Щорічно, раз на тиждень
Казахстан	+	---	---	
Канада (окрім Квебеку)	+		---	Залежно від провінції Подеколи держава підтримує церковні школи.
Колумбія	+	---	---	
Мексика	+	---	---	

Монголія	+	---	---	
Нідерланди		---	Історія християнства	Вивчається протягом чотирьох років.
Німеччина		Католицизм або протестантизм	За вибором -- етика	Щорічно два рази на тиждень
Норвегія		---	Історія релігій	Один рік християнство.
Польща		Католицизм	За вибором - етика	Викладають католицькі священики. Відвідування вільне.
Росія	+	--	--	Багато експериментів в регіонах.
С Ш А	+	--	--	Багато різних церковн. шкіл, В деяких державних школах є релігієзнавство
Тайвань		--	Етика 4 роки	10% дітей відвідують католицькі школи
Україна	+	--	--	Окрім галичан. областей Тут - греко-католицизм.
Філіппіни		Різні релігії	--	За вибором батьків, якщо Церква дає священика і оплачує його працю
Фінляндія		--	Релігієзнавство або етика	6 годин на тиждень в останні три роки навчання
Франція	+	--	--	Десять 15% дітей ходять у католицькі школи
Чехія	+	--	--	Наявний огляд релігій на уроках географії чи історії. Є факультат. година занять для дітей католиків.
Швеція		--	Релігієзнавство	Протягом одного року один раз на тиждень
Швейцарія	+	--	--	Години релігієзнавства в курсі історії.
Японія		--	Етика	Вивчається щорічно
ПІДСУМОК	18	8	9	

Таблицю склав професор Дональд Джарвіс з Університету ім.Брігама Янга (Прово, США).
Цифрова інформація на жовтень 2002 р.

* * * * *

Грузія прийме новий Закон про релігії. "Певно що після прийняття Закону нам не прийдеться оформляти угоди з окремими конфесіями, - сказав президент країни Е.Шеварнадзе.- Принципи співробітництва з окремими релігіями визначені рамками міжнародного права. Думаю, що Закон про релігії має врахувати інтереси всіх конфесій, всього народу - наскільки це можливо, наскільки це враховано світовою практикою... Наш діалог з Ватиканом продовжується. Проте його краще продовжити після того, як ми приймемо Закон про релігії.

* * * * *

"Поступово-поступово в Росії відбувається повільна втрата релігійної свободи на користь російського православ'я". До такого вис-

новку прийшов керівник Кестонського інституту (Оксфорд, Англія) Лоуренс Юзелл. Нелюбов до нетрадиційних релігій в Росії наростає із-за неосвіченості більшості "нових" віруючих, які, прийнявши "на днях" православ'я, ринулися засуджувати тих, хто вірує інакше. У зв'язку з цим богослов Поль Джозеф ставить питання: "Чи російське православ'я настільки слабке, що йому загрожують малочисельні мормони, католики, баптисти, свідки Єгови?".

* * * * *

Спеціалізацію "викладач основ православної культури" планує запровадити з наступного навчального року керівництво Мелітопольського педагогічного університету. Участь у засіданні професорсько-викладацького складу Мелітопольського педуніверситету взяв архієпископ Запорізький і Мелітопольський УПЦ МП Василь (Златолінський). У зверненні до працівників університету, архієпископ підкреслив "особливу роль вчителів у становленні особистості дитини, розвитку його моральних якостей, що неможливо без двохтисячного досвіту православ'я". Як повідомила прес-служба УПЦ МП, програму занять нового курсу підготують педагоги разом з духовенством відділу релігійної освіти і катехизації Запорізької єпархії УПЦ МП. Як бачимо, філія Московського патріархату в Україні повністю перебирає методи роботи цієї Церкви в Росії, нехтуючи законодавством України. Зокрема українське законодавство передбачає відокремлення школи від Церкви і Церкви від школи.

* * * * *

Редакція "РП" продовжує публікувати консультації наших експертів щодо важливих теоретичних та практичних проблем релігійного життя України. Пропонуємо Вашій увазі дослідження к.філос.н., ст.н. сп. Інституту філософії імені Г.С.Сковороди НАН України **Михайла Бабія "ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ РЕЛІГІЙНИХ МЕНШИН В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ ВИМОГ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА"**.

Проблеми, пов'язані з релігією, завжди були і залишаються одними з важливих у контексті організації державного і суспільного життя. І сьогодні для України вельми актуальними є питання гарантування, повноцінного забезпечення, захисту права на свободу совісті, релігії, діяльності релігійних організацій, в тому числі і релігійних меншин. Це зумовлено передусім тими, історичної ваги, процесами, які відбуваються впродовж останнього десятиріччя в усіх сферах суспільного буття, зокрема і в духовній, релігійно-світоглядній його площині.

Все це, а також принципово нова атмосфера, яка склалася в нашій державі у ставленні до релігії та церкви, їхня демаргіналізація, практичне забезпечення свободи совісті:

- сприяли значному посиленню релігійного компоненту в структурі українського соціуму, його функціонального і рольового вияву;
- постали важливими чинниками кількісних і якісних змін у релігійній сфері;
- створили сприятливі умови для активної регенерації релігійних об'єднань, груп.

Поліетнічність населення України, діяльність зарубіжних релігійних місій, процеси активного особистісного пошуку якісно інших світоглядних цінностей спричинили появу нових релігійних організацій, течій. Їх поширення набуло динамічного характеру. Поряд з домінуючими (чисельно), традиційними для України церквами активно діють й інституалізовані структури так званих релігійних меншин.

Перш ніж вести мову про права, правовий статус останніх в Україні варто визначитися і щодо самого поняття релігійна меншина. В правових документах міжнародного і національного плану, а також і в науковій релігієзнавчій й юридичній літературі цей термін вживається рідко. Частіше всього фігурують поняття "національна" або "етнічна" меншина. Проте, як засвідчує аналіз, чіткості та однозначності у застосуванні цього терміну також немає. Частіше всього зустрічається розширений, описовий підхід до його визначення.

Зауважу, що термін "національні меншини" зустрічається більш ніж у 15 міжнародних документах, які постають як фундаментальне узагальнення сучасних уявлень про стандарти у сфері забезпечення і захисту прав національних, етнічних меншин. І лише в окремих з них, зокрема в проекті документу Центральноєвропейської ініціативи про захист прав національних меншин, зроблена спроба дати визначення поняття "національна меншина". І хоча цей термін конституційований в міжнародному праві, а також у Конституції, інших законодавчих актах України, з боку представників окремих політичних сил, національних меншин, він все ж викликає неоднозначну реакцію і гострі дискусії. Аналіз підтверджує, що термін "релігійна меншина" в контексті міжнародних і вітчизняних правових актів постає, по суті, як дериват поняття "національна меншина".

Вперше вислів "релігійна меншина" вжито в 1992 р. в "Декларації ООН про права осіб, що належить до національних або етнічних, релігійних (виділено мною - М.Б.) та мовних меншин, а потім в 1995 р. в Резолюції комісії з прав людини ООН "Права осіб, що належать до національних або етнічних, релігійних та мовних меншин". У законодавчих актах України цей термін відсутній. Останніми роками він став зустрічатися епізодично в пресі, виступах на релігієзнавчих наукових конференціях. Частіше йдеться про релігії "національних меншин" або ж про "релігійну самобутність національних меншин", як це, до речі, записано у ст.10 Конституції України. І в цьому є своя логіка. Адже в усіх міжнародних правових документах, що стосуються забезпечення і захи-

сту прав національних, етнічних меншин обов'язково зафіксовано положення про гарантування їхнього права на збереження і розвиток своєї релігії, її своєрідності.

Скажімо, в Рамковій конвенції Ради Європи про захист національних меншин (у преамбулі, в ст. 6, 7, 8) йдеться про те, що держави-члени Ради Європи та інші країни, які підписали цю конвенцію, зобов'язуються визнати за кожною особою, яка належить до національної меншини, право сповідувати свою релігію, створювати релігійні установи, організації та асоціації. Вони не можуть бути об'єктом дискримінації, ворожого ставлення чи насильства на підставі їхньої релігійної самобутності. Виходячи із зазначеного, поняття "релігійна меншина" можна було б описати так: це певна конфесійна спільнота, що за чисельністю, рівнем розповсюдженості, впливу в релігійному середовищі територіально не посідає домінуючого становища, а віросповідна і культова практика якої має свою самодостатність і самобутність.

У контексті такого понятійного підходу до релігійних меншин, які функціонують в Україні, варто було б віднести:

— по-перше, релігії (релігійні організації) національних меншин (іудаїзм, караїмське віросповідання, іслам, вірменську церкву, релігійну віру циган тощо);

— по-друге, історично традиційні для України релігійні спільноти деяких протестантських конфесій, реформаторської церкви, старообрядців, лютеран, молочан;

— по-третє, нетрадиційні релігійні новоутворення: неохристиянські рухи, релігії орієнталістського напрямку, езотеричні об'єднання, неоязичницькі вірування, синтетичні неорелігії, саєнтологічні рухи;

— по-четверте, так звані регіональні релігійні меншини домінуючих, традиційних в Україні конфесій (наприклад, общини УАПЦ, УГКЦ, РКЦ в східних областях України) .

Зрозуміло, що такий поділ є дещо умовним. Однак він уможлиблює аналіз стану речей в просторі дихотомії держава - релігійні меншини.

Тепер, щодо суті означеної проблеми. Важливим, принциповим у міжнародному правовому прочитанні є положення про те, що держава, яка визнає правомірність і необхідність існування релігій (як і будь-якого іншого світогляду), реальність релігійного розмаїття та інституалізованих форм його вияву, в тому числі і такого виду останніх як релігійні меншини, має забезпечити правові основи, гарантії їхнього функціонування, незалежного від чисельності, конфесійної приналежності, традиційності чи нетрадиційності, форм і ступеня залежності від зарубіжного центру.

Це дуже важливий, як в теоретичному, так і практичному аспекті, методологічний принцип, базова основа правового оформлення буття релігії, функціонування релігійних організацій, зокрема і релігійних меншин, в українському суспільному просторі.

В принципі йдеться про правові засади політики нашої держави щодо релігії та церкви, релігійних організацій і передусім про правовий статус останніх, про умови та можливості, які забезпечували б їх вільну, повнокровну діяльність з виконання сутнісно притаманних їм функцій та ролі.

Українська держава, проявляючи свою суверенність, пріоритет у відносинах до релігії, релігійних організацій, які діють на її території, визначає свої позиції щодо їхньої діяльності, законодавчо оформляє систему правовідносин з ними, забезпечує їхню правоздатність та правовий статус. Це специфічна сфера політики держави.

Що стосується поняття "правовий статус" (від лат. status – стан, положення), то тут слід сказати, що він характеризує становище юридичної особи - суб'єкта і об'єкта правових відносин (у нашому випадку релігійних організацій віросповідної меншини), межі їх функціонально-рольових можливостей в правовому полі держави. Зауважимо, що правовий статус релігійних організацій (в т. ч. і релігійних меншин) в історичному, соціально-політичному прочитанні, а також за формою і ступенем своєї практичної реалізації є "величиною" змінною. Він значною мірою залежить від природи держави, змісту суспільних відносин, від рівня розвитку суспільства, його демократичності, від місця і ролі в ньому релігії, від суспільного визнання її цінності, від певних традицій, що стосуються релігійної сфери буття особистості чи релігійних спільнот.

Відомо, що всі правовідносини в Україні, які стосуються сфери свободи совісті, свободи релігії і церкви, діяльності релігійних організацій, регулюються Конституцією України і цілим рядом інших законодавчих актів. До останніх відноситься, насамперед, базовий закон "Про свободу совісті і релігійні організації", прийнятий ще в 1991 р., з внесеними в нього пізніше відповідними змінами і доповненнями, а також інші правові акти, які видані в розвиток положень цього Закону.

Конституція України, законодавчі, нормативні акти, що стосуються проблем свободи совісті, релігії і церкви закріпили оптимальні демократичні параметри державно-церковних відносин, які, як показує практика і засвідчують висновки міжнародних експертів, відповідають у своїй основі базових положенням, нормам і стандартам міжнародного права. Відзначимо, що міжнародні документи з прав людини, починаючи із "Загальної декларації прав людини" і завершуючи "Європейською хартією прав людини", розглядають свободу совісті і релігії як право, яке має індивідуально-суб'єктивну площину вияву, а право релігійних організацій, груп, постає як похідна від права особистості на свободу совісті. Це положення дуже важливе в аспекті розгляду даної теми.

Скажімо, "Декларація про права осіб, які належать до національних чи етнічних, релігійних чи мовних меншин фіксує важливий принцип - зобов'язання держави "захищати самотність національних чи етнічних, релігійних меншин заохочувати створення умов для розвитку цієї само-

бутності". В "Декларації про ліквідацію всіх форм нетерпимості та дискримінації на підставі релігії чи переконань" (ООН, 1981 р. - ст.6) і в підсумковому документі Віденської зустрічі (Нарада з безпеки і співробітництва в Європі 1989 р. - ст.16) чітко виписані міжнародні стандарти-вимоги, що стосуються не тільки права на свободу совісті особи, а й надання об'єднанням віруючих, які сповідують відповідну віру в конституційних межах своїх держав, правового статусу, передбаченого для них у відповідних країнах. Положення цих документів мають особливе значення для релігійних меншин. Майже всі їх пункти зорієнтовані на забезпечення автономії і самовизначення релігійних організацій, в т. ч. і релігійних меншин.

Узагальнюючи, можна було б віднести до цих стандартів такий важливий принцип як егалітарність всіх без винятку віровизнань та їх інституційних форм вияву в межах законодавчого поля, без огляду на їх чисельність чи приналежність. Іншими словами, всі релігійні організації (релігійні общини) повинні мати право вільної діяльності в будь-якій країні. Вони не можуть бути об'єктом невинуватених обмежень, переслідування, навіть тоді, коли вони захищають релігійні постулати, що конфліктує з домінуючими в суспільстві релігійними парадигмами.

В цьому контексті і Конституція України, і Закон "Про свободу совісті та релігійні організації" встановлюють рівність усіх церков, релігійних організацій, релігійних напрямів перед законом. Незалежно від того, чи це домінуюча конфесія, чи релігійні меншини традиційного і нетрадиційного напрямів, всі вони в законодавчому плані мають однаковий правовий статус, рівні у своїх правах і обов'язках та відповідальності, а також необхідні і не завжди залежні від держави умови для повноти своєї функціональної діяльності та конфесійної самоактуалізації. Закон України не допускає встановлення будь-яких переваг або обмежень як на загальнодержавному, так і регіональному й місцевому рівнях одних церков (релігійних організацій) щодо інших. Держава однаковою мірою має захищати права і законні інтереси всіх релігійних організацій будь-якого віросповідання, звісно, якщо їх діяльність не виходить за рамки, встановлені чинним законодавством.

Важливо відзначити, що принцип рівності релігійних організацій, в т.ч. і релігійних меншин, передбачає і заборону втручання одних релігійних спільнот у справи, діяльність інших, спроб перешкоджати виконанню ними своїх функціональних обов'язків. Принципово важливим є те, що законодавство України у сфері свободи релігії і церкви не обмежує свою регулюючу роль тільки щодо традиційних релігійних організацій. Воно є цілісно оформленим правовим полем для всіх релігійних організацій в Україні суцільних. У ставленні до релігійних меншин наша держава виявляє послідовну толерантність і повагу до вільного вибору совісті своїх громадян.

Як уже наголошувалося, проблеми правого регулювання діяльності, у нашому випадку релігійних меншин, витікають з основних принципів поваги, повноцінного забезпечення релігійної свободи особистості. Кожна людина має право сама визначати свій шлях, способи, форми пізнання істини, розуміння і реалізації сенсу свого буття, свого єднання з Богом. Це - справа її совісті, внутрішній вимір релігійної свободи. Він є абсолютним. З цього постає важливий міжнародно визнаний принцип - різні світоглядні чи релігійні концепції, різне світобачення повинні мати право на суспільне буття. А це означає, що кожна релігійна меншина має право не лише на сприйняття її як такої, що існує як "соціальний факт", а передусім на чіткий, юридично оформлений справедливий правовий статус.

Отже, правові засади буття релігійних організацій, релігійних меншин та їх адептів знаходяться в нерозривному взаємозв'язку. Порушення, ігнорування прав релігійних меншин прямо веде до порушення, дискримінації прав віруючих людей, які їх зорганізували.

Зрозуміло, що рівень релігійної свободи релігійних організацій в їх рівності перед законом не є безмежним. Він має свої рамки вияву, детерміновані факторами державної безпеки, моралі, культури, здоров'я людей. Критерії меж релігійної свободи в міжнародних правових документах зафіксовані лише в принциповому плані. А це означає, що кожна держава виробляє свої точні критерії і принципи відповідних обмежень у сфері діяльності релігійних організацій, не забуваючи, що кожна з них, приналежних до домінуючої конфесії чи меншини, повинна мати повноцінну свободу і умови для виконання своєї місії.

Однак слід сказати і про наявні проблеми в сфері правового регулювання діяльності релігійних меншин в Україні. Вони мають як загальнодержавний, так і регіональний вимір. Назвемо їх. По-перше, окремі положення законодавства про свободу релігії, рівності у ставленні до різних релігійних течій певною мірою ще залишаються на рівні декларацій. Особливо це проявляється на регіональному і місцевому рівнях. По-друге, гострою є проблема формування і забезпечення толерантності у ставленні домінуючих традиційних конфесій до релігійних меншин, особливо нетрадиційного віросповідання.

Наступальність місіонерської діяльності нетрадиційних релігійних новоутворень, невизнання ними понять канонічної території та прозелітизму, все це породжує різко негативне ставлення до них з боку традиційних церков. Ця позиція певною мірою знаходить свою підтримку в певних політичних сил, окремих державних установ, в громадській думці. Все це підживлює конфліктність у релігійному середовищі, поглиблює дестабілізаційні процеси в суспільстві. При цьому забувається відома істина, що розвиток різних форм життєвої і світоглядної орієнтації нерозривно пов'язаний з еволюцією людства. Звідси з оче-

видністю постає об'єктивна необхідність забезпечення рівноправності нових релігійних форм у відношенні до традиційних. Тим більше, що останні у свій час теж були новими і теж сприймалися, м'яко кажучи, неоднозначно.

Зрозуміло, що проблеми, які виникають, мають бути врегульовані законодавчо в контексті загальноприйнятих норм міжнародного права і принципу, задекларованого ще в XVII столітті відомим філософом Д. Локком. Він стверджував, що "там, де держава поважає релігійні вірування й практику різноманітних груп, там це веде до зростання політичної стабільності".

Є цілий ряд інших проблем, що стосуються правового регулювання діяльності релігійних меншин, гармонізації державно-церковних відносин, виключення із їх сфери так званої політичної детермінанту і регіональної специфіки. Ці питання певною мірою мають бути врегульовані з прийняттям проекту змін і доповнень до Закону України "Про свободу совісті і релігійні організації". При цьому важливо не забути про фундаментальний принцип: всі люди і групи людей мають невідчужуване право відрізнятися одні від одних, бути різними, рівними і самодостатніми в правах і можливостях на свободу вибору свого шляху до Бога, свободу самореалізації в координатах цього вибору.

НОВИНИ РЕЛІГІЙНОЇ ТА РЕЛІГІЄЗНАВЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Переяслав 1654 в історії Української Церкви.- Київ-Тернопіль, 2003. Науковий збірник вміщує матеріали однойменної конференції, проведеної на базі Тернопільської медакадемії ім. І.Горбачевського. Видруковано статті провідних українських релігієзнавців з проблеми історичних вимірів української етноконфесійної самобутності, соціальних вимірів політичного (1654 р.) та церковного (1686) Переяслава.

Православні духовні цінності і сучасність.- К., 2003. Збірник вміщує матеріали науково-практичної конференції з такою назвою, яка відбулася в Міжрегіональній Академії управління персоналом в березні ц.р. Домінувала на конференції Православна Церква Московського Патріархату. Тому в збірнику дається її бачення актуальних проблем сучасності. Вміщено виступи багатьох відомих науковців.

Современная религиозная жизнь России. Опыт систематического описания.- Том II.- М., 2003. Випуск тритомного видання авторський колектив почав з другого тому. Тут вміщено статті про протестантські течії написані носіями відповідної релігійної традиції. Особлива увага в них приділяється розвитку протестантизму в останні 10 років. Висловлюються думки однієї протестантської конфесії про іншу. Перший том видання буде присвячений православ'ю, католицизму, іншим історичним релігіям Росії, а третій - новим релігійним рухам.

Хусто Гонсалес. История христианства. В 2-хт. - СПб., 2003. Двохтомник, який з'явився в книжкових лавках, розкриває історію цієї світової релігії від часів заснування Церкви до сьогодення. Автор часто надає слово тому чи іншому християнському діячеві чи богослову. Цікавим є розділ про колоніальне християнство, розділ "Ортодоксія, раціоналізм і пієтизм".

КОНФЕРЕНЦІЇ, МИСТЕЦЬКІ АКЦІЇ

* * * * *

"Польсько-українські дослідження релігії: історія і сучасність" - під такою назвою відбулася 25-26 жовтня у м.Ломниця (Польща) конференція релігієзнавців з України та Польщі.

Організатором конференції виступив Інститут релігієзнавства Ягеллонського університету (Краків). Із цікавими доповідями виступили: Г.Гоффманн (Краків, "Польсько-українські релігієзнавчі дослідження в Інституті релігієзнавства Ягеллонського університету"); А.Колодний (Київ, "Сучасне неоязичництво українців як вияв його історії і трансформації природної релігії"); І.Боровік (Краків, "Релігія і традиції на прикладі досліджень кримських татарів"); О.Саган (Київ, "Православ'я в Україні: особливості формування і тенденції сучасного розвитку");

Л.Пелка (Варшава, "Польське бачення української народної міфології"); Г.Надтока (Київ, "Римо-католицизм в Україні: етнорелігійний аспект"); К.Банек (Краків, "Бібліографія на тему: польсько-українські дослідження релігії"); Ю.Бабінов (Севастополь, "Релігія кримських караїмів"); К.Кубала (Тичин, "Тематика релігієзнавства в Україні в публікаціях розміщених в наукових журналах університетів Київського і Львівського") та інші учасники конференції. Українські дослідники з приємністю дізналися про велику зацікавленість польських релігієзнавців українстикою. Особливо цінними для нас є дослідження релігій народів Криму. Адже вже через 10-15 років деякі з цих народів (кримчаки, караїми) можуть назавжди зникнути, а інші - кримські татари - переживають складні процеси становлення та світоглядної трансформації. В Україні, на жаль, держава не виділяє кошти на подібні дослідження. Цікавими є також підходи поляків до вивчення та аналізу власних релігієзнавчих досліджень. В Інституті релігієзнавства Ягеллонського університету поступово складається власна наукова школа, промотором якої є Генрік Гоффманн. Виходить друком його фундаментальне дослідження про ос-

новні напрями досліджень польських релігієзнавців довоєнного періоду. Під керівництвом Г.Гоффманна та К.Банека створена унікальна база даних про всі публікації, що виходили в Польщі на релігієзнавчу тематику тощо. В Україні подібні проекти поки що не розробляються. Українські дослідники поділилися досвідом та основними методологічними підходами до вивчення релігійних процесів в умовах поліконфесійності та етнорелігійної трансформації. У підсумкових виступах учасників конференції прозвучала одностайна думка про ефективність подібних зустрічей і необхідність їх періодичного проведення. (О.Саган)

* * * * *

"Релігія і покоління" - таку тему мала 27-а Конференція Міжнародного товариства соціологів релігії (ISSR/SISR), що відбулася наприкінці липня в м.Турині. Конгреси Міжнародного товариства соціологів релігії збираються ось уже понад півстоліття і Туринський конгрес, в якому взяли участь 299 дослідників з усіх континентів, став 27-м. Щодва роки вчені збираються, щоби обговорити як досліджувати царину людського духу, котра дуже важко додається операціоналізації за допомогою цифр і таблиць; у що, як, і наскільки сильно вірить людина постмодерну і в що віритиме людина у "після-постмодерну" добу. Науковці Африки і Північної Америки, Австралії і Америки Латинської, Близького Сходу і Сходу Далекого захищали власні гіпотези і перевіряли свої припущення, критикували концепції своїх колег і сприймали їхню критику на свою адресу.

Цьогорічне зібрання організатори присвятили проблемі "Релігія і покоління" - батьки і діти одвічна тема людської історії і вона мала поєднати дослідників, строкатість тем над якими вони працюють просто вражає. Зміни у сприйнятті індуїстських божеств поколіннями індусів і різниця в релігійних практиках норвезьких жінок, віра в життя після смерті японськими студентами і релігійні ритуали іммігрантів у Лос-Анджелесі - одному з найбільш розмаїтих міст земної кулі, проблема емоційної виснаженості поміж австралійських священиків і фундаменталізм в ісламському середовищі Марокко і Тунісу. Не обійшлося і без особливої екзотики. Один дуже відомий соціолог з Массачусетського університету запропонував доповідь "Дорогий Президенте Буш..." - наукову відповідь на гіпотетичний запит президента Дж.Буша щодо п'яти гострих для Сполучених Штатів проблем, пов'язаних із релігією: неоднозначно сприйняті ініціативи самого президента в релігійній сфері; наслідків трагедії 11 вересня 2001 р.; скандалу навколо священиків-педофілів; близькосхідний вузол; війна в Іраку.

Але на загал конгрес зовсім не був демонстрацією екзотичних тем і теорій: соціологи релігії наполягають на тому, що хоча духовність і вищі переживання чи не найменше додаються цифрам і схемам, вони все ж таки присвятили себе точній науці. Тих, хто намагався спекулювати і не давав достатніх доказів власним умовиводам, критикували безжально.

Деякі учасники представляли результати багаторічних і широкомасштабних досліджень в яких беруть участь цілі інституції кількох країн. Скажімо, з 1981 р. досліджується релігійність різних поколінь в десяти західноєвропейських країнах; з 19991-го більшості центрально- і східноєвропейських суспільств. З європейських досліджень народилася Програма світових цінностей (World Values Program), - дослідження, що охоплює вже цілий світ.

Ці дослідження переконують соціологів релігії, що вони повинні віднайти якусь нову призму, котра б дозволила їм пояснити, що ж саме відбувається в релігійній царині. Довго, дуже довго цією призмою була теорія секуляризації. Дуже містку формулу секуляризації запропонував П.Бергер, який визначив її як "процес, завдяки якому окремі сфери суспільства виходять з-під панування релігійних символів та інституцій". Б.Вільсон пропонував розуміти під секуляризацією "процес, в якому релігійне мислення, практика та інституції втрачають суспільне значення"; Е.Викхем - стан, який характеризується "повною віддачею власним проблемам, проблемам цього світу і величезною байдужістю до питань релігії". Треба зазначити, що попри величезну літературу, присвячену питанням секуляризації, проблема й навіть сам термін лишається об'єктом серйозної дискусії. Д.Белл вважав його доволі плутаним, оскільки тут змішуються два феномени: соціальний та культурний. Відмінність інституційних змін від культурних потребує розділення в понятті "секуляризація". Він також пропонував відновити оригінальне значення цього терміну, яким, за Д.Беллом, під час релігійних війн визначався вихід території чи майна з-під церковного контролю. У цьому сенсі секуляризація означає й емансипацію релігії від естетики, коли мистецтво перестало керуватися релігійно-моральними нормами. В іншій праці Д.Белл говорить про секуляризацію як про процес розвитку і диференціації сучасного суспільства, який призводить до скорочення соціального простору релігії і перетворення її дедалі більшою мірою на особисте переконання, яке допускається або відкидається, але не в сенсі фатума, а як питання волі, розуму або чогось іншого. Досить скептично ставиться до терміну "секуляризація" автор цілісної теорії секуляризації Д.Мартин. Він вважає, що в суспільстві не існує процесу, який би можна було назвати секуляризацією та який би являв собою реакцію на сукупність характеристик, що визначаються як "релігійні". Інший англійський соціолог релігії М.Хілл звертав увагу на те, що розуміння секуляризації як глобального процесу, котрий охоплює дуже різнопланові елементи, позбавляє його аналітичної точності, а відтак і використання в науці. Але застосування цього терміну для характеристики певних емпіричних прикладів можливе. Л.Джирінг, звертаючись до оригінального сенсу поняття "секуляризація", подібно до Д.Белла, дає йому водночас принципово інакше, ніж той, тлумачення. За Л.Джирінгом цей термін має бути поверненим до традиційно середньовічного розуміння,

пов'язаного із полишенням монастиря та здійсненням релігійної діяльності у світі. Тому "секуляризація може бути на законних підставах і з корисністю визначена як такий процес змін, котрий полягає у зростанні по-сейбічності, тобто процес, в якому людина є на цьому світі і в дедалі меншій мірі - на вигаданому або постульованому світі іншому" [Geering L. Faith's New Age. A Perspective on Contemporary Religious Changes. - London, 1980. - P.263]. Для Л.Джирінга секуляризація - це проведення єдиного процесу релігійних змін, які пройшли два пороги. Перший знаходиться приблизно у VI ст. до н.е., це період названий К.Ясперсом "осьовим періодом". Тоді виникли іудаїзм, зороастризм, індуїзм, буддизм, конфуціанство і даосизм. "Постосьові" релігії з "природних" стають "релігіями спасіння", більш індивідуалістичними, такими, що дозволяють вільний вибір, долають етнічні кордони.

"Другий головний поріг релігійних змін", який знаходиться між 1650 та 1750 рр., змінює гетерономію в релігійних питаннях на автономію, а всі традиційні авторитети - Церква, Біблія, громадянські установи тощо - були піддані ерозії. Нова ситуація полягає в тому, що якщо "доосьові" релігії наклали людині соціально освячену традицію, а "постосьові" - авторитет релігійного вчителя, то сучасність лишає людину наодинці із самою собою. Вона бере на себе відповідальність пошуку сенсу життя, творення цінностей і формулювання кінцевих запитів. Нова епоха віри дає своєрідний синтез до- і післяосьових релігійних уявлень. Якщо "доосьова людина" переймалася проблемою задоволення первинних життєвих потреб, а "післяосьові" релігії принесли з собою аскетизм, то сучасна людина дивиться на себе, як на психосоматичну цілісність, що потребує всебічного задоволення потреб.

Значна кількість дослідників схильна вбачати коріння секуляризації в іудео-християнському світорозумінні, яке рішуче розірвало з міфологією "вічного повернення" і відкрило нове розуміння історії - як "царство унікальних, неповторних подій" (М.Еліаде), десакралізувавши усе, крім єдиного Бога. Відтоді почався процес, на думку американського богослова К.Котена, в якому "сучасна людина стає секулярною в міру того, як вона втрачає цікавість до всього, що не визначає життя цієї людини як творіння і творця історії в цьому світі, тут і зараз" [Cauthen K. Science, secularization and God. Toward a Theology of the Future.- Nashville-N.-Y., 1969. - P.32]. К.Котен і Л.Джирінг солідарні в погляді на те, що внаслідок секулярних процесів сучасна людина гранично самостійна у власному виборі: "Людина, випадкова і автономна, залишена сама собі у Всесвіті, у спробах витягти з свого марного існування те, що вона здатна витягти" (К.Котен). "Сучасна людина знаходить, що вона зобов'язана сама виробити шлях свого спасіння або загинути" (Л.Джирінг).

Колишній декан теологічного факультету Віденського університету Х.Минарек (свого часу він порвав із Церквою), здійснивши масштабне

анкетування, дійшов висновку, згідно з яким процес індустріалізації, технізації і раціоналізму зовсім не обов'язково призводить до секуляризації свідомості. "Є багато свідчень, - пише він, - що на уламках того аспекту секуляризації, який пов'язаний з поняттям технократа ... виникає як наслідок цього негативного аспекту не лише спустошений, позбавлений трансцендентності кочівник, котрий прагматично й опортуністські адаптується до можновладців... Швидше існують численні сигнали й симптоми того, що у перетворенні феномену секуляризації, який можна назвати майже революційним, здійснюється нова хвиля релігійності, що має велику життєдайну силу... Очевидно, потреба в здобутті смислу, метафізичний першоімпульс, прагнення за фасадом очевидного, плинного відкрити справжність, сутність ... і в нинішній час знов посилюється". Однією з гіпотез змісту та рушіїв секуляризаційного процесу є модель професора Принстонського університету Р.Вітної. Поклавши в її підґрунтя ключову категорію теорії Мангейма "вікова єдність", Р.Вітної висловлює припущення, що зміни в релігійних тенденціях більш імовірні, коли за інших рівних умов попередній соціальний і культурний розвиток впливає на одну групу більше, ніж на іншу. Вікові страти, відокремлені одна від одної соціальними подіями, сприймають їх не тільки на особистісному рівні, але й розвивають певну соціальну цілісність. Формування подібних спільнот вимагає культурних символів, у тому числі й релігійних. Таким чином, "зміни в релігійних тенденціях можуть бути ... наслідком спроб однієї чи кількох вікових страт відрізнити себе від інших через спростування чи утвердження традиційних релігійних символів або через розвиток нових релігійних символів". Цю гіпотезу автор підтверджує таким емпіричним матеріалом. Розглядаючи амплітуду змін в релігійності населення США, Р.Вітної зазначає, що на 50-ті роки тут припало т.зв. "релігійне відродження": усі показники релігійності зростали. Від початку 60-х всезагальним для соціологів стало уявлення, що релігійність зменшується. Але аналіз емпіричного матеріалу свідчить про те, що сучасні авторові релігійні тенденції не можуть бути пояснені більш або менш пролонгованими процесами (індустріальний розвиток, урбанізація, зростання рівня освіченості тощо).

Якщо ці припущення коректні, то падіння релігійності серед молоді 60-х мало перевищувати це явище серед старших вікових страт; модель вікової різниці релігійності кінця 60-х - початку 70-х мала б відрізнитися від тієї, яка передувала 60-м рокам і так далі. Дослідження, підтвердили це, хоча й не з такою мірою переконливості, на яку розраховував Р.Вітної.

У кожному разі, ще від кінця 1960-х теорія секуляризації дедалі більше піддавалася сумніву, а нині, схоже, зовсім вийшла з моди. Цікаво, що 1999 р. сам П.Бергер видав книгу із дуже промовистою назвою "Десекуляризація світу. Відродження релігії і світова політика". Аналізуючи еволюцію двох християнських традицій - протестантизму й католицизму в чотирьох

країнах (Бразилія, Польща, Іспанія і США), Х.Казанова доводить реальність процесу "деприватизації" релігії, незводимість релігії другої половини ХХ ст., яка кидає виклик провідним політичним силам, до опіки індивідуальними душами. Провідні соціологи релігії воліють говорити радше про "респірітуалізацію" і відродження релігії, ніж про її занепад. Релігія не втрачає своєї публічної ролі, онуки інколи виявляються релігійнішими за дідів, хоча їхні батьки часом відверто зневажали релігію. Традиційні вірування змінюються на нетрадиційні, нетрадиційні через деякий час знов поступаються традиційним, але це зовсім не означає кінця релігії. Представлені на конгресі результати досліджень свідчать, до прикладу, що молодь скандинавських країн, що, як і їхні батьки не дуже часто відвідує церкву, разом із тим не є поколінням, котре втратило моральні цінності, а навпаки - демонструє високу відповідальність за свої вчинки. Що діти латиноамериканців, захоплених харизматичним бумом - повертаються до Католицької церкви. Польська соціолог Ірена Боровик, яка досліджувала ставлення до релігії трьох поколінь поляків, взагалі чесно визнала, що вона не знайшла під цим оглядом серйозних поколінських відмінностей. Дуже часто нові покоління винаходять незвичні для старших форми виразу своїх релігійних почуттів, суголосні культурному контекстові, в якому ці покоління зростають, не пориваючи при цьому із ядром духовної традиції своїх предків. Православ'я, скажімо, яке вважається найбільш консервативною щодо збереження форми гілкою християнства, в останні роки просто вибухнуло рок-групами, які спромоглися сформулювати релігійні символи в сучасній для молоді стилістиці і захопити ними багатьох юнаків й дівчат в Греції і Росії. В Японії ж дослідники спостерігають дещо іншу картину - стародавні сімейні ритуали, де форма освячена сторіччями, набувають часом нових значень молодими поколіннями, а старі цінності "перепідтверджуються" за допомогою нових обрядових форм.

Змінюються, залишаючись "тими ж самими", не лише традиційні, але й нові релігії. Часом вже друге покоління, для якого участь у певних релігійних практиках постає рутиною, а не палким і вистражданим вибором, як у їхніх батьків, цілковито змінює і власне практики, і ціле світовідчуття руху. "Духовні кочівники" стають осілими і респектабельними "гречкосіями". Якщо, скажімо, 20 років тому в громадах Товариства свідомості Крішни у Північній Америці цілковито домінували безшлюбні чоловіки, а жінки і родинне життя вважалося смертельною загрозою духовному покликанню, то нині подружні пари серед північноамериканських кришнаїтів правило, а не виняток. Дедалі меншою мірою сприймається на Заході як виняток і неприродне, здавалося б, поєднання традиційних релігійних вірувань з альтернативними духовними системами. Особливо помітно це у поведінці західноєвропейських жінок - вивчаючи їхні вірування й духовні практики, англійська соціолог Лінда Вудхед так і

назвала свою доповідь: "Церква по неділях, класи йоги по понеділках: благополуччя жінок середнього віку і сучасна релігійна сцена".

Водночас, вивчаючи релігію, дослідники не можуть не замислитися над феноменом невір'я, який, скидається, перестає бути феноменом. Деякі вчені (наприклад, словенський соціолог Мар'ян Смерке) стверджують, що в сучасній Європі є принаймні 200 мільйонів "теоретичних атеїстів" і ще більше атеїстів "практикуючих". Слідом за Дж.Смітом він пропонує розрізнити "персональних" і "природних" атеїстів і, спираючись на результати конкретно-соціологічних досліджень, піддає серйозному сумніву тезу, згідно з якою атеїзм є ідеологією нещасливих, аморальних осіб і те, що друге покоління атеїстів (тобто природні атеїсти) є ще більш аморальні, ніж перше покоління атеїстів - персональних - які прийшли до атеїзму внаслідок власних пошуків.

До речі, колишнім посткомуністичним країнам на Конгресі приділялася особлива увага. Соціологи дуже уважно вивчають результати опитувань, які тут здійснюються, і прагнуть зрозуміти чим саме і наскільки відрізняється релігійність суспільств, які пройшли через квазіатеїстичний експеримент, від тих суспільств де релігійні цінності зазжди діставали офіційного схвалення. Можливо саме це зацікавлення обумовило місце майбутнього 28 Всесвітнього конгресу соціологів релігії. Він відбудеться 2005 року в Загребі.

Зрозуміло, що об'єктом особливо гострих дискусій була Європа - континент, який під релігійним оглядом став винятковим. Винятком Європу називають з легкої руки, а точніше - виданої минулого року солідної книжки - британської дослідниці Грейс Деві "Європа: виняткова модель. Параметри віри в сучасному світі". Одна з найзначніших сучасних соціологів релігії, пані Грейс доводить принаймні три такі речі. Так, дійсно, і це поперше, західні європейці, особливо нації півночі Старого Світу, демонструють набагато меншу послідовність релігійної поведінки, ніж мешканці інших континентів. Дедалі меншою стає питома вага тих, хто регулярно відвідує церкву, хоча зменшення, що відбулося впродовж останніх 20 років, не є аж надто разючим - лише 6 %. Молодші покоління є менш релігійними, ніж старші, причому старші замолоду були релігійнішими, ніж нинішня молодь. Але, і це по-друге, населення Європи не є набагато менш релігійним, аніж на інших континентах. Просто європейська релігійність має дещо інакший вигляд і відмінну інтенсивність власної маніфестації. По-третє, стверджує Г.Девіс, європейцям не варто сподіватися, нібито те, що сьогодні відбувається на їхньому континенті, завтра відбуватиметься по всьому світі. Іншими словами, європейці звикли, що вони диктують моду всій планеті, але стосовно релігії так не є і не буде.

Якщо Європа є винятком, то що ж можна вважати правилом? Правилком, вважають експерти, є ситуація, коли модернізація не супроводжується автоматичним падінням релігійності і зниженням релігійної активності. Однак

поза тим, що Європа є винятком на релігійній карті світу, всередині континенту є свої винятки. Це, передовсім, Ірландія і Польща, де релігійність населення є однією з найвищих у світі. Але не тільки. Скажімо, португальці відвідують богослужіння у середньому 22 рази на рік, італійці - 21, словаки - 20, іспанці - 19, хорвати - 15, румуни - 14. З іншого боку, шведи, датчани, норвежці і чехи бувають у церкві в середньому тільки по п'ять разів на рік, естонці - три з половиною, а східні німці - лише 3. Закономірне питання: хто ж з цих націй є винятком? Виглядає так, що кожній тенденції релігійного розвитку однієї нації протистоять контртенденція, яка виявляє себе у житті іншої нації. В одних європейських суспільствах бал правлять ті, хто вірить, але не належить до жодної церкви (*believing but not belonging*). Ці особи створюють для себе свої власні системи вірувань і не потребують посередництва між собою і Богом з боку церкви. На противагу, в інших країнах, наприклад скандинавських, абсолютно переважають нерелігійні особи, які, однак, масово належать до церкви і акуратно сплачують поважні суми церковного податку (*belonging but not believing*).

Або інший приклад. В усіх практично західноєвропейських країнах молодь вірить менше, ніж старше покоління, але у багатьох посткомуністичних країнах ситуація є відмінною. Так, в Україні питома вага невіруючих і атеїстів є найвищою серед тих, кому за 50 і найнижчою у віковій групі до 28 років. І так в усьому: десь індивідуалізація і потяг до невидимих форм релігії переважає абсолютно, а десь церква впевнено зберігає свої позиції і навіть зміцнює їх. В одному місті їй, як втім і іншим інституціям, довіряють дедалі меншою мірою, а в іншому - довіра церкві є беззастережною і непорушною. Причому далеко не завжди соціологи доходять згоди в поясненні цих і багатьох інших процесів і контрпроцесів. Схоже, що судження Г.В. Лейбніца стосовно того, що "одне й те саме місто виглядає по-різному в залежності від розташування спостерігача... і лише Богові відкривається цілісна картина", - у наші дні набуває особливої актуальності. Світ стає настільки строкатим і суперечливим собі самому, що посткласичні релігієзнавчі концепти (секуляризації, приватизації релігії, глобалізації релігії, реприватизації релігії, теорія раціонального вибору) здатні застосовуватися лише для інтерпретації окремих фрагментів постмодерних релігійних перетворень і не повинні претендувати на роль універсального дослідницького інструментарію. Як дія, що постає з встановлення значущого порядку і створює систему захисту проти знецінення, безладу й хаосу, релігія далеко виходить за межі інституцій й традиційних уявлень про відносини з потойбічним, відтак секуляризація одних сфер може означати сакралізацію інших. Тому, хоча дедалі зростаюча індивідуалізація всередині суспільств та поглиблення автономії людини веде до приватизації релігії, вона, тобто релігія, не може бути зведеною до приватної релігії. Адже як така вона не виконує класичну функцію релігії - побудову спільного світу, де вся сукупність суспільних відносин отримує вищих значень,

підтримуваних суспільством і обов'язкових для його членів. У свою чергу, глобалізація релігії з твореними нею (глобалізацією) "всесвітніми квазі-теологіями", породжує потребу в диференціації та спротив посилюваній стандартизації і знеособленню культур.

Зрозуміло, однак, і те, що наступне покоління дослідників релігії, і те, що прийде йому на зміну без роботи не залишиться. Релігія не збирається полишати ані публічну сферу, ані сферу людських душ. (В.Єленський)

* * * * *

Одинадцятий Міжнародний симпозіум з християнської педагогіки відбувся 5-11 жовтня 2003 р. у м.Софія (Болгарія). У заході взяли участь відомі богослови та науковці Болгарії, Великобританії, Німеччини, Греції, Молдови, України, Румунії, Росії. Темою цього річного симпозіуму була "Релігійна освіта в Болгарії у контексті загальноєвропейського дому". УПЦ МП представляв протоієрей Василь Заєв (зав. кафедрою Св. Писання Нового Завіту Київської Духовної Академії). На засіданнях симпозіуму обговорювалися стан і проблеми релігійної освіти в школах головним чином у Болгарії, Великій Британії, Німеччині, Греції, Молдові, Румунії, Росії, Україні, Чехії, Швейцарії. Можна було ознайомитися з методиками викладання релігійних наукових дисциплін на богословських факультетах різних країн. Учасники симпозіуму дійшли згоди у тому, що Церкви Сходу та Заходу мають сприяти введенню викладання релігії в школі як основи духовно-морального потенціалу суспільства. Конституція Євросоюзу повинна рахуватися з традиціями і релігійно-культурними цінностями країн, що входять до його складу. Кожна країна (особливо православна) має вибирати свою методикку викладання релігії в школі і навчальні посібники, рекомендовані Церквою. Церква має готувати викладацькі кадри, поки що з віруючих вчителів школи або вищих учбових закладів, пропонуючи їм курси катехизації. (Прес-служба УПЦ МП)

* * * * *

Конференція Міжнародної християнської морської асоціації (ІСМА) відбулася 15-18 жовтня у грецькому портовому м.Пірей. Ця організація заснована 1969 р. у Великобританії. Її співзасновниками є католицька організація "Апостолятус маріс", Міжнародне та Британське морські товариства, Місія мореплавцям. До складу асоціації входить 28 інших морських християнських організацій. Україну на конференції представляли католицька організація "Морський Апостолят України" (національний директор - отець Роман Поправка, УГКЦ) та Інтерклуб порту Ялта (директор - Емма Кузнецова). У роботі представницького Форуму брав участь і Генеральний секретар "Апостолятус маріс" Жак Харел (Ватикан), представники з Фінляндії, Норвегії, Німеччини, Франції, митрополити Грецької Православної та Римо-Католицької Церков Пірея. Було розгляну-

то питання ролі евангелізації та морських місій у портах, перспективи екуменічної співпраці, проблеми морських місій у різних країнах світу. Національний директор "Морського Апостоляту України" о.Роман Поправка у своєму виступі розповів про проблеми, які виникають в процесі праці в таких українських портових містах як Одеса, Іллічівськ, Миколаїв, Херсон. У його промові йшлося про те, що керівництво порту не завжди сприяє зустрічам греко-католицьких та католицьких священиків із моряками. За його словами, у цьому році вдалося відвідати 1600 кораблів, відправлено 90 Служб Божих, екуменічних молитов із пасторами Євангельських християн баптистів. Було роздано 1 290 Біблій англійською та іншими мовами та 3000 примірників іншої релігійної літератури. Була досягнута домовленість про співпрацю "Морського Апостоляту України" з іншими морськими християнськими організаціями різних країн світу. (*Risu.org.ua*)

* * * * *

Православна виставка "Свята Покрова" з благословення глави УПЦ Московського Патріархату митрополита Володимира працювала 12-16 жовтня в Національному Києво-Печерському історико-культурному Заповіднику. Тут демонструвалися сучасні вироби декоративно-прикладного і ювелірного мистецтва, іконопису, друкована та медіо- продукція на християнську тематику. Вперше до Лаври було привезено дивотворну ікону Божої Матері "Толзької", яку можна було вшанувати під час відвідування виставки.

* * * * *

Почалося створення власної кінематографії Великого Вогню. Першим фільмом тут є фільм Олександра Островського "Дух Землі". Кадр - зображення огніщан із смолоскипами з цього фільму стане постійним зображенням на друкованій продукції огніщан і їх газеті "Магія Вогню". На знак вшанування пам'яті О.Островського огніщани з часом реалізують його задум про спеціальну форму одягу.

* * * * *

Духовно-просвітницький комплекс "Родовід-центр" хоче вибудувати Ігор Дідківський на території Києво-Печерської цитаделі, що розташована навпроти Києво-Печерської Лаври. Ініціатори будівництва називають його "українським Ватиканом", "українською Меккою". Ось лише що тут буде українського, то невідомо, бо ж навіть агітка про Комплекс видрукувана російською мовою. Ініціатори будівництва очікують, що центральна споруда Комплексу - Центр Духовного Примирення - стане місцем постійних зустрічей священиків різних релігій, простором, в якому кожна людина, незалежно від свого віросповідання, зможе прилучитися до Бога. Існує надія, що Центр Духовного Прилучення кардинально змінить міжнародний імідж України і надасть їй статусу Матері духовності епохи глобалізації.

СТОРИНКА КОНФЕСІЇ*

СЛОВ'ЯНСЬКА ДУХОВНА ТЕЧІЯ «ВЕЛИКИЙ ВОГОНЬ»**

Слов'янська духовна течія "Великий Вогонь" відроджує дохристиянську культуру: звичаї, обряди, філософію наших пращурів - прадавніх слов'ян. Вчення огніщан, саме так

звуть себе прихильники "Великого Вогню", відрізняється від інших напрямків язичницького відродження оригінальним нетеїстичним світоглядом. За думкою огніщан, культ Сварога був головним фактором об'єднання протоарійських племен та появи спорідненої групи слов'янських народів.

Історія "Великого Вогню" почалася в 1989 р., коли декілька молодих житомир'ян проголосили про створення слов'янської язичницької громади. Лідером та ідеологом групи був Геннадій Боценюк, який через рік очолив також житомирську школу слов'янського воїнського мистецтва. Вже на початку 1990 р. Г.Боценюк починає працювати над вченням "Великого Вогню", публікує у пресі статті, які пропагують відродження прадавньої слов'янської культури. "Тоді ми цікавились традиційним бойовим мистецтвом, яке було тісно пов'язане з прадавнім язичницьким мисленням. Захоплення вченням Сварога перетворилось на спосіб життя." - розповідає Геннадій Боценюк. Великий вплив на розвиток світогляду молодих огніщан справляє житомирський письменник Євген Павленко, який брав активну участь у створенні громади.

Наприкінці серпня 1991 р. на зборах громади Геннадія Боценюка огніщани обрали Князем житомирської громади "Великого Вогню" та затвердили основні положення духовного вчення. На той час послідовників вчення було вже більше 200 осіб. На початку 1992 р. перша громада огніщан була офіційно зареєстрована.

У той же час у Житомирі були визначені основні священні місця огніщан: скеля Тура, там, де проходили тренування школи військового мистецтва, могила Межибора біля села Зарічани на березі річки Тетерів. Там ще у 1952 р. були знайдені поховання доби ранньої бронзи, посе-

* В кожному новому числі часопису «Сторінка конфесії» надається новій релігійній течії.

** Матеріал підготовлено і надано редакції Варварою Черинько, Кудесницею Великого Вогню та Кудесником Великого Вогню Ратибором (Вадимом Вінником).

лення та давньоруські могили, в одній з яких був похований волхв Межибор. Священним для "Великого Вогню" є також курган і монумент Слави у Житомирі, де у давні часи було капище Перуна.

Люди з різних куточків України, які почули про вчення "Великого Вогню" та які ще раніше дотримувалися подібних поглядів на світ, шукали контактів з одновірцями, зверталися як особисто, так і цілими громадами, які виникли ще раніше незалежно одна від одної.

21 грудня 1992 р. київські огніщани разом з громадою РУНвіри зустрічали Коляду. Цей день вважається днем заснування Київської громади. Через рік з'явилась рівненська громада, а ще через рік "Великий Вогонь" став поширюватися по всій Україні.

З 1997 р. "Великий Вогонь" підтримує постійний зв'язок з Йонасом Тринкунасом - головним ініціатором створення Всесвітнього конгресу етнічних релігій та бере участь у роботі цього конгресу.

Вчення "Великого вогню"

Головним культовим документом течії з 1995 р. є "Совість огніщанина", в якому викладені основні положення вчення "Великого Вогню". Духовна філософія Великого Вогню є нетейстичною. Космогонія у вченні "Великого Вогню" майже відсутня. Згідно неї, походження людини і світу відбувалось без втручання надприродних сил. Боги огніщан - не якісь істоти, а сили природи. Так, Даждьбог (сила неба) і Стрибог (сила вітру) - це стихії, які дають життя і якими могутні люди навіть можуть керувати.

Огніщани вірять, що душі великих пращурів не загинули. Їх називають нав'ями або народженими на віки. Навії пам'ятають про своїх дітей та допомагають їм. Так само і ми зобов'язані пам'ятати про наступні покоління. Це і є совість огніщанина, головна сила та основний моральний закон. Огніщани не вірять у бога або богів у сучасному значенні цього слова. Навії - кровні пращури, реальні історичні особи.

Першим чоловіком, що зберіг живу душу після смерті грубого тіла, був давній пращур Сварог. Міфи називають його першим орачем і першим

ковалем, братом Даждьбога (Сонця) і навіть самим Сонцем. Але не тільки за це шанують його огніщани. Сварог був першою людиною, що з'єднала силу полум'я і силу живої людської душі. Так з'явився Великий Вогонь. І було це дванадцять тисяч років тому. Але головним досягненням першого з навіїв був моральний закон, який давні слов'яни називали

законом Сварога. Він проголошує: "У житті чоловіка повинна бути одна жінка, у житті жінки повинен бути один чоловік. Так замикається коло".

Культ сім'ї - характерна риса вчення Сварога. Подружня вірність шанувалася як священний дар, який можуть зрозуміти лише ті, хто наділений Розумом, бо любов - це не лише плотське кохання, а й насолода душі. Юнак та дівчина - це не повні духовні істоти, а лише дві половини, які з'єднуються у коханні, створюючи єдине духовне ціле або Велике Коло Буття.

Образ Сварога - головна постать вчення "Великого Вогню". Пращур Сварог - культурний герой, засновник гуманістичної філософії. Для огніщан він є історичною особою, яка відображає непереможність людського розуму. Віра у надзвичайні можливості людини є характерною рисою вчення "Великого Вогню". Культ пращурів, починаючи від Сварога, базується на духовних досягненнях особистості. Історія також розглядається огніщанами як боротьба сил Розуму проти сил, що бажають знищення Розуму і Добра. Наведений нижче уривок з першої частини "Совісті огніщанина" дає можливість зрозуміти історичне мислення огніщан: "Народи, що жили у давній Європі і сповідували вчення Сварога, пізніше стали зватись слов'янами. Культурна, духовна, кровна єдність призвела до створення могутньої цивілізації. Вчення Великого Вогню переживало за свою історію як підйоми, так і важкі часи. П'ять тисяч років тому на території сучасних слов'янських земель існувала розвинена культура, яку археологи називають Трипільською. Це було вільне суспільство, рівень життя якого був вищий, ніж де завгодно у ті часи. Зігріта щедрим сонцем, багата земля приносила рясні врожаї. Не було розкішних храмів та палаців, але кожна родина мала свій великий будинок, часто двох- та трьохповерховий. Не визнавалось рабство, всі були вільними, занадто вже добрим було їх життя. Навали з войовничого півдня розбили культуру, протослов'янська земля курилася у руїнах. Усюди палали війни. У ті часи на Північному Уралі було місто, де жили жерці культу Сварога. Давні Скандинави називали їх пізніше Асами, а саме місто Асгардом. Вони володіли мистецтвом, що наймогутніше від усіх. Це була магія вогню. Володарем Асгарду був той, кого зараз ми називаємо Род. Він був старшим жерцем капища Сварога і мав трьох синів, які не поступались йому силою. Коли вони прийшли до Європи, війни тут припинилися, скрізь настав мир та порядок. Род та його сини стали володарями Європи, від них ведуть свій початок усі княжі роди давніх слов'ян, а також балтів та давніх германців. У часи Рода та його синів вчення Великого Вогню переживало найвище піднесення".

І прийшов Род з земель, де Даждьбог прокидається. І було в нього троє синів - Перун, Одін і Водан. У тих далеких землях арейцями їх називали. І прийшов Род і сини його, і сіли по річці, що нині Істр (Дунай) зветься. І пішов Род небесною твердю на шлях володарювання Розумом. А синам своїм владу призначив велику -

Перун сходом став правити, Водан - заходом, а Одін - північчю. І від Перуна рід свій ведемо ми. Силу він нам дарує вічну, Розум духу та тіла дає.

За легендою, Перун був настільки могутній духом, що з його рук вивалились блискавки, які знищували ворогів. Не меншою славою було оточено й ім'я його старшого брата - Одіна. Легенду про трьох братів зберегли скандінави, називаючи Рода Бором, а братів - Вілі і Вьо. Давні балти називали трьох братів - Патлс, Перкунас і Потрімс, а Сварога - Окапірмс (Найперший). Перун був великим воїном духу, своє мистецтво він заповідав нащадкам. Але найважливішим його досягненням було те, що вчення Сварога стало міцним у землі, де володарювали його нащадки. Відомо, що всі князі в давніх слов'янських землях були виборними, але вибирали звичайно представників найбільш прямих нащадків Перуна. Вважалося, що до прямих нащадків ближчі вищі навії, відтак, з ними завжди буде сила вищих навіїв. Такі ж звичаї були і в давніх скандинавів."

Міф про трьох братів, синів Рода, є важливою частиною вчення. Він не лише дає розуміння духовної спорідненості європейських народів, а й засвідчує ідеологію могутніх можливостей людського розуму. Перун, Одін і Водан, героїчні постаті яких яскраво зображені у вченні - живі люди, але володіння силою духу робить їх непереможними воїнами і мудрими володарями. Перун особливо шанується у вченні "Великого Вогню", огніщани бо і є його прямими нащадками.

Серед навіїв слід відзначити Рожаниць. Це - всі навії по жіночій лінії. Вони допомагають жінкам у всіх справах, а особливо при народженні дитини. Серед усіх Рожаниць найбільш відома Лада, жінка Перуна. Її ім'я асоціюється з любов'ю.

Огніщани вірять у магію, але магія не є для них чимось надприродним. Магія - це володіння внутрішніми можливостями людського духу. Треба нагадати, що Вищі Навії це і є могутні чарівники давнини.

Витоки вчення

Основним культовим текстом Великого Вогню є книга "Волхв Сила", яка збереглась з прадавніх часів до сьогодення. Велику кількість фактологічного матеріалу взято також з "HEIMSKRINGLA" ("Коло Землі"), особливо з першої частини цієї книги - "Сага про Інґлінґів".

У "Повісті врем'яних літ" є чимало цікавих свідчень про культуру язичницької Русі. Особливої уваги заслуговує посилання на споконвічні звичаї сімейного життя і подружньої вірності слов'ян,

яким, як протиставлення, подається приклад східних народів, для яких не було значення кого класти у ліжку, хоч власну матір. Автор "Повісті" наголошує на високому розвитку моральних традицій на Русі.

Багато років свого життя присвятив вивченню "Слова о полку Ігоревім" Євген Павленко. Він довів, що автор "Слова" не був християнином, а виступав за відродження прабатьківської віри. Так звана "Велесова Книга" не є культовим документом для огніщан, хоча вони не заперечують справжнє існування її як історичної пам'ятки.

Робота над вченням триває. Князь Великого Вогню Геннадій Боценюк сподівається, що вже скоро світ побачить великий твір, присвячений розгорнутому описанню філософії і світогляду огніщан, а також "ідеологічні" художні твори.

Обряди огніщан

Розпалюванням священного вогнища починаються майже всі обряди огніщан. Перед тим як запалити вогонь, треба пом'янути пращура Сва-рога і запросити частинку його душі до багаття. Тоді полум'я перетворюється на магічний живий вогонь. Він лікує і надає силу. До речі, огніщани вважають, що справжню культову їжу треба готувати саме на живому вогні.

Обряд посвячення відбувається у присутності духовних осіб. Людина, яка приймає посвячення, тримає в руках культову зброю і промовляє клятву: "Клянусь зброєю і закликаю у свідки Перуна, що я ніколи не побажаю зла Великому Вогню!" Обряд закінчується прийняттям культової їжі.

У традиції Великого Вогню клятва займає важливе місце. Клятва завжди промовляється із культовою зброєю у руках. Людина, яка промовляє клятву, клянеться своєю зброєю та закликає у свідки Перуна. Вважається, що людина, яка порушила клятву, може загинути від будь-якої зброї, до якої доторкнеться. Недарма принесення клятви для давніх слов'ян було важливою справою, бо вона ніколи не порушувалась.

Наявність духовних осіб обов'язкова для проведення обряду посвячення дитини. Батьки виносять немовля до своїх родичів і друзів, проголошують ім'я дитини і голосно звертаючись до Перуна (для дівчаток - до Лади), просять надати дитині здоров'я, силу і розум, захистити від будь-якої небезпеки. Після цього немовля омивають теплою водою. Названий батько та названа мати промовляють клятву (якщо б з рідними батьками дитини трапилось нещастя, вони повинні визнати дитину як свою рідну) беруть на руки свого названого сина (або названу дочку), тримаючи над

головою культовий подарунок. Це може бути магічний амулет, для дівчаток - прикраси, для хлопчиків - іграшкова зброя.

Коли огніщани приходять на могили предків, то з собою вони приносять жертви - житній хліб, сир і мед. На Навський Великдень вони беруть також крашанки і шматок бабки (культового хлібу). Сила навіїв наймогутніша в тому місці, де поховане тіло, тому огіщани звертаються до пращурів з проханням надати допомогу саме на могилах.

Обрядові воїнські змагання відбуваються на великі свята, присвячені Перуну, Одіну (Йоль), а також на Тури.

Свята огніщан

У традиції огніщан - чотири сонця, чотири пори року: Горс - весна, Ярило - літо, Святovid - осінь, Коляда - зимове сонце.

Свята "Великого Вогню" поділяються на астральні (які мають визначену дату) і вільні, тобто такі, які можуть переноситися на будь-який день певного місяця.

Повний місяць - це теж свято, бо вважається що в такі дні, точніше - ночі, людина має найбільше духовної сили.

Головні свята огніщан: Коляда - день зимового сонцестояння; Народження Магічної Сили - ніч з 30 на 31 грудня; Новий Рік - 31 грудня; Йоль - свято середини зими (15 січня); Тури - мисливське і воїнське свято (відзначається у лютому); Масниця - свято кінця зими; Великдень - прихід Горса; Навський Великдень - день пам'яті пращурів (7 днів після Великодня); Пробудження сил природи (1 травня); Купала - день літнього сонцестояння; Перунів день - початок серпня; 17 серпня - головне воїнське свято Великого Вогню; Ярило - свято сімейних пар; Святovid - прихід осені; Золотий плуг Сварога - свято зібраного врожаю.

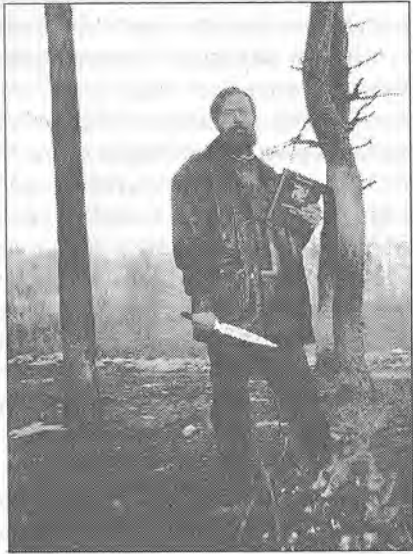
Особисті свята огніщанина: День народження; Весілля - головне свято усього життя; Народження дітей; Посвячення дитини (через два місяці після народження); Весілля дітей (онуків); Духовне посвячення - для тих, хто стає на шлях магії Великого Вогню.

Вчення "Великого Вогню" - досвід атеїстичної концепції Язичництва.

Духовна філософія "Великого Вогню" є нетеїстичною. Космогонія у вченні "Великого Вогню" практично відсутня. Ми - матеріалісти у тому розумінні, що вважаємо природу здібною до самостійного руху, саморозгортання та саморозвитку, яке відбувається згідно об'єктивних законів, що піддаються науковому пізнанню й не залежать від втручання будь-яких надприродних сил. Це стосується й виникнення живого з неживого, еволюції живої матерії та походження людини.

Боги, як ми вважаємо, не є особовими істотами, що об'єктивно перебувають та діють у зовнішньому матеріальному світі. Боги - суть егрегори, що виникли шляхом відчуження від матеріальної дійсності деяких

сторін, абстрагування даних сторін від їхньої основи з подальшою об'єктивацією та персоніфікацією. Іншими словами, боги - це скоріше образи, у яких у найбільш чистому вигляді уособлені ті або інші сторони, помічені людською свідомістю та духом у самому собі у процесі самопізнання, а також у яскравій і метафоричній формі спроектовані сторони і явища навколишнього світу, пропущені крізь призму наших оцінок, сприйняття та очікувань. Останні, звичайно, беруть початок у практичній діяльності людини у світі природи - "буття визначає свідомість".

Але в обрядовій практиці це зовсім не передбачає будь-яку неповагу до богів. Навпаки, тим більше відкривається простір для розкриття духовних сил та можливостей, що закладені у людині. Адже боги - не чужі нам, і не є непізнавальними істотами іншого порядку, як у деяких монотеїстичних вченнях. Боги настільки рідні й близькі нам, наскільки це взагалі можливо. Це ніби-то зразки і зобов'язання (до речі, дуже непрості зобов'язання), які поставили наші далекі пращури перед нами. Прагнути до них, самим ставати богами - такий заповіт пращурів наших.

Пошана до богів, наявним виявом якої стають обряди, особливо жертвоприношення, потрібні не стільки богам, скільки самим язичникам, бо допомагають глибше й повніше приєднатися до егрегору, пізнати, скоріше навіть, відчутти свою єдність з ідеальним образом - і на емоційному рівні досягнути ту його частину, яка ухилиється від раціо.

Оскільки егрегор є сутністю, що живе та розвивається у світі людського духу, а відтак й впливає на вчинки людей, то боги досить відчутно діють у матеріальному світі. Саме тому ми, які не є теїстами, не говоримо водночас, що богів не існує. Вони, за нашою думкою, якраз існують, але в інший спосіб, як це вважають теїсти.

Егрегор, що здібний дуже сильно впливати на дії людей, а відтак і на хід історії ("ідея стає матеріальною силою"), сам залежить від людей: створюється та підтримується духовною діяльністю кожної окремої людини. У цьому докорінна відмінність нашої нетеїстичної концепції від уявлення про одвічного, незмінного бога, який передує світові, сам ніяк не розвивається, бо за визначенням є досконалим. Егрегор розвивається разом із своїм носієм - людиною. Тому кожен язичник, вшановуючи за-

повіданих від пращурів богів, одночасно бере участь у одвічному й нескінченному процесі їхнього (богів) народження.

Звідси виходить й покладена нас велика відповідальність. Не нами боги створені, не нам їх кроїти за своїм розумінням. Набагато важливіше, ніж розвивати й творити нових егрегорів, зберігати й відтворювати існуючі, продовжуючи прями низку Традиції. На одного великого волхва, здібного збагатити егрегор бога гідною зберігання новою рисою, повинна приходитися тисяча тих, чиє завдання - зберігати те, що є, недопускаючи випадкових нашарувань. Ця діалектика мінливості та успадкування, до пізнання якої наука підійшла порівняно недавно, була ще в прадавні часи осягнута нашими далекими пращурами та увійшла у плоть і кров Традиції у яскравій та образній формі разом з обрядом, міфом, дитячою казкою.

Слов'янські боги як егрегори виникли, вочевидь, не на порожньому місці. Вони є образами кровних предків наших й цілком реальних історичних осіб. У нас немає свідчень життя духу після смерті тіла у тому розумінні, про яке кажуть у більшості релігій. Але для нашого бачення язичництва це якраз зовсім неважливо. Людина, яка всім своїм життям служила роду і племені, залишалася із своїми родовичами назавжди, спочатку - у пам'яті дітей та онуків. Потім, коли час зітре з пам'яті її ім'я, вона стає маленькою складовою часткою культурної традиції, що залишилася після нього. Як краплина живе, злившись з океаном, людина продовжує жити, злившись із світом богів. Як на мене, таке безсмертя багато коштує.

У тому розумінні, про яке говорилось тільки-що, боги - це люди, які завдяки силі та чистоті духу змогли зберегти душу живою після смерті тіла. Їх називають нав'ями або народженими для вічності. Навії пам'ятають своїх дітей і допомагають їм, потребуючи за це одного - щоб і ми пам'ятали про покоління, що прийдуть після нас. Пам'ятати ж про тих, хто був до нас - це потрібно не тим, що пішли, а нам, живим, і тим, які ще не є народженими. Це і є Совість Огніщанина, наш основний моральний закон.

Останній і, мабуть, найважливіший аспект концепції язичництва, що розглядається, - навіщо взагалі людині вшановувати богів та дотримуватись встановленим нормам Традиції, якщо ці боги нібито й не зовсім існують й немає кому здійснити суд за порушення заповітів. Справа в тому, що ми робимо це не для когось, у тому числі й не для богів, а для себе, за своїм вільним вибором та за велінням совісті.

Ми усвідомлюємо те, що взяті нами на себе моральні й духовні зобов'язання не є настановами згори, що ніхто не буде нас контролювати та примушувати до їх виконання, і що ми вільні відмовитися від них та жити звичайним життям людини маси. Ми розуміємо також, що у сучасному суспільстві немає раціональних, тих, що можна перевірити фор-

мальною логікою, підстав для дотримання моральних законів язичницької традиції. Саме цим ми відрізняємося від течій, які заявляють, що нібито на підставі божественних одкровень твердо знають, як треба жити. Ми самі відповідальні за свої вчинки й водночас не перекладаємо відповідальність за вибір шляху на богів (ім і без цього є чим зайнятись). Ми не вважаємо, що володіємо знанням істини, і що жити по-язичницькі неодмінно треба. Жити інакше можна - тільки ми цього не хочемо.

Вироблений західною цивілізацією моральний принцип індивідуалізму, наслідками якого є відсутність наступності поколінь та історичної пам'яті, як показує досвід, відносно нежиттєздатний (власне, істотної проблемі, що постали перед Заходом, вже ставлять його під сумнів). Тому ми не станемо стверджувати, що принцип общинності необхідний логічно. Але для нас він є необхідним етично.

Язичницька моральність, як і взагалі будь-яка моральність, не може бути підтверджена або спростована логікою. Вона може бути прийнята або відкинута совістю. Особисто моя совість вимагає постійно пам'ятати, що для мене і заради мене жили, любили, працювали та життя свого не жаліли сотні поколінь моїх кровних предків. Я пам'ятаю також і про те, що після мене будуть жити сотні поколінь нащадків, які пам'ять про нас, тих, що живуть нині, у вічність нести будуть, своїм дітям передаючи. Звідси важкий обов'язок та велика повинність: я більше не належу собі, моє життя та смерть належать роду. І у цьому ж незрівнянне право - мені є на кого спиратись і заради кого жити. Саме тому огніщани запалюють священне вогнище, та, приносячи у жертву житній хліб, кажуть: "Слава Сварогу!".

Детальніше про Слов'янську течію "Великий Вогонь" ви можете дізнатися, написавши електронного листа за адресою: winnik@ziet.zhitomir.ua; win@ratibor.zt.ukrtel.net або за тел.: (044) 513-07-58

ЦІКАВО ЗНАТИ

□ **70 тисяч років тому на Землі жило лише 2000 людей.** Згідно даних американських і російських генетиків людський рід знаходився на межі вимирання. Гомо сапієнс населяв тоді Африку і залишив її десь 66 тис. років тому, щоб завоювати собі світ. До гомо сапієнса був гомо еректус і гомо габіліс, які майже протягом ста тисячі років до цього населяли первісні ліси.

□ **Пошук Ноевого ковчега продовжується.** Цим вирішив зайнятися відомий американський дослідник Роберт Паллад (Баллард). Роботи вестимуться в районі гори Арарат. Існує припущення, що ковчег лежить десь на цій горі. Деякі мандрівники минулого навіть писали про те, що бачили його, але побоюлися із-за можливого розгнівання Бога видертися на круті скелі. Офіційну заяву про наявність Ноевого ковчега зробив в 1893 р. архідиякон несторіанської Церкви Нуррі. Він нібито бачив гігантський корабель на краю замерзлого гірського озера. Видною є лише незначна частина корабля, решта корпусу - під кригою. В 1916 р. російська експедиція також нібито знайшла на горі Арарат давній корабель. Його також фіксували американські пілоти наприкінці 40-х років м.ст. Є інші інформації про араратський корабель. То ж Р.Паллад, який віднайшов "Титанік", хоче віднайти і Ноїв ковчег. Він вважає, що Чорне море колись було прісним озером. Наступ на нього Середземного моря, що трапився десь 9 тисяч (дехто 7,5 тис.) років тому, призвів до того потопу, який дав нам історію про Ноя і його синів.

□ **"Сліди Єви".** Так назвали віднайдені в Південно-Африканському містечку Лангебаанська Лагуна сліди-відбитки ніг молоді жінки, яким десь понад 1 17000 років. Сліди ці відтепер зберігаються в Кейптаунському музеї.

□ **Знайшов ногу снігової людини** російський альпініст С.Семенов в горах Алтаю. Кінцівка збереглася відносно добре. Дослідження її засвідчило, що нога не належить жодній з відомих на Землі істот. Вона покрита повністю рижим хутром. Істота рухалась тільки снігом, бо волосся не витерлось навіть на підшві.

□ **Дзеркало має дійсно чарівну силу.** Дослідження за допомогою надчуттєвого детектора виявили дивовижні

факти. Якщо тривалий час дивишся на себе в дзеркало, то будеш постійно відчувати втому, втрату пам'яті, навіть прискорення процесу старіння. Дзеркало - своєрідний вампір. То ж треба берегтися від нього.

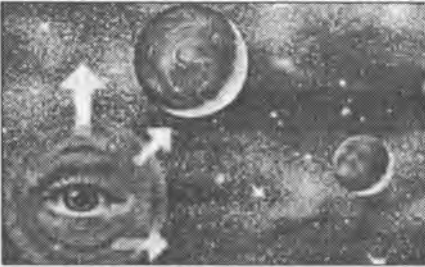
❑ **Листи, адресовані Богу, надходять в Єрусалим.** Тут відкрито поштове відділення, яке відправляє їх адресату. При цьому листи піддаються сортуванню залежно від висловлених в них побажань до Всевишнього. Тут є прохання і про любов, і про вирішення проблем боргу, і про дохідливе місце праці. Характерно, що листи з вдячністю Богу за щось ще не надходили. Після сортування лист вміщують в спеціальні контейнери біля єрусалимської Священної стіни.

❑ **Муссоліні вимагав відлучити від Церкви Гітлера,** який ще в дитинстві прийняв католицизм. Таке звернення дуче направив Папі Пію XI після того, як Німеччина анексувала Австрію. Проте Ватикан не поспішив із своїм рішенням і вже в 1938 р. диктатори уклали між собою військовий союз.

❑ **Базові елементи біологічного життя наявні у звичайній глині.** До такого висновку прийшла наукова група Інституту Хаварда Хьюза і Массачусетського госпіталю. Мембрани клітин людини як найважливіші складові біологічного організму утримують в собі генетичний код організму - РНК, який нині вважається головною основою біологічного життя. То ж міг Бог із глини зробити Адама.

❑ **Ісусу Христу з Житомира - рік.** Протягом року, незважаючи на всі умовляння, батьки не погодилися змінити ім'я своєї дитини. Згідно з Кодексом про шлюб та сім'ю, що регулює шлюбно-сімейні відносини в Україні, дитину можна назвати будь-яким ім'ям. Не передбачає врегулювання питань імені й новий сімейний кодекс, що набуває чинності з 1 січня 2004 р.

Богородиця Марія й Ісус Христос - грузини. До такого висновку прийшов депутат грузинського парламенту Герман Пацація. За версією депутата, Пресвята Марія родом із Каппадокії (нині це територія Туреччини), яка раніше належала до Західного Грузинського царства Колхиди. "Саме тому вона доручила апостолам Симону Кананіту й Андрію Первозванному йти з проповіддю Христа в Грузію, саме тому грузинська земля була названа "уділом Божої Матері". Христос не був євреєм, твердить Герман Пацація. Іудеї приховують факт грузинського походження Христа. Ісус був грузином, Сином Бога і Діви Марії. Його земне явище було закодоване в такий спосіб, щоб не розкривати його істинне походження".

□ **Бог є. Це довів башкирський вчений Нажир Валітов з Уфі.** Суть його забезпеченого суворою мовою формул відкриття в наступному: будь-які об'єкти Всесвіту взаємодіють один з одним миттєво, незалежно від відстані між ними. Думка матеріальна, переконаний вчений, і її можна миттєво засікти з будь-якої

точки Всесвіту. Несподівано для себе Н.Валітов одержав листа від Папи Івана Павла II, в якому Понтифік зазначає, що він дуже цінить ті почуття, які надихнули вченого написати свою працю. Верховний муфтії Росії Талгат Таджуддін сказав науковцю: "В Корані сказано: "Аллах будь-якої речі є свідком". Ви ж довели, що то так".

□ **Нашому Всесвіту 14,5 мільярдів років.** До такого висновку прийшли вчені з американської обсерваторії із штату Нью-Мексико на підставі численних даних, зібраних під час створення тривимірної карти зоряного неба.

□ **Астрологи постійно опростоволосюються.** Такий невтішний висновок зробили британський дослідник Джеффри Дін і канадський психолог Іван Келлі. Щоб довести це, вчені проаналізували біографії і особистісні характеристики 2100 осіб, які народилися в Лондоні в перші дні березня 1958 року. 73% англійців, які стали об'єктами дослідження, з'явилися на світ з інтервалом не більше 5 хвилин, тобто вони є "часовими близнюками". Відтак зірки мали підготувати їм подібну долю, наділити однаковими характерами, талантами і вадами. І що ж! Обстеживши данні про досліджуваних через 11, 16, і 23 роки після народження по 110 параметрах, що включали ріст, вагу, коефіцієнт розумового розвитку, агресивність, музичні і спортивні нахили, професію, громадянський статус, віхи життєвого шляху, події нещастя та ін., вчені прийшли до висновку: "Ми не виявили статистично важливої подібності "часових близнюків".

СТОРИНКА КОНФЕСІЙ В «РЕЛІГІЙНІЙ ПАНОРАМІ»

1.	Адвентисти сьомого дня	2000	№ 1-2
2.	Православні. Київський Патріархат	2000	№ 3
3.	Церква Ісуса Христа Святих останніх днів	2000 2003	№ 4 № 1
4.	Товариство Свідомості Крішні	2001	№ 1
5.	Євангельські християни-баптисти	2001	№ 2
6.	Духовне Управління мусульман України	2001	№ 3
7.	Свідки Єгови	2001	№ 4
8.	Ватикан	2001	№ 5
9.	Багаї	2001	№ 6
10.	Християни віри євангельської-п'ятдесятники	2001	№ 7
11.	Рідновіри	2001	№ 8-9
12.	Українська Греко-Католицька Церква	2001	№ 10
13.	Караїми	2001	№ 11
14.	Прогресивний Іудаїзм	2001	№ 12
15.	Старообрядництво	2002	№ 1
16.	Вірменська Апостольська Церква	2002	№ 2
17.	Харизматизм. Церква Перемоги.	2002	№ 3
18.	Собор Рідної Української Віри	2002	№ 4
19.	Англiканство	2002	№ 5
20.	Реформоване Православ'я	2002	№ 5
21.	Армія спасіння	2002	№ 5
22.	Саєнтологія	2002	№ 6
23.	Посольство Боже	2002	№ 7
24.	Кримчани	2002	№ 8-9
25.	Церква Єднання	2002	№ 10
26.	Богородична Церква	2002	№ 11
27.	Товариство Гралья	2002	№ 12
28.	Українська Лютеранська Церква	2003	№ 2
29.	Церква АСД Реформаційного руху	2003	№ 3
30.	Церква Останнього Заповіту	2003	№ 4
31.	Об'єднання Євангельських Церков України – Церква Світових Жнив	2003	№ 5
32.	Вселенська Чиста Релігія Сахаджа Йога	2003	№ 6
33.	Об'єднання незалежних Харизматичних Церков України	2003	№ 7
34.	Християнський рух "Сім'я"	2003	№ 8-9

**ВИДРУКИ ВІДДІЛЕННЯ РЕЛІГІЗНАВСТВА
ІНСТИТУТУ ФІЛОСОФІЇ ім. Г.С.СКОВОРОДИ
НАН УКРАЇНИ 2002 РОКУ**

1. Протестантизм в Україні. За ред. проф. П. Яроцького. - К., 2002. П'ятий том десяти томної "Історія релігії в Україні".
2. Духовність - народові. Наукова збірка. - Київ-Тернопіль, 2002. Збірка присвячена Арсену Річинському і вміщує доповіді Урочистої Академії, яка відбулася на базі Тернопільської медакадемії з нагоди 110-річчя від дня народження борця за Українську Православну Автокефалію.
3. Релігія і Церква в Подільському регіоні: історія та сучасність. Збірник праць. - Хмельницький, 2002.
4. Наукові записки Тернопільського педун-ту. Вип.4: "Релігієзнавство як навчальна дисципліна: теоретико-методологічні та методичні основи викладання у вищій школі". - Тернопіль, 2002.
5. Релігійна свобода. Науковий щорічник № 6: "Свобода релігії і національна ідентичність - світовий досвід та українські проблеми". - К., 2002.
- 7-10. Українське релігієзнавство. Бюлетень ВР ІФ НАНУ та УАР. - 2002. - №№ 21-24.
- 11- 21. Релігійна панорама. Інформаційно-аналітичний журнал. - 2002. - №№ 1 - 12.
- 22-23. Історія релігії в Україні. - Львів: "Логос", 2002.
24. В.Єленський. Релігія після комунізму. Релігійно-соціальні зміни в процесі трансформації центрально- і східноєвропейських суспільств: фокус на Україні. - К., 2002.
25. П. Павленко. Ісус Христос - постать історії.- Біла Церква, 2002.
26. А.Колодний. РУНВіра (Рідна Українська Національна Віра).- К., 2002.
27. І. Гаюк. Вірменська Церква в Україні.- Львів, 2002.
28. Ст.Ярмусь. Досвід віри українця. - К., 2002.
29. Арсен Річинський. Проблеми української релігійної свідомості. - Київ-Тернопіль, 2002.
30. Правові основи свободи совісті, релігії та релігійних організацій. Міжнародні та українські правові документи (Упорядник і автор передмови М.Бабій).- К., 2002.

Редакція часопису «Релігійна панорама» з вдячністю розгляне всі надіслані листи та інформації від зацікавленої громадськості.

Свою інформацію та пропозиції просимо направляти на
E-mail: serif@alfacom.net або ж факс: 229-48-12 чи телефоном 229-0418.

Адреса для листів: 01001, Київ-1, а/с № 156 В.

При підготовці даного числа РР редакцією використані власні матеріали та матеріали наступних видань та інформаційних агенств:

Парафіяльна газета
NTV.ru
Благовест-інфо
info@post.com
Інтернет журнал «Соборність»
RISU
НГ-Релігії
Офіційна хроніка УАПЦ

Reuter News Service
Україна молода
Факты и комментарии
Los Angeles Times
Zenit News Agency
та інші ЗМІ зазначені
на 4-й стор. обкладинки «РР» №3

Здано до друку 31.10.2003 р. Підписано до друку 31.10.2003 р. Ум.друк.арк. 4,5.

Замовлення № **3-2768** Наклад 500. Формат 60x90 1/16
Видавництво «Світ Знань». Email: svitzn@ukrpost.net ЗАТ «Віпол»

БІБЛІОТЕКА РЕЛІГІЗНАВЦЯ ЦЕРІС УАР

Має найбільший комплект релігійнознавчих і релігійних періодичних видань. Зокрема:

Релігієзнавчі – "Українське релігієзнавство", "Религія и право" (Москва), "Религиоведение" (Москва), "Релігійна свобода", "Релігійна панорама", "Людина і світ", "Наука и религия" (Москва), "НГ-религия" (Москва), "Nomos" (Польща), "Journal for the Scientific Study of Religion", "Social Compass" (соціологія релігії), "Annuaire" (Франція).

Релігійні – а) **православні**: *Київського патріархату* – "Православний вісник", "Інформаційний бюлетень", "Голос Православ'я", "Християнська Україна", "Українці Америки за Київський Патріархат" (США); *Україна православна*, "Український богослов"; *Московського патріархату*: "Русь Державная" (Москва), "Радонеж" (Москва), "Православний вісник", "Журнал Московской Патриархии" (Москва), "Спасите наши души", "Вестник УПЦ", "Прозрение" (Москва), "Православная Москва", "Начало", "Церковна православна газета", "Мир и Православие", "Камо грядеши", "Вера и культура", "Мир", "Летопись православия" (Москва); *Автокефальної Церкви* – "Наша віра", "Успенська вежа".

б) **католицькі**: *оріо-католицькі* – "Осерваторе романо" (польською мовою), "Ave Maria", "Парафіяльна газета"; *греко-католицькі* – "Вірую", "Агенція релігійної інформації", "Нова зоря", "Мета", "Жива вода", "Арка", "Патріархат", "Місіонер", "Божий сяя".

в) **протестантські** – "Богомыслие" (баптизм), "Посланець правди" (баптизм), "Благовісник" (п'ятидесятники), "Стиг" (Українські лютерани), "Євангельська нива" (баптисти), "Зов перш" (баптисти), "Адвентистський Вісник", "Оазис часу" (адвентисти), "Сторожена башня", "Пробудись" (Свідки Єгови), "Християнство", "Добра зірка" (українські лютерани), "Християнське життя", "Братський вестник" (баптизм);

г) **їудейські** – "Открытая дверь", "В поисках истины", "Еврейской обзоритель", "Еврейский меридиан".

д) **мусульманські** – "Минарет", "Мусульмане", "Русьмк", "Аль-Баян".

е) **індусійські** – "Сварог", "Український світ", "Українське відродження" (Канада), "Світло Оріяни", "Самобуття України".

є) **нових для України релігійних течій** – "Лигона" (мормони), "One Country" (російською мовою, багаї), "The Good News", "Посольство Божье" (харизмати), "Санкиртанам" (крішнаїти), "Іюсмалос" (Біле братство), "Век Богородици" (Богородична Церква).

Є також **часописи** "Вісті" (православний, Англія), "Віра і культура" (православний, Канада), "Мандрівець"; **газети** "Исцелись верой", "Астрологический вестник", "Магия", "Идеалист", "Християнський світ" та інші періодичні видання (в роздріб і старі підшивки). Найвні вивірки за три роки статей про релігію із двох десятків газет України і діаспори.

Бібліотека працює за адресою: вул. Січневого повстання, 31/1, у вівторок і п'ятницю з 10 до 16 години. Контактуйте заадресою: (044) 573-92-92